

CUMHURİYET HALK PARTİSİ PROGRAMI

YENİ HEDEFLER YENİ TÜRKİYE

Modern Türkiye'de değişimin gücü

CUMHURİYET HALK PARTİSİ

PROGRAMI

**YENİ HEDEFLER
YENİ TÜRKİYE**

**TBMM
Kütüphanesi**

Yer : 1994-350
Yıl : 2004
Cilt :
Ksm :
Kop :
Dmbs : *200402098*

CHP

"değişimin gücü"

SUNUŞ

CHP'nin son programının hazırlandığı tarihten günümüze 17 yıl geçti. Bu dönem içinde yaşanan olaylar, dünyada ve ülkemizde yeni bir siyasal çerçevenin oluşmasına yol açmıştır.

Bloklaşmanın çözülmesi, yeni bütünleşme arayışlarının henüz kararlılık kazanamaması, olumlu olumsuz her türlü değişime ve gelişmeye açık akışkan bir uluslararası ortam yaratmıştır. 80'li yılların köktencisatış kavramların etkisi altında biçimlenen politikaları, bugün yaygın işsizlik, artan sosyal sorunlar, yolsuzluklar karşısında artık tıkanmıştır.

Ülkemiz ise bu dönemde uzun ve ağır bir demokrasi kesintisini yaşamak zorunda kaldı. Anayasa, TBMM, siyasal partiler, sendikalar ortadan kaldırıldı. Toplumunu siyaset dışında ve denetim altında tutmayı amaçlayan yeni hukuksal ve kurumsal düzenlemeler getirildi. Ekonominin dışa açılması ve rasyonelleştirmesi adına, sosyal düşünceler ve sanayileşme politikaları bir yana itildi.

Bugün Türkiye malı dengeleri kaybetmiş, sanayileşmesi duraklamış, gelir dağılımı çarpıklaşmış, bölgeler arası dengesizliği uçuruma dönüşmüş, işsizlik, yolsuzluk, terör kuşatması altında bir ülke görünümündedir.

Bu tablo, emeği, üretimi, sosyal adaleti, dayanışmayı, insan haklarını, demokrasiyi, laiklığı, bireyi, girişimi, bilgiyi ve kültürü temel alan bir siyasal programın, yeni bir siyaset anlayışının, yeni politikaların geliştirilmesini zorunlu kılıyor

Cumhuriyet Halk Partisi'nin yeni programı bu bekleyişı karşılama amacına donuk bir girişimdir. Demokratik Solun - Sosyal Demokrasinin evrensel değerlerini Türkiye gerçekleriyle bütünleyen, demokrasi ile kalkınmayı, buyume ile paylaşmayı, özgürlük ile eşitliği, emek ile girişimi, dinsel inanç ile laiklığı, birey ile toplumu uzlaştıran bir bakış açısı programın çıkış noktası olmuştur.

Cumhuriyet Halk Partisi bu programı, ulusal bağımsızlık savaşıımıza, Atatürk devrimlerine ve demokrasiye geçişe onculuk yapan ana düşüncelerin temelleri üzerinde oluşturmuştur. Cumhuriyet Halk Partisi'nin bu programı Türkiye'nin tarihsel sürekliliği ile değişim ozlemini, gelenek ile yenileşme arayışını, geçmiş ile geleceği bütünleştirip yansıtmaktadır

Butun bu yönleri ile bu bir demokratikleşme programıdır, toplumsal barış programıdır, ulusal butunluk programıdır

Cumhuriyet Halk Partisi Türkiye'nin çağrı aşma mücadelesine sürekli öncülük yapmış olmanın onuru ve sorumluluk duygusu ile bu programı halkımızın değerlendirmesine sunmaktadır.

Deniz BAYKAL

CHP Genel Başkanı

İÇİNDEKİLER

BİRİNCİ BÖLÜM

IDEOLOJİK ÖZÜMÜZ VE TEMEL TERCİHLERİMİZ

I. GİRİŞ	17
1.1 Türkiye Cumhuriyeti ile CHP Tarihi Ortaklır	22
1.2 Devrimlerin, Değişimin Demokrasinin Öncüsü CHP	23
1.3 Tarih İçinde Değişim	25
a) Cumhuriyetçilik	25
b) Miliyetçilik	26
c) Halkçılık	28
d) Devletçilik	29
e) Laiklik	31
f) Devrimcilik	32
1.4 Cumhuriyet Halk Partisinin 1976 Programı	33
II. YENİ KOŞULLAR - YENİLEŞEN CHP	36
2.1 DEĞİŞEN DÜNYA VE TÜRKİYE	36
2.2 CHP: "DEĞİŞİMİN GÜCÜ"	38
a) Özgürlük	38
b) Eşitlik	40
c) Dayanışma	41

d) Emeğin üstünlüğü ve Bütünlüğü.....	42
e) Gelişmenin Bütünlüğü ve Etkinliği	44
f) Demokratikleşme	46
III. TOPLUMA HEDEF GÖSTERİYORUZ.....	48

İKİNCİ BÖLÜM

TEMEL POLİTİKALAR "DEĞİŞİMİN GÜCÜ"

I. DEMOKRASİ	61
1.1 ÖZGÜR BİREY	62
a) İnsan Hakları - Temel Hak ve Özgürlükler	63
b) Özgürlük ve Eşitlik	67
1.2 ÇOĞULCU TOPLUM.....	67
a) Laikliğin Korunması	67
b) İkelik Bir İletişim Ortamı	69
c) Toplumun Yasaklardan Arındırılması	71
d) Etnik Duyarlıklara Demokratik Çözüm.....	72
1.3 DEMOKRATİK DEVLET	73
a) Yeni Bir Anayasa	73
b) Parlamento'nun Etkinliği Kavuşturulması	75
c) Katılımcı Çoğulcu Devlet	77

d) Hukukun Üstünlüğü, Yasa Önünde	
Eşitlik	77
e) Hukuk ve Adalet Reformu.....	79
f) Ekonomi Hukukunun Çağdaştırılması	83
1.4 EŞİTSİZLİKLERİN GİDERİLMESİ	86
a) Her Alanda Fırsat Eşitliği -	
Sosyal Adalet.....	86
b) Kadını ve Erkeği Eşit Toplum	87
c) Farklı Kültür Kümeleri Eşit Toplum	90
1.5 DAYANIŞMA - ÖRGÜTLÜ SİVİL	
 TOPLUM.....	91
a) Siyasi Partiler	91
b) Sendikalar	93
c) Dernekler, Meslek Örgütleri, Vakıflar	93
d) Kooperatifler	95
e) Engellilere Duyarlı Toplum	96
1.6 YÖNETİMİN YENİDEN	
 YAPILANDIRILMASI	98
a) Yerinden Yönetim	98
b) Personel Reformu.....	100
c) Yerel Yönetim Reformu	102
d) Metropol Kentler ve İstanbul	
Yönetimi.....	107

1.7 DÜRÜST YÖNETİM - AÇIK TOPLUM	108
II. EKONOMİK POLİTİKALAR	110
2.1 DİNAMİK, ETKİN, AÇIK EKONOMİ	110
a) Örgütlü Pazar Ekonomisi	110
b) Stratejik Planlama	112
c) Ekonomide Verimlilik ve Etkinlik	113
2.2 SANAYİLEŞME POLİTİKALARI	114
a) Sanayileşme	114
b) Sanayileşme Bilinci ve Yeni Sanayici Kuşağı	116
c) Teknolojik Gelişme - Bilgi Toplumuna Geçiş	117
d) Sanayide Teşvik ve Yeniden Yapılanma	119
e) Bölgesel Gelişme	120
f) Üretken İstihdam - İşsizliğin Aşılması	121
2.3 İSTİKRAR İÇİNDE BÜYÜYEN EKONOMİ	124
a) Makro Dengelerin Korunması, Fiyat İstikrarının Sağlanması	124
b) Kamu Ekonomik Girişimciliği Reformu ve Özelleştirme	125
c) Vergi Reformu	128
2.4 ÜRETİCİSİ, ESNAFI, TÜKETİCİYE GELİŞEN EKONOMİ	130
a) Tarım Üreticileri ve Destekleme Politikaları	130
b) Orman Köylüsü ve Orman İşletmeciliği	131

c) Esnaf ve Sanatkarların Geliştirilmesi	133
d) Tüketicilerin Korunması	134

2.5 SAĞLIKLI, DENGELİ BÜYÜYEN

EKONOMİ	135
a) Tarım, GAP ve Toprak Reformu.....	135
b) Hayvancılık ve Su Ürünleri	138
c) Enerji ve Doğal Kaynaklar	140
d) Ulaşım ve İletişim	143
e) Denizcilik.....	145
f) Turizm	146

2.6 REKABET İÇİNDE DIŞA AÇILAN

EKONOMİ	148
a) Ekonomide Yeni Dünya Düzeni.....	148
b) Dış Ekonomik İlişkilerde Çok Yönlülük ..	150
c) Dış Ekonomik İlişkilerde Gelişme	151

III. SOSYAL POLİTİKALAR

3.1 EĞİTİM.....

a) Öğretim Hakkı ve Fırsat Eşitliği	153
b) Eğitimde Birlik ve Reform	155
c) Okul Öncesi Eğitim	158
d) Temel Eğitim.....	159
e) Orta Öğretim	159
f) Engellilere Özel Eğitim	161
g) Din Eğitimi.....	162

h) Üniversite	163
i) Öğretmen	165
3.2 SAĞLIK	167
a) Sağlıklı ve Uzun Yaşama Hakkı	167
b) Sağlık Reformu	168
c) Ana ve Çocuk Sağlığı	173
d) Nüfus Planlaması	174
e) Sağlık Sektörü İnsan Gücü	175
3.3 SOSYAL GÜVENLİK	176
a) Herkese Sosyal Güvenlik	176
b) Sosyal Güvenlik Reformu	177
c) Emekli Dul ve Yetimlere Onurlu Yaşam	179
d) Engelliler ve Korunmaya Muhtaç Yaşlılar	180
e) Korunmaya Muhtaç Çocukları	181
f) İşsizlik Sigortası	183
3.4 ÇALIŞMA YAŞAMI	184
a) Herkese Çalışma Hakkı	184
b) Çalışma Hukuku Reformu	185
c) İş Güvencesi	188
d) Tüm Çalışanlara Çağdaş Sendikal Haklar	189

e) Tüm Çalışanlara Grevli Toplu Sözleşme Hakkı.....	190
f) Güvenli ve Sağlıklı Çalışma Koşulları Hakkı.....	191
3.5 KÜLTÜR, YAZIN, SANAT	192
a) Kültürde Gelişme ve Çeşitlilik	192
b) Sanat, Dil ve Yazına Duyarlılık, Sanatçıya Destek	193
c) Tarih, Kültür ve Doğa Zenginliklerinin Korunması	196
3.6 YERLEŞME DÜZENİ	197
a) Planlama	198
b) Kentleşme	200
c) Barınma	204
3.7 ÇEVRE POLİTİKALARI	207
3.8 GENÇLİĞE YENİ BİR DÜNYA.....	211
3.9 HERKESE SPOR VE DİNLENCE OLANAĞI.....	212
3.10 YURT DIŞINDA YAŞAYAN YURTTAŞLAR.....	213
IV. ULUSAL GÜVENLİK VE DIŞ İLİŞKİLER	216
4.1 ULUSAL GÜVENLİK.....	216
a) Siyasal Şiddet - Terör	216

b) İç Güvenlik	219
c) Dış Güvenlik - Silahlı Kuvvetlerde Yenileşme	222
4.2 DIŞ İLİŞKİLER.....	225
a) Yurtta Barış, Cihanda Barış.....	227
b) Ulusal Bağımsızlık	228
c) Kişilikli Dış Politika	230

(BİRİNCİ BÖLÜM)

**İDEOLOJİK ÖZÜMÜZ VE
TEMEL TERCİHLERİMİZ**

BİRİNCİ BÖLÜM

IDEOLOJİK ÖZÜMÜZ VE TEMEL TERCİHLERİMİZ

I- GİRİŞ

Cumhuriyet Halk Partisi, kokleri tarihımızde ve millı mucadelemizde olan, Atatürk'ün oncülüğünde Cumhuriyeti gerçekleştiren, çağdaş Türkiye'nin temellerini kuran, demokrasi sürecini başlatan, 1960'larda demokratik sol bir içerik ve sosyal demokrat özellikler kazanan bir büyük yenileştirme hareketinin temsilcisidir.

CHP, Türkiye gerçeklerinde biçimlenmiş, evrensel geçerliği olan işlevlerin ve iddiaların taşıyıcısıdır

CHP, belirli bir tarih kesitinde emperyalizme, kurulu düzene, eşitsizliğe, gericiliğe, ımtıyazlara başkaldırının ifadesidir. CHP, bu zaman kesitinin gerçeklerinde Türkiye'yi yenileştirmek ve çağı aşmak programının ve iddiasının sahibidir. Bu özellikleriyle CHP, hem bağımsızlık yolunda, hem de yenileşmek yönünde mazlum milletlere tarihsel bir örnek yaratmıştır. CHP, doğuşundaki bu nitelikleri bugün de sürdürmektedir.

CHP, çağdaş, evrensel ilkeleri ve devrimleri ile, bağımsızlığı, kalkınmayı ve çağı amaçlayan genç Türkiye Cumhuriyeti'nin öncüsü olmuştur. CHP, sosyal adalet ve refah arayışındaki günümüz Türkiye'sinin umududur.

Tarihte Varız, Gelecekte de Var Olacağız

Türkiye'nin onurlu geçmişinde Cumhuriyet Halk Partisi vardır. Türkiye'nin onurlu geleceğinde de Cumhuriyet Halk Partisi olacaktır.

Solun evrensel değer yargılarından, doğrularından ve geleneğinden; Türkiye'nin tarihsel yenileşme özelemlerinden; millî mücadele geçmişimizden; CHP'nin onurlu deneyiminden, tarihe iz bırakmış, geleceğe yol döşemiş ilkelerinden, cumhuriyet ve demokrasi dönüşümlerinden; halkın özgürlükçü ve eşitlikçi taleplerinden; sol ve demokrat birikimlerden, inanç dünyamızdaki adalet ve dayanışma anlayışlarından hareketle, sosyal demokrasinin temel ilkelerini teorisini ve pratiğini Türkiye'nin gerçekleriyle bütünleştirerek, Türkiye insanının özlemlerini ve ihtiyaçlarını bu doğrultuda yanıtlayarak, her şeyin en güzel olanını, en yeni ve çağdaş olanını ona sunmak için, CHP 9 Eylül 1992'de yeniden doğdu.

“Bağımsızlık benim karakterimdir” diyebilmiş bir lideri kurduğu parti kimliği ile, Türkiye'yi dünyada etkin ve saygın bir konuma ulaştırmak için CHP vardır.

Anayasayı, yasakların tarifi olmaktan çıkartmak, onu bir özgürlük belgesine dönüştürmek, demokrasiyi bütün özellikleri ve güzellikleriyle gerçekleştirmek, demokrasinin kesintilere uğramasını önlemek, 12 Eylül ve benzerlerini sorgulamak ve tarihe terk etmek için, CHP vardır.

Devlette, Toplumda, Siyasette Devrim Misyonu

Cumhuriyet Halk Partisi, tüm topluma refah götürmeyi amaçlarken, özgürlük ve eşitlik ideallerinin bütünlüğünde, sosyal demokrat anlayışların zemininde, geleceğin barışçı ve üretken Türkiye'sini yeniden kuracaktır.

CHP; kendisiyle barışık bir Türkiye'yi akılcı, verimli, büyüyen; emek öncelikli bir Türkiye'yi; yenilemiş, feodalizmden arındırılmış, kişilikli bir Türkiye'yi; yeşil bir dünyada temiz bir Türkiye'yi; gençliği özgür, kadını ve erkeği eşit bir Türkiye'yi; hoşgörünün varolduğu bir Türkiye'yi amaçlamaktadır.

CHP; devlette, siyasette ve toplumda devrim yapmanın işlevini, tarihteki yerinin ona tanıdığı kutsal misyonu taşımaktadır.

Geçmişimizdeki kazanımlara, güzelliklere, gerçekleştirdiğimiz başarılarla ve bize öncülük yapmış insanlarımızın tümüne onurla sahip çıkarken, gele-

ceğe dönük yeni bir ivmeyi yakalamak için, 9 Eylül'de yeniden doğduk.

Toplum ve birey hızla gelişirken, yönetenler toplumun ve bireyin hızına yetişemiyor, özlemini ve gereksinimlerini karşılayamıyor. CHP, bu çelişkiyi halkla beraber çözmenin iddiasıdır.

Sosyal Demokrasinin Çağı Başlıyor

Yirminci yüzyılın son kesiti, sosyal demokratların tarih önündeki haklılığını ve ideolojik üstünlüğünü kanıtladı.

Sosyal demokrasi, eşitlik ve özgürlük ideallerinin bütünlüğü ve bölünmezliğidir; bu ideallerin birlikte takibidir. Dünyada gelişen ve benimsenen, doğruluğu ve haklılığı sağa karşı ve solun içinde kanıtlanan, inancımızdır. 21. yüzyılın eşiğindeki dünyada, bu ideoloji artık Batı Avrupa ile sınırlı değildir. Şimdi çok daha geniş bir coğrafya kesitinde sosyal demokrasinin etkinliği gelişiyor.

Sosyal demokrasi son tahlilde, imtiyazları, fırsatları, kültür ve eğitimi, zenginlikleri ve mutluluğu en geniş kitlelere yaymanın ve ulaştırmanın iddiasıdır; sürekli bir adalet arayışıdır.

Sosyal demokrasinin ve sol bir parti olarak CHP'nin tercihi, toplumun tümüne esenlik getirmeyi amaçlarken, öncelikle büyük kitlelerin, geniş tanı-

miyla emek kesimlerinin yararını savunmaktır. Öncelikle onların temsilcisi olabilmektir.

Bu yaklaşım, elbette, toplumdaki başka ayrışım ölçüleri çevresinde daha geniş beraberlikler kurmaya engel değildir. Yenileşme ve çağdaşlaşma özlemi yüksek kesimler, çevre koruması, kadın hakları gibi duyarlılıkları en önde tutanlarda CHP'yi daima yanlarında bulacaktır.

Sosyal demokrasi, emek ile sermaye arasında taraflardan birini karşısına alarak ona haksızlık yapan, adaletsiz davranan bir karşıtlığın ifadesi değildir; kendi işlevini toplumun sadece bir kesitini gözetmekle sınırlı tutan bir siyaset de değildir.

Ama sosyal demokrasi ve CHP, temel tercih olarak, açık ve net olarak, emeğin tarafıdır.

Yenileşmenin ve Sağlıklı Değişimin Geleneği

Cumhuriyet Halk Partisi'nin amacı, barışçı, kendi içinde ve demokrasi üzerinde uzlaşabilmiş, adaltili bir toplum oluşturmaktır.

CHP'nin hedefi, hızla gelişen, dünyaya açılan, verimlilik ve akılcılık doğrultusunda büyüyen ekonomisiyle, toplumun refahını arttırmak; bireyin gelişmesini engellerinden kurtarmaktır.

CHP, yenileşmenin ve sağlıklı değişimin geleneğidir; CHP'nin yenilik kavramı, CHP'nin sol ve demokratik özellikleri, ilkeleri doğrultusunda kendini

yenilemesidir, büyük ideallerine ulaşmak için en yeni, çağdaş, etkin yöntemleri akılcılığın, verimliliğin ölçülerini kullanabilmesidir.

CHP'deki yenileşmenin amacı, Türkiye'yi yenileştirmektir. "Eşitlik, özgürlük, çağı paylaşmak, demokrasinin sürekli gelişimi, ülkenin ve toplumun bütünlüğü, ekonomik büyüme, dürüst kamu yönetimi, katılım, kişilikli dış politika, laik devlet, çoğulculuk" gibi temel tercihler çerçevesinde Türkiye'yi yenileştirmektir.

CHP olarak, bizim topluma ve Türkiye'nin tüm çağdaş ve sol birikimlerine, demokrat birikimlerine önerdiğimiz hedef ve yöntem budur.

1.1-TÜRKİYE CUMHURİYETİ İLE CUMHURİYET HALK PARTİSİ'NİN TARİHİ ORTAKTIR

CHP, bağımsızlık mücadelesini yürüten Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin devamı olarak, Atatürk tarafından 9 Eylül 1923'de kuruldu.

CHP, kökleri toplumumuzun tarihinde ve ulusal kurtuluş savaşımızda olan partidir. CHP, Türkiye Cumhuriyeti ile içiçe gelişti, birlikte olgunlaştı ve toplumumuzun temel değerlerini paylaşıp geliştirerek büyüdü.

CHP, her dönemde günün koşullarının gerektirdiği yeni fikirleri benimseyerek toplumumuzda değişimin gücü oldu. Her zaman yenileşmenin ve büyük dönüşümlerin öncülüğünü üstlendi.

CHP, kurucusu ve ilk genel başkanı Atatürk'ün önderliğinde saltanatı kaldırdı. Cumhuriyeti kurdu, hilafete son verdi, ulusal birliği sağladı. CHP'nin gerçekleştirdiği reformlarla çağdaş Türkiye Cumhuriyeti biçimlendi, kökleşti, gelişti.

Bu özellikleriyle Cumhuriyet Halk Partisi'nin tarihi, ulusal kurtuluş mücadelesi ve Türkiye Cumhuriyeti tarihiyle özdeşdir.

1.2- DEVRİMLERİN, DEĞİŞİMİN DEMOKRASİNİN ÖNCÜSÜ CHP

Cumhuriyet Halk Partisi, devrimleri, reformcu atılımları, evrensel değerleri ile, bağımsızlığı, demokrasiyi ve kalkınmayı amaçlayan; ümmet anlayışından ulus bilincine ulaşmayı, çağdaş toplum yapısını oluşturmayı ve eşitsizlikleri aşmayı hedef alan genç Türkiye Cumhuriyeti'nin öncüsüdür.

CHP, Atatürk'ün önderliğinde ulusal sanayinin ve ekonominin geliştirilmesine öncülük etti. Laik topluma yönelik devrimlerle, eğitim reformuyla, köy enstitüleriyle çağın kapılarını araladı.

II. Dünya Savaşı demokrasilerin zaferiyle sonuçlarıyla esmeye başlayan özgürlük rüzgarları, birçok ülke gibi Türkiye'yi de etkiledi. CHP tek parti konunun tüm olanaklarına ve gücüne karşın, özveriyle ve cesaretle davranarak çok partili rejime geçişi sağladı.

Türkiye'nin yeni rejimine alışmaya çalıştığı ve giderek yoğunlaşan bunalımların olduğu 1950'lerde, CHP, demokrasinin kurumsallaşması için unutulmaz bir mücadele verdi; temel hak ve özgürlüklerin gelişmesine öncülük etti.

1960'larda ve 1970'lerde, CHP, grev ve serbest toplu pazarlık haklarını yaşama geçirdi; sosyal adalete dayalı refah toplumunu gerçekleştirmek amacıyla düzeni değiştirmenin mücadelesini başlattı.

CHP, çağdaş Türkiye'nin temellerini kurdu. Demokrasi sürecini harekete geçirdi. 1960 sonrasında, kendi tarihsel "yenileştirme işlevini" eşitliğin ve özgürlüğün doğrultusunda geliştirerek, "sürekli içindeki değişimin" partisi oldu.

CHP, Atatürk devrimlerini ve Cumhuriyeti, yozlaştırıcı ve saptırıcı her türlü gerici ve suçlayıcı etki ve saldırılardan korumak, kollamak ve yaşatmak kararlılığından hiçbir zaman ödün vermedi, vermeyecektir.

1.3-TARİH İÇİNDE DEĞİŞİM

Cumhuriyet tarihi ile özdeş oluşum süreci içinde, Cumhuriyet Halk Partisi'nin temel ideolojik yaklaşımları da gelişti. 1923'te hazırlanan parti tüzüğünde, halk egemenliği, çağdaşlık ve hukuk devleti anlayışlarını içeren "Dokuz Umde" yer aldı. 1927'deki İkinci Kurultay'da "Cumhuriyetçilik", "Halkçılık", "Milliyetçilik", "Laiklik" CHP'nin dört temel ilkesi olarak benimsendi. 1935'deki Üçüncü Kurultay'da, bunlara "Devletçilik" ve "İnkılapçılık" eklenerek, ilkelerin sayısı altıya çıkarıldı. Cumhuriyet Halk Partisi'nin bu ilkeleri, zaman içinde kazandıkları yeni yorumlarla ve gelişmeleriyle, CHP oluşumunun tarihsel değerlerini ve zenginliğini meydana getirdi.

a) CUMHURİYETÇİLİK

CHP, "Cumhuriyetçidir"; Atatürk'ün kuruluşuna öncülük ettiği Türkiye Cumhuriyeti'ni yaşatmak, geliştirmek, güçlendirmek misyonunun sahibidir. Cumhuriyetçilik, demokrasinin tarihsel önkoşulu, hazırlayıcısı olmuştur.

CHP, bir ilke ve ideal beraberliği üzerinde Cumhuriyetimizi kurmuştur. Cumhuriyetin temelindeki anlayış, bu beraberliği oluşturan tüm insanların eşitliği ve bütünlüğü anlayışıdır.

CHP, ulusun egemenliğini, bağımsızlığını ve cumhuriyetçiliğin temel kuralı olarak benimser ve savunur.

Cumhuriyet, tarihımızdeki en koklu dönüşümdür. Egemenliğin kaynağını ulusta bulan anlayıştır, “sal-tanat” kavramının yıkılması “milli iradenin” geliştirilmesidir, “tebaa”nın yerini “yurttaşın” almasıdır. Cumhuriyet, “yurttaşlık” kavramının temel öge ve temel tanım olarak esas alınmasıdır, kültürel, dinsel tanımların sivil topluma bırakılarak, resmi ölçü olmaktan çıkarılmasıdır.

CHP'nin “Cumhuriyetçilik” ilkesi, demokrasi bağlamındaki bir büyük uzlaşmayı da içermektedir. Türkiye kendi kendisiyle kavgalı olmaktan yorulmuştur. Barışa ihtiyacı vardır. Farklı yarar grupları, farklı kültürel, toplumsal duyarlılık kümeleri arasında yeni anlayış ve hoşgörü kanallarının açılması, insanların kendi farklılıkları içinde bütünleşmesi, CHP'nin inancısıdır, iddiasıdır.

b) MİLLİYETÇİLİK

CHP, Türkiye Cumhuriyetini oluşturan tüm yurttaşların birliğini, bağımsızlığını, egemenliğini, güvenliğini, esenliğini ve dünyadaki saygınlığını, Türkiye'nin toprak bütünlüğünü, siyasal ve ekonomik haklarını korumakla görevlidir; bu görevi tarihi boyunca onurla taşımış olmaktan kivançlıdır.

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş döneminde gereksinim duyulan bir "uluslaşma sürecinin" işlevi olarak milliyetçilik ilkesi benimsenmiştir. CHP'nin uluslaşma anlayışı, geçmişten devralınan feodal kümelenmelerin, ırk, bölge, inanç ayrışmasına dayalı yapılanmaların tarihe bırakılmasıdır; ülkede kader ortaklığının oluşumudur; çağdaş topluma geçişin çok önemli bir aşamasıdır.

Milliyetçilik "ırka" indirgenemez; Türkiye bütünü nü oluşturan çok sayıdaki etnik özellik karşısında devletin yanlılığı, öncelik tercihi söz konusu olamaz. Devlet, herkesi eşit şekilde temsil ve ifade eder. CHP, milliyetçiliği, bölgecilik anlayışlarının, kavimcilik benzeri küçük bağlılıkların, kan-köken bağımlılıkların ulusal düzeyde aşılmasıdır. Ayrışma değil, bir bütünleşme hareketidir.

Bu bağlamda, "milliyetçilik", farklı etnik yapılanmalar arasında bir ayırım ölçüsü değildir. Tüm ayrışmaları kapsayan, onların Türkiye'nin ulusal bütünlüğü çerçevesinde demokratik farklılaşma özgürlüğünü tanıyan, farklılık içinde bütünleşmeyi öngören, bütünlük idealini tanımlayan kapsayıcı bir anlayıştır.

CHP'nin milliyetçilik anlayışı, hangi kökenden gelirse gelsin, hangi dili konuşursa konuşsun ve hangi inancı paylaşırsa paylaşsın, kimsenin "azınlık" konumuna indirgenemeyeceğidir; herkesin ülkenin asli sahibi olduğudur.

CHP, başka ülkelerde yaşayan yurttaşlar ve Türk topluluklarına eşit davranılmasını, ana dillerini ve kültürlerini yaşatıp geliştirme olanağı sağlanmasını ozenle gözetir.

c) HALKÇILIK

CHP'nin "Halkçılığı" öncelikle kitlelerin emeğiyle ve alın teriyle üreten, değer yaratanların önde tutulmasıdır. Siyasal meşruiyetin temelini halkla bulabilmektir

CHP'nin halkçılığı, ahlâkı ve sıyası bir öncelik tercihidir

CHP, ekonomik ve sıyasal imtiyaz odaklarının dışındakileri öncelikle temsil eden, imtiyazların kaldırılmasını amaçlayan partidir. CHP'nin amacı, sade ve sıradan yurttaşa öncelikle hizmet götürmektir; ona fırsat yaratmak, önüne ufuk açmaktır. CHP sıyasetinin özü budur.

Bu özellikleriyle, "Halkçılık", CHP'nin tarih sürecinde geliştirdiği sol kimliğin de kaynakları arasındadır.

CHP'nin temel bir inancı, temel bir yaklaşımı olan halkçılık, gereğinde bireyselliği aşarak bütünselliğe erişmektir; memleket içi özveride bulunmaktır; yurtseverliği özümsemektir.

CHP'nin halkçılık anlayışı, halkı muhtaç kabul edip, ona bağışlar lutfetmeyi esas alan bir populizmin ifadesi değıldir. Halkın kısa vadede duymak istediğini soylemek değıldir. Halkçılığın gereğı, sorumluluktur, sosyal demokrat değerleri, akılcılıkla, uretkenlikle butunleştirmektir.

CHP, halkçılık ilkesinin ışığında, kimsenin kimseyi ezemeyeceğı, somuremeyeceğı, herkesin yaşamı boyunca geçimi ve sağılığı bakımından guvenlik içinde olacağı, çalışma ve eğitim fırsatlarından eşitlikle yararlanabileceğı insanca ve hakça bir duzen kurmayı amaçlar.

d) DEVLETÇİLİK

Devlet, özel yararlarla toplumsal yararlar arasındaki dengenin sağılıklı oluşması için getirilmiş bir guvencedir. Bu guvence, özellikle piyasa mekanizmalarının özel çıkarlar için çarpıtılmasını onlemek, tekelin oluşmasını, uretici ve tüketici haklarının çiğnenmesini engellemek açısından gereklidir ve etkilidir.

Toplumun büyük tercihlerinin belirlenmesinde, uzun vadeli ekonomik stratejilerin oluşmasında devletin öncelikli görevi vardır. Aynı şekilde, ekonomisi geri kalmış yorelerin geliştirilmesi ve bölgesel farklılaşmaların giderilmesi öncelikle devletin sorumluluğudur.

Ulusal bağımsızlığın ve egemenliğin sağlam siyasal ve ekonomik temellere dayanması; kişinin özgürlüğü, güvenliği ve yaşam koşullarının iyiliği; yurttaş eşitliğinin korunması; toplumun esenliği ve uyumu; gelişmenin sürekliliği, hızı ve hakçılığı; tüm üretim araçlarının ve mülkiyetin toplum yararına ve emeğin üstünlüğü ve gelişmenin bütünlüğü kurallarına uygun biçimde değerlendirilmesi, devletin gözetmesi gereken temel ölçülerdir.

CHP, devletin işleyişinde katılımcılığı öngörür; yönetenle yönetilen karşıtlığının giderilmesini amaçlar. CHP, merkeziyetçiliği ve israfı azaltacak, etkinliği ve verimliliği arttıracak şekilde, devletin “yerinden yönetim” anlayışına dönük olarak yeniden yapılanmasını savunur.

CHP'nin devlet anlayışında, “yurttaş devlet için değil, devlet yurttaş için vardır.” Bu özellikleriyle, devlet, toplum ve yurttaş yararına etkin önlem alabilmenin yetkisine ve olanağına sahip olmalıdır.

CHP, üyesi olduğu belirli bir alanda toplumun yararı doğrultusunda Sosyalist Enternasyonal'in ilkelere doğrultusunda, belirli bir alanda toplumun yararı varsa, sosyalleştirmeyi veya özelleştirmeyi öngörebilir.

e) LAIKLİK

Bütün inançlar, devlet önünde eşittir. CHP, devleti dinsel inançlara karıştırmaz; dinsel inançların da devlet işlerine karışmasına kesinlikle izin vermez. İnanç ve ibadet özgürlüğünü, kişinin kutsal ve dokunulmaz hakkı sayar. Dinin baskı unsuru olmasını da, din duygusunun ve dinsel inançların baskı altına alınmasına da karşıdır. Laiklik, din ve devlet işlerinin birbirinden ayrı tutulmasıdır.

Laiklik, Cumhuriyetin ve demokrasinin, ulusal bütünlüğün ve iç barışın temel taşıdır. Laiklik, toplumdaki farklı inançların barış içinde birlikte yaşama yöntemidir. Laiklik, inananların, farklı inananların, farklı düşünenlerin kendi tercihlerinin ortak güvencesidir.

Laikliğin temel özelliği, toplumun bütünlüğüne katkı yapmasıdır; barışı ve karşılıklı anlayışı, hoşgörüyü kurumsallaştırmasıdır. Laik devlet, din–inanç–düşünce özgürlüklerinde farklılaşanlar arasında bir taraf değildir; ortak güvencenin düzenleyicisidir.

Çağdaşlığın, bilimselliğin ve demokrasinin temel taşı laikliktir. Laiklik korunmadan demokrasi yaşatılamaz. Eğitim laikleşmeden, yeniliğe ve değişime açık çağdaş bir toplum ve devlet yapısı oluşturulamaz. CHP, dinin istismarını başta eğitim olmak üzere

re her alanda önlemekte kararlıdır. Laikliğin uzun vadedeki gereği, inanç dünyasının sivil topluma devredilmesidir.

Laikliğe karşı uluslararası bir stratejinin Türkiye'ye yönelik saldırıları karşısında, laiklik, CHP'nin özel bir duyarlılıkla savunduğu ilkedir. İnanç dünyasını, eğitimi ve siyaseti bu tür saldırılardan korumak CHP'nin öncelikli görevidir. Laiklik, Türkiye'de laikliğin kurucusu olan CHP'nin öncelikli sorumluluğudur.

f) DEVRİMCİLİK

CHP, dönemler boyunca gelişen ve olgunlaşan bir yenileşmedir, süreklilik içinde değişimdir; sonsuz bir adalet arayışıdır. Cumhuriyetin ilk yıllarındaki tanımıyla, CHP'nin devrimciliği, " ulusumuzu son yıllarda geri bırakmış kurumların yıkılarak, yerlerine, ulusumuzun, çağdaş uygarlık doğrultusunda ilerlemesini sağlayacak kurumların getirilmesidir"

CHP'nin devrimcilik anlayışı, çağdaş düşüncelere açılarak yenilikleri kavrayıp benimsemektir. Toplumun, kuralları ve kendini sorgulayarak, daha iyiyeye, daha doğruya ve daha güzele ulaşmanın yollarını açmasıdır. Yenileşmenin ve değişimin araçlarını oluşturması, yöntemlerini düzenlemesidir. CHP, halkla birlikte, halktan güç ve yetki alarak, demokra-

tık hukuk devleti kurallarına ve barışçı yöntemlere bağlı kalarak devrimciliği sürdürür.

CHP, toplumsal ve ekonomik düzen ile devlet yapısında çağın, gelişmenin, insanca ve hakça yaşamının gereği olan değişimlerin öncüsüdür. CHP, halkın ekonomik ve siyasal gücünü artırıcı, yönetim yetkisini ve sorumluluğunu geliştirici kurumsal düzenlemelerin tarih boyutundaki sahibidir.

CHP, tarihsel temelleri üzerinde ve sosyal demokrat kimliği doğrultusunda, sürekli bir yenileşmenin takipçisidir. CHP geleneğinin özelliği budur. "Sürekli içinde değişim" ve "kendi özünün doğrultusundaki yenileşme", CHP'nin gücü, ayrıcalığı, üstünlüğü olmuştur. Bundan sonra da olmaya devam edecektir.

Demokratikleşmenin evrensel sürecinde ve belirli özelliklerin, coğrafyaların, çıkarların kesiştiği bölgemizin kendine özgü tarihsel oluşumunda, CHP, özgürlük ve eşitlik sentezinin yolunu açan, çağdaş ve evrensel ilkelerin, devrimlerin sahibi ve izleyicisidir.

1.4- CUMHURİYET HALK PARTİSİ'NİN 1976 PROGRAMI

Değişimin ve yenileşmenin öncüsü CHP, 1950'de gerçekleştirdiği "demokrasi devrimi"nden

sonra, baş gösteren yozlaştırıcı gelişmelere karşı demokrasiyi savunmak, kurumsallaştırmak, geliştirmek ve ona sosyal bir içerik kazandırmak işlevini üstlendi

CHP'nin bu dönemindeki demokrasi anlayışı ve mücadelesi, 1959'da "XI Kurultay"ın kabul ettiği "İlk hedefler Beyannamesi" ile somut önerilere donuştu

"İlk Hedefler Beyannamesi" ile ortaya konulan demokrasi önerileri kısa surede toplum tarafından benimsendi; 1961 Anayasası büyük ölçüde bu önerilere dayandırıldı. 1961 Anayasası ile, Türkiye, demokrasiye daha elverişli bir ortama kavuşarak, daha özgürlükçü bir geleceğe yönelme olanağına kavuştu

CHP, 1960'ların hareketli düşünce ortamında köklü bir sorgulama ve arayış sürecini başlatmıştı. Partinin geleneksel tezleri tartışılıyor, solun evrensel doğrularıyla, Türkiye gerçeklerinin birleşmesine çalışılıyordu. 1965 seçimine girerken, parti "Ortanın Solunda" yer aldığını belirtmekteydi. Seçim sonrasında yaygın bir ideolojik ve siyasal tartışma ortamı oluştu. Sola açılan CHP, yeni bir söylem geliştirmekteydi. Gösterdiği yeni hedefler ve kullandığı yeni sloganlar toplumda güçlü değişim rüzgârları esti-

riyordu. CHP kendini “halkın partisi”, “düzenin değil, değişimin partisi” olarak nitelerken, “demokratik sol” tanımını benimsemekteydi.

Yeni Program, bir yandan CHP'nin tarihsel geleceğini ve temellerini oluşturan “Altı Oku” bazı yeni yorumlarla geliştirmekteydi. Öte yandan da, Sosyalist Enternasyonel'e üyelik kararı doğrultusunda, sosyal demokrasinin evrensel ilkelerini “Altı Kural” olarak benimseyerek, geleceği dönük tezlerini öncelikle aşağıdaki ilkelerden başlatmaktaydı;

Cumhuriyet Halk Partisi, **“ÖZGÜRLÜK, EŞİTLİK, DAYANIŞMA, EMEĞİN ÜSTÜNLÜĞÜ, GELİŞMENİN BÜTÜNLÜĞÜ, HALKIN KENDİNİ YÖNETMESİ** kurallarına dayanır.” (CHP Programı, 1976)

CHP, kendi özü ve çağın gereksinimleri doğrultusunda oluşturduğu sosyal demokrat özelliklerini geliştirerek, Türkiye'yi 2000 yıllara hazırlamak amacındaydı.

CHP'nin tarih ve Türkiye önünde üstlendiği bu büyük hedefe ulaşmasına, 12 Eylül 1980 darbesi engel oldu. Daha doğrusu, ancak belirli bir süre, 9 Eylül 1992'ye kadar engel olabildi.

II- YENİ KOŞULLAR-YENİLEŞEN CHP

2.1- DEĞİŞEN DÜNYA VE TÜRKİYE

Cumhuriyet Halk Partisi'nin kendini "demokratik sol bir siyasal parti" olarak tanımlayıp köklü bir yenileşmeyi gerçekleştirdiği 23. Olağan Kurultayından bu yana on yedi yıl geçti.

Bu süre içinde tarihin hızlandığı bir dönem yaşandı. Dünya, çok köklü ekonomik, siyasal, teknolojik değişimlere tanık oldu. Bilgi çağına geçiş süreci başladı. Solun yüzyıllık iç kavgası, Sovyetlerle birlikte sosyalizmin totaliter modelinin çöküşüyle noktalandı. Sosyal demokrasi -ya da eş anlamıyla demokratik sosyalizm- geçmişten çok daha geniş bir coğrafyada iddia sahibi oldu. Eski Doğu blokunda ve Sovyetler Birliğinde yer alan ülkelerde bölünmeler yaşandı; yeni bağımsız devletler oluştu. Askeri ittifakların konumu ve anlamı değişti. Özellikle haberleşme teknolojisinin baş döndürücü gelişimi, herkesin birbirinden daha haberli, birbiriyle daha ilgili olduğu yeni ve küçülen bir dünya yarattı.

CHP'nin son programının kabul edildiği 1976'dan bu yana, ülkemizde de önemli değişiklikler yaşandı. 12 Eylül rejimi, 1980'de tüm partileri kapatarak, Türkiye'nin siyaset kurumuna ve siyasal geleneklerine ağır bir darbe indirdi. Demokratik hak

ve ozgurlukleri çok buyuk ölçude kısıtlayan bir anayasa yapıldı 1983 seçimleriyle başlayan demokrasiye yeniden geçiş surecine rağmen siyasal yaşam normalleştirilemedi İnsan hakları ihlalleri, kotu yönetim alışkanlıkları devam etti Butun bunlara rağmen, Türkiye'nin ozgurluk ve demokrasi taleplerindeki güç, bu dönemde bile bazı olumlu gelişmeleri zorlayabildi

Aynı dönemde, dünyaya açık bir ekonomi yolunda adımlar atıldı Pazar ekonomisinin bazı özellikleri benimsendi Ancak ekonominin örgütlü ve rekabetçi kimliğe, sağlam bir altyapıya, etkin bir hukuk sistemine ve sosyal adalet çerçevesine kavuşmasına donuk reformlardan uzak duruldu Eşitsizlik, işsizlik, verimsizlik, tekelcılık teknolojideki gerilik, yönetimde kayırmacılık ve keyfılık, ekonominin önemli zaafı olmaya devam etti

Bu sarsıcı oluşumların dünyada ve Türkiye'de yoğun biçimde yaşandığı, bazı dönüşümlerin gerçekleştiği zaman diliminin büyük bölümünde, CHP, siyaset sahnesinde yoktu 9 Eylül 1992'de yeniden doğan partımız, bir bakıma, yepyeni bir dünyaya ve bazı özellikleriyle farklı bir Türkiye'ye gözlerini açtı

2.2- CHP: "DEĞİŞİMİN GÜCÜ"

Cumhuriyet Halk Partisi, süreklilik ve değişimin

sentezidir; süreklilik içinde değişimdir. Türkiye'nin siyasal ve toplumsal tarihinde, CHP, değişimin gücüdür.

Günümüzün CHP'si, CHP geleneğinin sürekliliği içinde, CHP'nin 1976 programının getirdiği yeniliklerden ve ulaştığı doruklardan hareketle temel yaklaşımlarını oluşturmaktadır; geleceği yaratmanın sürecini bu ilkeleriyle başlamaktadır

a) ÖZGÜRLÜK

Özgürlük, insan kısıllığının, düşüncesinin ve kavrayışının, insan yeteneklerinin ve yaratıcılığının engelsiz ve sürekli gelişebilmesi için başta gelen koşuldur. İnsanın da, toplumun da kendini aşabilmesinin gereğidir.

Anayasada ve yasalarda, çağdaş, çoğulcu demokrasilerin tüm özgürlükleri yer almalıdır. Yasakları tanımlayan anayasa anlayışından, özgürlükleri tanımlayan anlayışa geçilmelidir.

Özgürlüklerin özü olan insan haklarına her düzeyde sahip çıkmalı, bu hakların ihlaline kesinlikle son verilmelidir.

Siyasal, düşünsel, toplumsal, dinsel ve bireysel özgürlükler bir bütündür. Özgürlüklere bu bütünlüğü içinde sahip çıkılmalıdır.

Demokrasi, barış ve insan hakları çerçevesinde her düşünce konuşulabilmeli, yazılabilmeli ve örgütlenilebilmelidir. Sendikalar, siyasal, dinsel özgürlükler ve onlara güç veren örgütlenme özgürlüğü, çağdaş demokrasilerin doğal ölçüleri içinde varolabilmelidir.

İnsanların “farklılaşma” özgürlüğü, “alışılmıştan dışına çıkmak, genel kabullerden ayrışmak” özgürlüğü, temel bir haktır. Bu hakkın demokrasi ve saygı kurallarında kullanımı koşuluyla, kullananların sayısı ve ayrışma nedeni ne olursa olsun, bu temel özgürlük sakınılmalı ve korunmalıdır.

Çağımızda, habere, kulture, bilgiye ulaşılabilir olmak, temel özgürlüklerin kategorisine girmiştir. Toplum, haberin, kültürün ve bilginin organizasyonunda, her yurttaşın en azından kitle iletişim araçlarıyla bu kaynaklardan yararlanmasını güvence altına almakla yükümlüdür.

Bireyin özgürlüğü ve dokunulmazlığı, yeri ve önemi, yeniden düşünülmelidir. Bireysel dinamizmin topluma katkılarının onu, girişim ve yarışma özgürlüğünün adaletli koşulları hazırlanarak açılmalıdır. Türkiye toplumsallıkla bireyselliği uzlaştırmanın, bireyi engelleyen değil, ona yollar açan, yaratıcılığını ortaya çıkaran politikaların uygulayıcısı olmalıdır.

Birey, devlet vesayetinden çıkarılmalıdır; devletin bu vasıllığı vatandaşın demokratik haklarını ve insan haklarını sınırlamak için bir geleneğe donüştürdüğü ülkemizde, bireyi özgürleştirmenin başlıca bir koşulu, onu vesayettin kurtarmaktır.

b) EŞİTLİK

Türkiye, 21. yüzyıla daha adaletli ve daha eşitlikçi bir ülke olarak başlamalıdır. Gelirlerin oluşumunda ve paylaşımındaki adalet, CHP'nin öncelikli hedefidir. Bu anlayış, bir "standartlaşma", bir "tek düzeli" özeleminin ifadesi değildir. Süreç içinde insanlar çalışkanlıklarıyla ve yetenekleriyle birbirlerinden farklılaşacaktır. Önemli olan, herkesin mümkün olduğu kadar eşit koşullarda bu sürece başlayabilmesidir. Önemli olan, kimseye haksızlık yapılmamasıdır.

Amaçladığımız adil Türkiye'nin çıkış noktasında, "fırsat eşitliğinin" kurumsallaşmasını görmekteyiz. Fırsat eşitliğinin koşulları devlet tarafından düzenlenmelidir. Öncelikle eğitim alanında eşitlik gözetilmelidir. Eşitlik zemininden yola çıkmış insanlardan kendini daha ileri noktalara götürmenin çabasını gösterenler, devlet tarafından özendirilmelidir.

Yeni Türkiye, kadın-erkek eşitliğinin birçok toplum kesitinde eksik kalmış boyutuna eğilmek durumundadır.

Kadının haklarına, hukuk ve ekonominin yanı sıra, hayatın paylaşılmasında, anlayışlarda, aile içindeki eşitlik düzeyinde sahip çıkmalıdır. Kadınların ekonomiye, yönetime, siyasete katılmalarının önündeki tüm engeller kaldırılmalıdır.

Sosyal sınıfların ve bölgelerin arasındaki eşitsizlikleri azaltmak, devletin öncelikli hedefidir

c) DAYANIŞMA

Türkiye, birbirine sevgisi artan, şefkat duyguları gelişen bir toplum düzeni kurmalıdır. Bu amaçla sosyal güvenlik yaygınlaştırılırken, dayanışmanın gelişmesi için tüm özendirme yöntemlerinden yararlanılarak duygular ve anlayışlar seferber edilmelidir

Devlet, insanların kaderine kayıtsız kalamaz Sosyal demokrasinin toplum ve insan anlayışında, sorumluluk ortaktır; hepimiz birbirimizden sorumluyuz. Devlet bu konuda her türlü önlemi almalıdır

Engelliler, yaşlılar ve yalnızlar, toplumun ortak duyarlılığı, ortak kaygısı olmalıdır. Sivil toplumun gönüllü örgütleri bu doğrultuda desteklenmelidir.

Türkiye, her yurttaşına "temel yaşam düzeyini" sağlamakla kendini yükümlü görmelidir. Kaynak dağılımında gözetilmesi gereken başlıca ölçü bu olmalıdır. Bütün yurttaşların asgari ihtiyaçları karşılan-

madıkça, diğler toplumsal talepler devlet desteğinde öncelik almamalıdır

Devlette, işyerinde, belediyelerde, üniversitelerde ve mümkün olan her ortamda, katılım, temel bir yaklaşım olmalıdır. Kararlar, o kararlarla ilgili olan çevrelere ve insanlara sistematik şekilde danışılarak oluşturulmalıdır. Katılımın, dayanışmayı sağlayan özelliklerden en geniş biçimde yararlanılmalıdır.

Toplumsal dayanışma, halkın yönetim sorumluluğunu üstlenmesiyle, dengeli ve hakça gelir dağılımıyla ve vergilemeyle, yaygın sosyal güvenlikle, kamusal hizmet kuruluşlarıyla, gönüllü sivil toplum örgütleriyle ve engelli kişiler için de özel olanaklarla sağlanır.

d) EMEĞİN ÜSTÜNLÜĞÜ VE BÜTÜNLÜĞÜ

Emek, insan kişiliğinin oluşmasında, insan yeteneklerinin gelişmesinde ve insanın toplumla bütünleşmesinde temel etkidir. Emek, insandaki yaratıcılığın ve güzelliğın dışı yansıması, somutlaşmasıdır.

Teknolojinin gelişimi ve yeni toplumsal ayrışma ölçülerinin oluşumu, çağımızda emeğe yeni bir boyut getirmiştir. Çalışanlar, klasik tanımındaki kol ve düşün işçilerinin yanı sıra, sanatçılardan, iş yöneticilerine, serbest meslek sahiplerine, üreticilere, sanatkar ve esnafa kadar geniş bir kesimi kapsamaktadır.

Yaratıcılığın ve üreticiliğın kaynağı olan emek bir üstün değerdir. Cumhuriyet Halk Partisi için en yuce değer emektir. CHP, toplumun tümüne refah getirmeyi amaçlayan partidir; toplumun bir kesitini gözetip, diğerini dışlayan bir anlayışın temsilcisi değildir. Ama, Cumhuriyet Halk Partisi, öncelikle emeğın tarafı, emeğın kitle partisidir.

Türkiye’de emeğın büyük kesiti, en fazla sömürülen, demokratik hakları kendinden esirgenen toplum kesimidir.

Emek, el ve düşün emeği ayrımı gözetilmeksizin, niteliğine ve üretkenliğine göre, toplum ve insanlık için yararlılığına göre, güçlülüğüne veya tehlikelerine göre, maddi ve manevi karşılığını almalıdır

Emeğın bu ölçütlere göre bulacağı karşılık toplumda denge ve eşitlik sağlanmasına katkı getirmelidir.

İnsanlarına iş sağlayan ekonomik ve sosyal dönüşümleri gerçekleştirmek, devletin öncelikli görevi olmalıdır. Emeğiyle geçinenlerden çoğunun çocukları yüksek eğitimden fiilen yasaklanmıştır. Öncelikle işçilerin, köylülerin, küçük esnafın ve dar gelirli kesimlerin çocuklarının eğitiminde karşılaştıkları maddi imkânsızlıkları ortadan kaldırmak, toplumun ortak duyarlılığı olmalıdır.

e) GELİŞMENİN BUTUNLUĞU VE ETKİNLİĞİ

Ekonomik, toplumsal ve sıyasal yonleriyle gelişme bir butundur

Ekonomik buyumenin ve üretim artışının amacı, toplumu her yonuyle ve tumuyle geliştirmek, butun toplumun refahını, ozgurluğunu ve mutluluğunu arttırmak ve insanı ozgurleştirmektir

Gelişmenin butunluğu ve etkinliği, ekonomik gelişme surecinin her aşamasında gozetilmelidir

Daha fazla ureten, buyuyen, iş yaratan, dünya rekabetinde yeri olan, urunlerini ve oluşan değerlerini daha eşitlikli paylaştıran, akılcı, verimli bir ekonomi amaçlanmaktadır Hem varolanı daha adil paylaşmak hem de, paylaşılacak olan buyutmek hedeflenmelidir

Sosyal haklar ve duyarlılıklarla çerçevlenmiş ve koşullanmış orgutlu ve rekabetçi pazar mekanizmaları ozendirilmeli ve desteklenmelidir Verimlilik, akılcılık ve etkinlik olçuleri kamunun hem özel sektore hem devlet sektorune yaklaşımında başlıca olçu olmalıdır Ekonomide onemli payı bulunan, buyume dinamizmini sergileyen kuçuk ve ortay boy gırışimler, kamunun destek politikalarında oncelikli bir yer almalıdır

Toplumsal yarar, devletin sanayide ve ticarete geniş boyutlarda yer almasından çok, üretilen değerin paylaşımını devletin vergi ve bütçe politikalarıyla yönlendirmesiyle, kamu kaynaklarını kullanma tercihleriyle sağlanmalıdır.

Kamu ekonomik işletmeleri gerekli oldukları alanlarda ve özerk, etkin, verimli çalışmaları koşuluyla işlev taşımalıdır. Kamu kaynakları, verimsiz kamu işletmelerinin, ayrıcalıklı özel şirketlerin, devlet ve belediye bürokrasilerindeki savurganlığın tahribatından kurtarılmalıdır.

Ulusal stratejilerin ve uzun vadeli temel tercihlerin şekillenmesi, büyük dengelerin korunması, altyapı projelerinin uygulanması, rekabet kurallarının gözetilmesi, üretici ve tüketicinin korunması, kamunun ekonomik görevi olmalıdır. Kamu, toplumsal yararın gerektirdiği durumlarda ekonomiye etkin müdahalede bulunmasını, özelleştirme ya da sosyalleştirme yapabilmesini olanaklı kılan bir konuma sahip olmalıdır. Kamu, ekonomik gelişmenin sektörel ve bölgesel dengelerini, eşitsizlikleri azaltmak işlevini gözetmelidir. Bu çerçevede, stratejik planlamanın yönlendirici ve özendirici özelliklerinden yararlanmalıdır.

Kalkınma ve sanayileşme çabaları, kültür ve doğa mirası korunarak, çevreyle uyum içinde gerçekleşmelidir.

Gelişmenin sonucu hatta göstergesi olan kentleşme, sağlıksız ve çarpık özelliklerden, bunların kaynağındaki yanlış ve yetersiz yasal düzenlemelerden arındırılmalıdır. Kentleşme, toplumun uzun süreli yararları doğrultusunda kamu tarafından yönlendirilmeli ve denetlenmelidir.

f) DEMOKRATİKLEŞME

Demokrasi çerçevesinde, insan hakları, çağı paylaşmak, sosyal adalet, laiklik, dürüstlük, çoğulculuk, gelişme gibi temel ölçüler ile bütünleşen bir toplum oluşmalıdır. Cumhuriyetimizi meydana getiren tüm unsurları, inanç ve kimlik özelliklerinin, siyasal tercihlerin “kendi demokratik farklılaşmaları içinde bütünlüğü” anlayışı geliştirilmelidir. Çünkü demokrasi, insanların, inançların, düşüncelerin, siyasetlerin ve anlayışların özgürce farklılaşıp, barış ve bütünlük içinde birlikte varolabildiği sistemdir.

Demokrasi, bir anlayışlar ve değerler bütünüdür; bir “kültür” olayıdır. Demokrasi kültürünün benimsenmesi ve yaygınlaşması amacıyla kamunun planlı çabasına ve organizasyonuna gereksinim vardır. Demokrasinin bir yaşam biçimine dönüşebilmesi için “özgürce farklılaşıp tartışarak, uygarca uzlaşma” yeteneği, “farklı olanların birlikte yaşayabilme” özelliği, “karşıtların meşruiyeti” anlayışı, “hoşgörü” ve “sentez” alışkanlıkları sistemli şekilde özendirilmelidir.

Cumhuriyet Halk Partisi için demokrasi sürekli ve sonsuz bir kavramdır. Demokrasi, anlayışlarda ve davranışlarda gerçekleşmeli, bir yaşam biçimine dönüşmelidir.

Sivil toplum yapılanması desteklenmeli ve geliştirilmelidir. Okul-aile birliklerinden, sendikalara, meslek odalarına, tüketiciyi koruma hareketlerine, yöresel güzelleştirme derneklerinden, çevreci kuruluşlara, dayanışma yahut ortak ilgi topluluklarına kadar tüm "yurttaş beraberlikleri" özendirilmelidir. Amaç, "sıradan yurttaşın" sivil kurumlar aracılığıyla ülkede etkin olması, devlet karşısında edilgenlikten çıkarılmasıdır.

Demokrasinin temel kurumu olan parlamento, eskimiş anlayışlardan, verimsizlikten, zaman ve enerji kaybından başka şey olmayan çalışma ve konuşma usullerinden arındırılmalıdır. Katılım, çözüm üretimi, sentez alışkanlıkları çağdaş parlamentoların işleyiş özellikleriyle geliştirilmelidir.

Demokrasi, atanmışların değil, seçilmişlerin önceliğinde ve mutlak sorumluluğunda gelişir. Türkiye, bu özelliğe artık kavuşmalıdır.

Bütün kurumlarıyla, mekanizmalarıyla ve anlayışlarıyla eskien, akılcılıktan uzaklaşan, halka yabancılaşan ve topluma enerji ve kaynak kaybettiren

mevcut yönetim yapılanması terk edilerek, koklu bir yenileşme programıyla çağdaş devlet yöntemi biçimlenmelidir. Merkezde yoğunlaşmış sorumluluk ve yetkilerin bir bölümü, katılımcı demokrasinin ve ülke bütünlüğünün çerçevesinde yerel yönetimlere devredilerek daha demokratik ve daha etkin bir yapılanma gerçekleşmelidir.

III- TOPLUMA HEDEF GÖSTERİYORUZ

Cumhuriyet Halk Partisi, özgürlük, eşitlik, gelişme ideallerinden hareketle, siyasete insan boyutunu, ahlak ölçüsünü, gelişme dinamizmini getiren, toplumu sevgi dayanışma ve adalet özellikleriyle bütünlük veren, bu hedeflere akılcılığın otlarını döşeyen bir Türkiye'yi amaçlamaktadır.

CHP, Türkiye'nin siyasal tarihinden yeni bir dönem başlatmak işleviyle,

Geçmişle geleceği,

Bireysel toplumu,

Verimlilikle eşitliği,

Özgürlükle sorumluluğu,

Yeni sentezlerle birleştirmenin iddiasıyla,

Yeni bir "toplum ongorusunu", yeni bir "Türkiye modelini" getirerek,

Tarihsel misyonunun ifadesi olan “değişimin öncülüğünü yaparak,

9 Eylül 1992’de yeniden doğdu.

Atatürk’ün emanet ettiği, halkın özgürlük ve eşitlik özelemleriyle, çağı paylaşmak iddiasıyla geliştirdiği, daha önceki CHP kuşaklarının özveriyle, emekle bazen harcına kendi hayatını katarak yüceltiği CHP misyonunu yarınlara taşımak ve daha da yüceltmek için, CHP yeniden var.

CHP,, bu anlayışla, Türkiye’yi toplumumuzu aşğıdaki hedeflere taşımayı görev bilmektedir.

Demokrasi ve İnsan Hakları

CHP, evrensel insan haklarının eksiksiz uygulandığı, özgürlükçü, katılımcı, çoğulcu ve sosyal bir demokrasiyi bütün kurumlarıyla ve kurallarıyla gerçekleştirecektir. Ulusal iradenin kesintisiz temsilini ve egemenliğini sağlayacaktır.

CHP, ulusal iradenin temsilcilerini her düzeyde belirleyici ve işlevsel kılarak, son sözün sahibi yaparak, çağdaş demokrasinin kurumsal dengelerini kuracaktır.

CHP, örgütlenme özgürlüğünü, sağlıklı, katılımcı sivil toplum yapısının güvencesi ve vazgeçilmez koşulu olarak görmektedir.

Sivil Toplum

CHP, sivil toplumu her düzeyde geliştirerek ve demokratikleşmeyi her alanda hızlandırarak, bireyin ve bireylerin oluşturduğu beraberlikleri katılıma, kendileriyle ilgili kararları paylaşmaya özendirerek, Türkiye'yi ileri bir demokrasiye yoneltecektir. CHP, örgütlenme özgürlüğünü, sağlıklı katılımcı sivil toplum yapısının güvencesi ve vazgeçilmez koşulu olarak görmektedir.

Laik Devlet

CHP, laikliği farklı inançların, farklı düşüncelerin ortak güvencesi olarak gerçekleştirecektir. İnançlar, kendi dünyalarında özgür olacaktır.

Devlet ve devletin temel kurumları, başta eğitim olmak üzere, laik olacaktır ve bu özelliklerine kararlılıkla sahip çıkılacaktır.

Farklılaşma Özgürlüğü

CHP'nin özlediği ve önerdiği Türkiye barışçıdır; laiktir; hoşgörülüdür. CHP, insanların düşüncelerinde, inançlarında, kültüründe, hayat tarzlarında özgürce ve farklı olanın da saygı gördüğü bir düzeni gerçekleştirecektir.

Barış ve Evrensel Dayanışma

"Yurtta barış dünyada barış", dün olduğu gibi bugün de CHP'nin temel ilkesidir. Türkiye, dünya barı-

şına, evrensel dayanışmaya ve insanlığın büyük yuruluşüne kendi özgün katkısını getirecektir CHP'nin Türkiye'si, dünyanın sorunlu yorelerine, demokrasi içinde ve çağdaş özelliklerle gelişmenin modelini sunacaktır

Durüst Yönetim, Açık Toplum

Herşeyin yozlaştığı bir ortamda, namusun saflık diye gorulduğu ve idealizmin kuçumsendiğı bir zaman kesitinde, CHP, bir "erdem mücadelesi" olarak yeniden doğmuştur CHP'nin ozlediğı ve onerdiği Türkiye, CHP'nin geçmişte sorumluluğunu taşıdığı Türkiye gibi, ahlakın, namusun, erdemın Türkiye'si olacaktır

Emeğin Önceliğı

CHP, sosyal adalet temellerinde yukselecek bir refah toplumun sözünü vermektedir CHP, bu büyük hedefe ulaşmak için, ekonomide verimliliğın ölçulerini ve akılcılığın, etkinliğidir Yontemlerini kullanarak ekonomiyi geliştirecektir Türkiye'nin iç ve dış olanakları, bilgi ve insan birikimi, kamu ve özel girişimi, büyük hedefler doğrultusunda seferber edilecektir

Sanayileşme ve Bilgi Toplumuna Geçiş

CHP, ileri teknoloji ile donatılmış, dengeli ve çağdaş sanayi toplumunu gerçekleştirilmeyi hedeflemektedir Sanayileşme, demokrasinin güvencesi ve

evrensel bilgi toplumuna geçişin temeli olacaktır Türkiye bilim ve teknoloji üreten merkezlerden biri haline getirilecektir

Yaşam Kalitesini Yükseltmek

CHP, ekonomiyi kendi başına bir amaç, bir "rakamlar olayı" gibi görmeyecektir Ekonomi araçtır Amaç insandır, amaç insanın yaşam kalitesini bütününde yükseltebilmektedir Üretimin ortamı, üretimin üretenlere ve doğal çevreye etkileri, insan kişiliğinin gelişimine, insanın mutluluğuna katkıları, bir bütün içinde değerlendirilecektir

Sağlıklı Toplum

Çağımızda tüketim kültürünün bir robotu olmanın insanı mutlu kılmaya yetmediği kanıtlanmıştır

Tüketim artışı, toplumları şiddet, uyuşturucu, fuhuş, kumar gibi sosyal hastalıklardan kurtaramamıştır CHP, ekonomiyi öncelikle insanın yaşam kalitesinin ve mutluluğun bir bileşkesi olarak geliştirecektir CHP, ekonomiyi buyumeyi, moral değerlerle bütünleyecektir

Adaletli Gelir Dağılımı

CHP, sosyal sınıflar arasındaki eşitsizliklerin azaldığı, bölgelerarası dengesizliklerin düzeldiği bir Türkiye'yi hedeflemektedir Adaletli gelir dağılımı,

hem ekonomiden payını alamayan bölgelerin gelişmesinde hem de toplumun düşük gelirli kesimlerine belirli bir yaşam düzeyinin sağlanmasında başlıca yöntemdir.

CHP, adaletli gelir dağılımını, sağlıklı sosyal yapının ve toplumsal barışın temel dayanağı olarak değerlendirmektedir.

İşsizliğin Azalması

İnsanlarına iş sağlayan, ekonomik ve sosyal dönüşümleri gerçekleştirmek devletin temel bir görevidir. "İşsizlikle mücadele", kapsamlı bir planın çerçevesinde ve ekonomideki tüm kesimlerin katılımıyla gerçekleşecektir. Üretken istihdam olanağı yaratacak tüm girişimler, sektörel öncelikler dikkate alınarak özendirilecek ve desteklenecektir.

Fırsat Eşitliği

CHP, daha eşitlikçi bir Türkiye'nin sözünü vermektedir. Eşitlik, öncelikle bir fırsat eşitliği olarak gerçekleşecektir. Kamu, fırsat eşitliğinin organizasyonundan ve gözetiminden sorumlu olacaktır. Mümkün olduğunca eşit koşullarda hayata başlayan insanlardan süreç içinde kendini geliştirenlerin önü tıkanmayacaktır.

İleri Bir Eğitim Düzeni

Eğitim sistemini geliştirmek, eğitim ve öğretim düzeyini yükseltmek ve eğitimde fırsat eşitliğini geekleştirmek, CHP için öncelikle tercihtir. CHP'nin önerdiği Türkiye'de, her çocuğun ve gencin kaliteli eğitim görmesi ve eşit koşullarla yarışarak ilerleme olanağına sahip bulunması, toplumun ve devletin ortak sorumluluğu olacaktır. Eğitimin temel direği olan öğretmenin yaşam koşulları ve çalışma düzeni, görevin gerektirdiği düzeni, görevin gerektirdiği düzeye mutlaka yükseltecektir.

Gençlik Umuttur

CHP, "... Cumhuriyetin geleceğini gençliğe emanet edebilmiş" bir anlayışın sürecidir. Okuldaki, fabrikalardaki, tarladaki gençliğin geleceğe daha iyi hazırlanması ve gençlerin, hayatın en güzel döneminden daha iyi yararlanması, günü daha güzel yaşaması için, toplumun duyarlılığı ve olanakları seferber edilecektir.

Sosyal Güvenlik ve Dayanışma

CHP, toplumun alt gelir kesimlerine "asgari yaşam düzeyini" mutlaka sağlayacaktır. Sosyal güvenlik sistemi, toplumun tümünü zaman içinde kapsayacaktır. Emekliler öncelikle kollanacak, koruna-

caktır. Toplumun engelli kesimleri, yalnız kalmış yaşlıları, başta devletin olmak üzere belediyelerin ve ilgili sivil toplum örgütlerinin de desteği ve düzenlemeleriyle daha iyi koşullara kavuşacaktır.

Çocuk Haklarının Korunması

Çocuğun, kendi çevresine ve topluma karşı hakları, çevresinin ve toplumun çocuğa karşı görevleriyle birlikte düzenlenecektir. Çocuk, yasal ve moral bir korunmaya kavuşacaktır. Uluslararası hukukun ve evrensel anlayışların bu alandaki gelişmelerin Türkiye’de hiçbir çocuğumuz, ailesinin parasal yetersizliği nedeniyle eğitim sürecinin dışında kalmayacaktır.

Kadınla Erkeğin Eşitliği

Kadın – erkek eşitliği, yasalarda, siyasi yaşama katılımında, çalışma koşullarında, kamu görevlerine gelebilmede kesinlikle sağlanacaktır. CHP’nin önerdiği Türkiye’de, kadınla erkeğin hayatın nimetini de, külfetini de toplumun ve aile içinde ortak paylaşması temel amaçtır.

Tüketicinin Korunması

Piyasaların yeterince gelişmediği ve serbest yarışma koşullarının henüz oluşmaya başladığı bir ortamda, tüketicinin korunması kamunun ve sivil top-

lum orgutlerinin öncelikli görevidir Tüketicinin aldatılmaktan sakınılması, tüketici etkinliğinin artması, yarışma koşullarında durustluğun gozetilmesi, orgutlu, rekabetçi, açık Pazar ekonomisi koşullarının sağlanması ve tekelci yapılanmanın engellenmesi, CHP'nin hedefidir

Sağlıklı Kentleşme

Yeni Türkiye'nin toplumsal dokusunu belediyeler oluşturacaktır Yanlış ve eksik yasalardan kurtarılmış, saydamlığa, durustluğa etkinliğe kavuşturulmuş, çevreye ve doğaya duyarlı belediyeler, sağlıklı bir kentleşme, güçlülerin her istediklerini yaptıkları, kural dışı uygulamadan, rüşveti özendiren mevzuat kargaşasından mutlaka kurtarılacaktır

Doğa ve Çevrenin Korunması

CHP, yeşil bir dünyada, temiz bir Türkiye'yi hedeflemektedir Ortak kültür mirasının özel çıkarlar için tahribine son verilecektir. Doğal çevreyi, geçmişimizdeki kuşakların, bugünün insanlarına emaneti olarak gormekteyiz. CHP için amaç, sağlıklı insan ve sağlıklı toplumdur; sanayileşme ve kentleşme bu amacın araçlarıdır

Yönetime Katılım

İleri demokrasinin özelliği, yurttaşların olanak olan her alanda ve düzeyde sorunlarının çözümüne bizzat katılmalıdır. CHP'nin gerçekleştireceği Türki-

ye'de, "hemşehriler", belediyelerin kendileriyle ilgili kararlarında, öğrenciler, üniversitelerin yönetiminde; işçiler ve memurlar, işyerindeki ve devlet dairelerindeki çalışma koşullarının belirlenmesinde; üreticiler, kooperatiflerin yönetiminde söz sahibi olacaklardır. Ülke bütününe ilgilendiren ekonomik kararların oluşumunda, sanayi, ticaret, tarım odalarının, esnaf birliklerinin, meslek kuruluşlarının ve işçi sendikalarının katılımları sağlanacaktır.

Yönetimde Yeniden Yapılanma

CHP'nin hedefi, yurdun her köşesinde varolan yetişmiş insan birikimini ülke yönetimine katmaktır; Türkiye düzeyine yayılmış dinamizmden en etkili biçimde yararlanmaktır. Bu hedefin önündeki başlıca engel, aşırı merkeziyetçi bir yapılanmadır. CHP, merkezin artık gereği ve uygulanabilirliği kalmamış yetkilerini yerel yönetimlere devrederek yerinden yönetimin kapsamını ve yerel yönetimlerinin işlevini ülkenin coğrafi bütünlüğü çerçevesinde arttıracaktır.

Adalet Örgütünde ve Hizmetlerinde Yeniden Yapılanma:

Adalet devletin temelidir. Ancak, adalet örgütümüzün şimdiki yapısı çağın ve toplumdaki hizmet beklentisinin çok gerisinde kalmıştır. CHP bu konuda köklü bir reform getirecektir.

Ulusal Bağımsızlık, Kişilikli Türkiye

CHP'nin gerçekleştireceği yeni Türkiye, tarihten gelen kişiliği ve günümüzdeki gücüyle kendi modelini savunabilen, saygınlığı olan, dünya barışına da katkıda bulunan, evrensel düzeyde öncü işlevler üstlenen bir Türkiye olacaktır.

(İKİNCİ BÖLÜM)

TEMEL POLİTİKALAR

"DEĞİŞİMİN GÜCÜ"

İKİNCİ BÖLÜM

TEMEL POLİTİKALAR

“DEĞİŞİMİN GÜCÜ”

I-DEMOKRASİ

Mustafa Kemal Atatürk'ün öncülüğünde Cumhuriyeti gerçekleştiren, çağdaş Türkiye'nin temellerini kuran Cumhuriyet Halk Partisi, ülkede çok partili düzeni ve demokrasi sürecini başlatan partidir.

CHP, demokrasiyi ülkemiz ve insanlarımız için vazgeçilmez tek seçenek olarak görmektedir.

CHP, ara rejimlerle yara alan, 1982 Anayasası ile bu yarası derinleşen, demokrasimizin, bireyin özgürleşmesi, toplumun çoğulcu niteliklere kavuşması, devletin demokratikleşmesi ile yeniden güç kazanmasını; tüm kurum ve kuralları ile yeniden yapılandırılmasını öngörmektedir.

CHP, ülkede laikliğin korunmasını, örgütlü sivil toplumun gelişmesini ve yaygınlaşmasını demokrasimizin vazgeçilmez koşulu saymaktadır. Bu anlayışla, yazılı ve görsel iletişim ortamını ilkeli, açık ve özgür bir yapıya kavuşturmayı hedeflemektedir.

Türkiye'yi eşitlikçi refah toplumuna taşımayı hedef alan CHP, eşitsizliklerin giderilmesini, siyasette ve yönetimde dürüstlük ve açıklık ilkesinin yerleş-

mesını, sosyal devlet anlayışımızı, demokrasimizin sağlıklı temellere oturtulabilmesinin gereği saymaktadır

CHP, katılımcılığa kapalı, eskimiş kurumlarla demokrasinin gelişemeyeceği, toplum taleplerinin karşılanamayacağı görüşündedir.

Bu anlayışla CHP, yönetimde çoğulculuğu, katılımcılığı ve demokratikleşmeyi amaçlamakta, yönetimin yeniden yapılandırılmasını, yerel yönetimlerin etkinleştirilmesini ve yerinden yönetimi hedef almaktadır.

1.1-ÖZGÜR BİREY

Demokrasinin asıl ögesi özgür insandır. Özgür olmayan bireyin gerçek anlamda seçme yeterliği olamaz. Temel amaç bireyi özgürleştirmektir. Bireyin kendini geliştirmesinin önündeki ekonomik, siyasal ve kültürel engelleri kaldırmaktır. Onun özgürlüklerini bilinçli olarak kullanmasını sağlamaktır.

İster kurumsal, isterse eylemlı olsun demokrasi ayrılmaz biçimde özgürlük düşüncesine bağlıdır. Demokrasi bireyin devlet yönetiminde söz sahibi olmasını öngörür. Yönetime katılma hakkı ise özgürlüğün temelidir.

a) İNSAN HAKLARI - TEMEL HAK VE ÖZGÜRLÜKLER

İnsanların, kişiliklerine bağlı, doğuştan gelen ve

vazgeçilmez, dokunulamaz temel hak ve özgürlükleri ile toplum içinde yaşamın kurallarına uygun belirli sorumlulukları vardır.

Temel hak ve özgürlükler Anayasa'nın sözüne ve özüne uygun biçimde ancak ve yalnızca yasayla sınırlanabilir. Bu sınırlama hangi gerekçeyle olursa olsun hakkın özüne dokunamayacağı gibi, demokratik toplumun gereklerinin haklı kıldığı ölçüyü aşmaz ve öngörülen amaç dışında kullanılamaz.

Cumhuriyet Halk Partisi, özgürlükçü, çoğulcu demokrasinin tüm kurum ve kuralları ile işlerliğini sağlamayı öngörmektedir. Bu anlayışın doğal sonucu olarak, uluslararası antlaşma ve sözleşmelerle düzenlenen İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, Avrupa İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı'nca kabul olunan Helsinki sonuç Belgesi ile Paris Şartı ilkelerinin iç hukuk olarak uygulanmasını gerekli görmektedir.

CHP, insan haklarının, yeni hak ve özgürlüklerin süreklilik içinde geliştirilmesinin kaynağı, kişinin kendine özgü ve çiğnenemez haklarını oluşturma sürecinin de koşulu olarak değerlendirmektedir.

Devletin yurttaşına güvenmesi temel esastır. Bu nedenle aksi kanıtlanıncaya kadar bireyin beyanı doğru kabul edilecektir.

CHP, aşağıdaki temel hak ve özgürlükleri, demokrasinin ve insan haklarının evrensel ve vazgeçilmez temel unsurları olarak kabul etmektedir.

Yaşam Hakkı

Yaşam hakkı ile insan varlığının korunması ve geliştirilmesi temel amaçtır.

CHP, ölüm cezasının hukuk sisteminden çıkartılmasını öngörür.

Yaşama hakkı, kişinin özgürlük ve güvenlik içinde olmasını, sağlamayı gerektirir. Yargı kararı olmadan kimse özgürlüğünden yoksun bırakılamaz.

Düşünce ve Anlatım Özgürlüğü

Düşünce özgürlüğü demokrasinin temelidir.

Düşünce suç olamaz. Düşünce, onu açıklama, anlatma ve örgütleme ile bütündür. Bu nedenle düşünceyi söz, yazı, resim ya da başka yollarla açıklama ve yayma hakkı engellenemez.

Bilim ve Sanat Hakkı

Herkesin bilimi ve sanatı öğrenme, yayma hakkı ile eğitim ve öğretim özgürlüğü vardır. Sosyal devlet anlayışı uyarınca CHP, bu hakkın en geniş biçimde yerine getirilmesini öngörmektedir.

Din, İnanç ve Vicdan Özgürlüğü

Kimse dinsel inanç ve düşüncesinden ötürü kırı-

nanamaz, baskı altına alınamaz, düşünce ve inançlarını değiştirmeye, açıklamaya zorlanamaz Herkes ibadetini, din veya inancının gereğini özgürce yapma, öğrenme ve geliştirme hakkına sahiptir

Basın ve İletişim Özgürlüğü

Basın ve kitle iletişim araçları özgürdür Halkın doğruları ve gerçekleri bilme ve öğrenme hakkı demokrasinin gereğidir Durust ve saydam yönetim demokrasinin vazgeçilmez koşullarından olduğu gibi basın özgürlüğünün de temelidir

Haber Alma ve Bilgilenme Hakkı

Herkes kamu faaliyetleri ile ilgili her konuda özgür haber alma ve bilgilenme hakkına sahiptir

Savunma Hakkı

Gozaltına alınan ve tutuklanan kişi, savunma ve en kısa zaman da yargıç onune çıkarılmayı istemek hakkına sahiptir Savunma ve hak arama olanağından yoksun olanlara hak aramayı ve savunma hakkını sağlamak devletin yukumluluğudur

Yönetime Katılma ve Örgütlenme Hakkı

Demokrasilerde herkesin yönetime katılma, bu amaçla on ızın gereğı aranmadan örgütlenme hakkı vardır Siyasal partiler, sendikalar, dernekler, kooperatifler ve meslek kuruluşlarına üye olma ve yönetime katılma hakkı, çoğulcu ve katılımcı demokrasinin gereğidir

Çalışma Hakkı

Çalışma herkesin temel hakkıdır. Devlet işsizliğin önlenmesi ve tam çalışmanın sağlanabilmesi için gerekli girişimlerde bulunur. Herkesin dilediği alanda iş kurma, girişimde bulunma ve sözleşme hakkı vardır.

Mülkiyet Hakkı

Herkes özgürce mülk edinme, mülk üzerinde tasarrufta bulunma, istediğine devretme hakkına sahiptir. Anayasa'da belirlenen kamusal yarar amaçlı kamulaştırmalar hariç mülkiyet hakkına müdahale edilemez.

Girişim Özgürlüğü

Herkesin örgütlü Pazar koşulları altında özgürce iş kurma, girişiminde bulunma, işini geliştirme hakkı vardır. Girişim örgütlü, rekabetçi Pazar düzeninin temel kuralıdır.

Çevre Hakkı

Çağdaş haklar arasında yer alan çevre hakkı, herkesin temiz, sağlıklı ve yeşil bir çevrede yaşama özgürlüğünü belirlemektedir.

Seyahat Özgürlüğü

Herkesin istediği yerde yerleşme, istediği yere seyahat etme özgürlüğü vardır.

Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Yapma

Hakkı

Demokrasilerde, önceden izin alınmadan toplantı ve gösteri yürüyüşü yapma hakkı temel haklardandır.

b) ÖZGÜRLÜK VE EŞİTLİK

Özgürlük ve eşitlik sosyal demokrasinin birbiri ile bağlantılı iki temel ilkesidir. CHP, temel hak ve özgürlüklerden herkesin eşit olarak yararlanmasını öngörür. CHP, tüm yurttaşların, doğuştan var olduğu kabul edilen temel haklardan, cinsiyet, din, dil, ırk, mezhep ve sınıf ayırımı yapılmaksızın, tam bir eşitlikle yararlanmasını sağlayacaktır.

1.2- ÇOĞULCU TOPLUM

a) LAİKLİĞİN KORUNMASI

Toplum ve devlet yaşamında laiklik, Cumhuriyet'in ulusal bütünlüğün ve toplumsal barışın temel taşıdır. Laiklik korunmadan demokrasi yaşatılmaz; çağdaş toplum oluşturulamaz. Bu nedenlerle, Türkiye'de laikliğin kurucusu olan Cumhuriyet Halk Partisi için laiklik, hiçbir şekilde ödün veremeyeceği temel ilkedir.

CHP, çağdaş laiklik anlayışı ile, dini devlet işinden ayrı tutar; bütün inançların devlet önünde eşit olmasını savunur.

CHP, inanç özgürlüğünü, kişinin kutsal ve dokunulmaz hakkı sayar. Bu anlayışla, devletin dinsel inançlara karışmasını değil, inanç özgürlüğünü korumasını ister.

CHP, din unsurunun baskı aracı olmasını da, din duygusunun ve dinsel inançların baskı altına alınmasına da karşıdır.

CHP, laikliği, bir toplumda farklı inanç özelliklerinin barış içinde birlikte yaşanabilmelerinin ortak güvencesi olarak görmektedir.

Laikliğin nihai amacı, inanç dünyasının sivil topluma devredilmesidir. Bu süreçte geçerken, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın farklı inançlara farklı yaklaşımları, katılmak isteyen her inanca açık bir yapılanmaya yönelmesi, resmi devlet kurumunda yer almak istemeyen inançların da devletin desteğinden yoksun bırakılmaması gereklidir.

Laik düşünceye sınıksız sarılmadan eğitim düzeyini laik bir zemine oturtmadan, eğitim laikleştirilmeden, yeniliğe ve değişime açık, geleceği kavrayabilecek çağdaş bir toplum ve devlet yapısı oluşturulamaz.

CHP, eğitimin laikleştirilmesi amacıyla,

-Özel din eğitiminin etkin bir biçimde denetlenmesini,

-İmam-Hatip eğitiminin din görevlisi ihtiyacı çerçevesinde düzenlenmesini,

-“Öğretim Birliği” yasaının, özel ve resmi tüm eğitim kurumlarında işlerliğe kavuşturulmasını,

-Din derslerinin düzenlenmesinde farklı inanç ve duyarlılıkların varlığının da gözetilmesini ve sadece isteğe bağlı hale getirilmesini öngörmektedir.

Bu genel anlayış çerçevesinde, Cumhuriyet Halk Partisi ülkemizde, laikliğin her dönemde ödünsüz savunucusu olacak, bu alanda toplumumuzun güvencesini oluşturacaktır.

b) İLKELİ BİR İLETİŞİM ORTAMI

Bilim çağının ve teknolojik gelişmenin kendi kurallarını yaratan bir hızla, dünya ölçüsünde yayılması gerçeğini göz önünde tutarak, bunu toplum yararına yönlendirmek, Cumhuriyet Halk Partisi iktidarının amacı olacaktır.

İletişim alanında özgürlüğü esas alınacak ana güvence yasaklar yerine okuyucunun ve izleyicinin vereceği kararlarda aranacaktır.

Doğru haber alma, doğruları ve gerçekleri bilme hakkı demokrasinin gereğidir. CHP, ilkeli bir iletişim ortamının bu hakkın gereğince kullanılmadan sağlanamayacağı inancındadır.

Yayınlarda sansür veya ön denetime ilke olarak karşı olan CHP, bu konuda sadece yargı denetimine bağlı kılınmasını öngörmektedir.

Şiddet ögesini sürekli işleyerek, insanın barış ve sevgi duygusunu körleştiren, insanlık onuru ve temel değerlerini yozlaştıran yayınların, iletişim kurumları arası özdenetim mekanizması ile önlenmesi hedef alınacaktır.

CHP, yerel demokrasinin gelişmesinde önemli bir işlevi olan yerel basın ve iletişim kurumlarını destekleyecek, gelişmelerini teşvik edecektir.

CHP, yönetiminde, teknolojik zorunluluklar dolayısıyla kamunun yapması gereken tercihler ve kamu tarafından verilecek önceliklerde kullanılacak ölçüler, geniş katılımcılık anlayışı ile oluşturulacak birimlerce yönlendirilecektir.

Tekelleşmeyi önleyecek yasal düzenlemeler dünyadaki örnekleri de dikkate alınarak uygulamaya geçirilecektir.

CHP, yönetiminde, kamu iletişim kuruluşlarında, toplumdaki her kesimin ve görüşün en geniş boyutta yer alması sağlanacaktır. Tüm iletişim kuruluşlarının belirli ölçülerde kültürel ve bilimsel yayında da bulunmaları amaçlanacak, bu doğrultuda özendirici önlemler alınacaktır.

c) TOPLUMUN YASAKLARDAN ARINDIRILMASI

Turkiye'nin aradan geçen uzun zamana rağmen yasaklardan hala arındırılmamış olması demokrasi-mizın temel eksigidir

Cumhuriyet Halk Partisi, 1982 Anayasası veya diğler yasa ve mevzuatta siyasal ve toplumsal yaşa-mımıza getirilmiş olan tum yasak, kısıtlama ve en-gelleri, özgürlükçü ve çoğulcu demokrasi anlayışiy-la aşacaktır 12 Eylül hukuk ve yönetim anlayışını tumuyle tasfiye edecektir

CHP, toplum ve devlet yaşamında laikliğin gere-ği olarak 1982 Anayasası ile getirilmiş olan zorunlu din eğitimi "isteğe bağılı" hale donuştüreacaktır

CHP, öncelikle sendikalara, derneklere, kamu çalışanlarına, öğretim görevlerine ve gençlere geti-rilmiş bulunan siyaset yasağını kaldıracak, siyasi partiler ve seçim yasalarını çağdaş demokrasi normlarına gore yeniden düzenleyecektir

CHP, düşünce, düşünceyi açıklama, vicdan ve inanç özgürlüklerinin onunu açacak, laik toplumun temellerini güçlendirecektir

CHP, bilim, sanat, basın ve iletişim süreçlerini özgürleştirecek, sansüre son verecektir

CHP, örgütlenme, dayanışma, sendikalaşma,

grevli toplu sözleşme, gösteri, yönetime katılma hak ve özgürlüklerine getirilen kısıtlamaları, sivil toplum yapılanmasının önüne konan tüm engelleri kaldıracaktır.

CHP, toplumu yasaklardan arındırarak, bireyin özgürleşmesi, toplumun örgütlenmesi, siyasal yaşamın güçlendirilmesi süreçlerine katkı sağlarken; özgürlükçü çoğulcu demokrasiyi kökleştirecektir

d) ETNİK DUYARLILIKLARA DEMOKRATİK ÇÖZÜM

Ülkemizde farklı etnik yapıların, farklı kültür kimliklerinin var olması, varlıklarını sürdürmesi çoğulcu demokrasinin zenginliğidir. Cumhuriyet Halk Partisi, kültürel mozaiğimizin bu zenginliklerin her boyutuyla geliştirilmesini çoğulculuk anlayışının gereği saymaktadır.

Türkiye Cumhuriyeti din, dil, ırk ve etnik köken temelleri üzerinde değil, siyasal bilinç ve ideal beraberliği zemininde kurulmuştur.

Bu nedenle ırk temelinde çözüm arayışlarının veya asimilasyon uygulamalarının tuzaklarından demokrasimiz kendini her zaman korunmalıdır.

CHP, uygulamaya koyacağı, “hoşgörü, demokrasi, çoğulculuk, eşitlik ve bölgesel gelişme” politikaları ile, ülkenin her yöresinde, her kökenden in-

sanlarımız arasında toplumsal barışın, dayanışmanın, butunluğun ve refahın guvencesını oluşturacaktır

CHP, her kokenden insanımızın kendi ana dillerini daha ıyı öğrenebilmelerine ve geliştirebilmelerine olanak tanınmasını, her türlü iletişim ortamından bu amaçla yararlanabilmesini kulturde çoğulculuk anlayışının ve kulturel kimliğe duyarlılığın gereği saymaktadır

CHP, Kurt sorununun da, bu anlayışla, tek seslilik ve tepki politikaları ile değil, sosyal demokrat ozdeki çoğulcu politikalar ve evrensel değerler çerçevesinde aşılabileceğine inanmaktadır

Cumhuriyetin kurulmasında, devrimlerin gerçekleştirilmesinde, ekonomik kalkınmanın başlatılmasında ve demokrasiye geçişte oncu olan Cumhuriyet Halk Partisi, çoğulculuk ve ulusal butunluk anlayışı içinde iç barışı gerçekleştirecektir

1.3-DEMOKRATİK DEVLET

a) YENİ BİR ANAYASA

1982 Anayasası, bir uzlaşma anayasası değildir, seçeneksizlik yaratarak topluma dayatılmış, eskimış değerleri ve yasakları temel alan bir anayasadır

Türkiye'nin özgurlukçu, çoğulcu laik ve demokratik sosyal hukuk devleti anlayışını butuh kurum ve

kurallarıyla oluşturulacak. Yeni bir anayasa gereksinim vardır. Bu aynı zamanda toplumsal denge ve barışın ön koşuludur.

Yeni anayasa, ara rejimlerin hukuksal kalıntıları- nı tasfiye edecek, toplumdaki özgürleşme ve de- mokratikleşme beklentilerini karşılayacak nitelikleri taşımalıdır. Bireyin hak ve özgürlüklerinin korunma- sı ve geliştirilmesi; sivil toplumun güçlendirilmesi te- mel anlayışını içermelidir.

Yeni anayasa, siyasi rejimimizde yasama, yürüt- me ve yargı erkleri arasındaki iş bölümü ve daya- nışmayı pekiştirecek; bu üç erkin yetki alanlarını açıklıkla belirlemelidir. TBMM'nin "yasama yetki- si"nin devredilmezliği ilkesi özenle korunmalıdır

Yeni anayasa çerçeve nitelikte olmalı, özgürlük- leri temel alarak özgürleşme sürecini sürekli kılmalı; özgürlüklerin sınırlanacağı ayırık durumları da bu anlayışla açıkça belirlemelidir. Başta düşünme ve düşünceyi açıklama, inanç, siyaset, iletişim ve ör- gütlenme özgürlükleri olmak üzere, tüm toplumsal ve sendikal hakları güvence altına almalıdır

Hukukun üstünlüğü, yargı bağımsızlığı, savun- ma hakkı, sivil otoritenin mutlak üstünlüğü ilkeleri, yeni anayasada tıztlıkla gözetilmelidir. Bu anlayış çerçevesinde Milli Güvenlik Kurulu"un anayasal bir

kurum olma özelliğine ve sivil otorite üzerindeki demokrasi ile bağdaşmayan üstün konumuna son verilecek, bu kurumun işlevleri ve yapısı yeniden düzenlenmelidir

Cumhuriyet Halk Partisi, yeni anayasanın, toplumsal katılımı, siyasal partiler ve tüm kurumlar arasında olabildiğince geniş bir uzlaşma sürecinde hazırlanmasını ongormektedir

b) PARLAMENTO'NUN ETKİNLİĞE KAVUŞTURULMASI

Parlamento, çoğulcu demokrasi ile sivil toplumun temel kurumudur

Demokrasilerde parlamentonun işlevi, yasama ve denetlemeyle sınırlandırılmaz Parlamento, demokratik bir ülkenin siyasal nabzının attığı, ülke demokrasinin kendi ifade ettiği temel siyasal platformdur

Bu nedenle, bugün Türkiye demokrasisinin temel sorunu, TBMM'ni yasama ve denetleme işlevi yanında, ulusal tartışma sürecini sürekli geliştiren bir siyasal organ haline getirmektedir

Parlamenteerler rejim parlamentonun üstünlüğü ve saygınlığının korunması ile güç kazanır Kanun hukmünde kararname uygulaması parlamentonun yasama görevini etkin olarak yerine getirilmesinin engeli aline gelmemelidir

CHP, TBMM'nin etkinliğinin artırılmasını, seçilmişlerin sadece görünürde değil, gerçekte de ülke yönetiminin temel unsuru olmasını hedef almaktadır. Meclis iç tüzüğü ve çalışma yöntemi bu anlayışla yeniden oluşturacaktır.

Meclis komisyonları genişletilerek, işlev ve yetkileri artırılmalıdır. Meclisin yasama ve denetim faaliyetlerine sivil toplum kurumlarının daha etkin katkısı sağlanmalıdır. Yurttaşlarımız meclis çalışmalarını televizyon ekranlarından daha yaygın ve düzenli olarak izleyebilmelidir.

CHP, yurttaşlarımızın yerel sorunlarının, yerinden çözümlenmesini sağlayarak, parlamentoyu kişisel veya yerel özellikle sorunların çözüm merkezi olarak algılanmasının önüne geçecektir.

CHP, çıkaracağı "siyasi ahlak" yasası ile, milletvekillerinin yapamayacakları işleri belirleyerek, parlamentonun daha verimli çalışmaları olanağını geliştirecektir.

CHP, milletvekillerinin, "dokunulmazlık hakkının" sadece meclis içi çalışmalar ve siyasi hak ve faaliyetlerle sınırlanmasını öngörmektedir. Böylelikle bunun dışındaki oluşumlar nedeniyle TBMM'nin saygınlık erozyonuna uğramasının önüne geçilecektir.

c) KATILIMCI ÇOĞULCU DEVLET

Cumhuriyet Halk Partisi, yaşamı paylaşan ve geleceği ortaklaşa yaratan bir toplumu oluşturmak, devletin çağdaş bir hizmet aracına dönüşümünü sağlamak için katılımcı ve çoğulcu yapılanmayı esas alır.

Ülke kaynaklarının kullanılmasında, önceliklerin saptanmasında sadece yasamanın ve yürütmenin söz sahibi olması, kararların bu şekilde alınması yeterli bir yöntem değildir.

CHP iktidarında, özgür bireylerin ve özgürce kurulan sivil toplum örgütlerinin, kendilerini doğrudan ilgilendiren konular başta olmak üzere, her alanda kararlara katılım süreçlerinde yer almaları gözetilecektir.

Katılımcı ve çoğulcu bir işleyişin danışma aşamasından başlayarak kısa zamanda tüm kamusal kararların zorunlu bir parçası haline gelmesi kurum-sallaştırılacaktır.

d) HUKUKUN ÜSTÜNLÜĞÜ, YASA ÖNÜNDE EŞİTLİK

Yasalar günümüzde düşünsel, toplumsal, ekonomik hatta siyasal gelişmelerin gerisinde ve dışında kalabilmekte, "tam eşitlik" ilkesini de yansıtmayabilmektedir. Bu nedenle, biçimsel anlamda yasallık,

yasalar bağıllık, hukukun üstünlüğünü ifade de yeterli olmayabilmektedir.

Hukuk devleti, sosyal devlet anlayışı ile bağdaşır ve bütünleşir olmalıdır. Sosyal devlet olmaksızın hukuk devleti, hukuk devleti olmaksızın sosyal devlet düşünülemez.

Yasa önünde eşitlik kavramı, demokrasilerin, ekonomik güven hakkını da içeren vazgeçilmez bir kuraldır. Kişilerin devlet tarafından eşit olarak korunması temel esastır, demokrasi, çoğunlukta kiler kadar azınlıktaki düşüncelerin ve inançların da korunmasını öngörür. Devlet, kişinin temel hak ve özgürlüklerini, bireyin refahını ve sosyal adaleti korumalı; hukuk devleti ile bağdaşmayan siyasal, ekonomik ve toplumsal bütün engeller kaldırılmalı; bunun için gerekli koşullar sağlanmalıdır.

CHP iktidarı "hukukun üstünlüğü" ilkesini yaşama geçirerek, insanların asırlar boyunca oluşmuş kazanımlarını, toplumsal yaşamı düzenleyen kural- ların temel yönlendiricisi yapacaktır.

CHP yönetiminde; bireyin özgün, özgür, saygın bir varlık olarak kendisi geliştirme hakkı, hukuk sisteminin ana dayanağı olacaktır.

Özgürlüklerin ve hakların önündeki yasal ve doğal engeller süratle kaldırılacak, bunları güvence al-

tına almayı sağlayacak çağdaş denetim yolları ozenle benimsenecektir

Hukukun üstünlüğü ilkesi; bireylerin birbirleriyle ve kamuyla olan ilişkilerinde olduğu kadar, kamunun kendi içindeki işleyişinde de egemen olacak, bu ilkenin üstünlüğünün uluslar arası ilişkilerde de geçerliliğini korumasına özen gösterilecektir

e) HUKUK VE ADALET REFORMU

Cumhuriyetin ilk yıllarında, CHP'nin öncülüğünde yapılan "hukuk devrimi", toplumun çağdaşlaşması bakımından gerekli ivmeyi kazandırmış ve toplumumuzun çağdaş uygarlık düzeyine yaklaşmasını sağlamıştı. Aradan geçen yetmiş yılı aşkın sürede içinde de zaman zaman çağın gereklerine uygun hukuk düzenlemeleri yapılmıştır. Ancak bunun, toplumun ve çağın hızlı ekonomik, toplumsal, siyasal ve teknolojik değişim ve gelişimini hızlandırıcı nitelikte olduğu, yeterince ilerici ve yenilikçi olduğu söylenemez. Hukuk, gelişme gereksinimlerinin onunde gitmelidir. Gelişmeyi güçleştirici ve yavaşlatıcı değil, ön açıcı ve yol gösterici olmalıdır. Bunu sağlamak için güçlü bir adalet ve hukuk reformu gereklidir. CHP iktidarında, çağdaş demokratik gelişmelerin gerisinde kalmış (antidemokratik) hükümler ve yasalar saptanacak ve değiştirilecektir.

Hukuk Reformu

Demokrasinin oğesi özgur insandır İnsanın özgürleştirilmesi, ulusal ve evrensel boyutlarıyla tüm insanlığın sorunudur. Evrensel ve uluslar arası insan hakları antlaşmaları haline donüşmüştür Paris Şartı bu doğrultudaki son aşamadır. Türkiye'nin iç hukukun da bu evrenselleşmeye ve kurselleşmeye açık, uygun hale getirilmesi gerekmektedir.

Adalet Reformu

Adalet devletin temelidir. Toplumsal yaşam olağanüstü dinamizm ve değışim göstermektedir. Adalet mekanizmasının bu değışim karşısında durağan kaldığı, teknolojik yapılanma ve diğere açılardan yetersizleştiğı açıktır.

Hem paralı, hem de geciken adalet en pahalı adalettir. Ülkemizde varolan koşullar adalete güvensizliği artırmaktadır. CHP yönetiminde, halkımızın adaletten şikayetçi olmasını önleyecek her türlü girişim ve yatırım gerçekleştirilecek, sorunlar aşılacaktır.

Anayasada yer alan hak arama özgürlüğünü soyut bir söz olmaktan çıkarmak, toplumun doğal işleyişine katmak gerekir. Hak arama ve adalet dağıtma devletin en temel, vazgeçilmez ödevidir. Devletin bu noktada yara alması toplumu giderilmesi olanaksız bunalımlara iter.

Mevcut infaz sistemi cezanın evrensel amacı olan islahattan uzaktır, hukumluyu topluma kazandırma işlevini yeterince yerine getirmemektedir. CHP, cezaevlerini, suçluyu infaz sonrasında topluma kazandırma amacı ile, üretime ve eğitime yönelik bir uygulamaya, açık çağdaş kurumlara donuştürecektir.

Suçlu çocukların cezalarının infaz sistemi yeniden düzenlenecek, islahatları, suç özendirme yerine, iş ve meslek becerilerini geliştiren, suçlu çocukları topluma kazandıran yapıya kavuşturulacaktır.

Bağımsız Yargı-Güvenceli Yargıç

Yargının bağımsızlığı ve yargıç güvencesi, CHP'nin öncelikli hedefidir. CHP, hakkın saptanması ve dağıtılması sürecinde hiçbir baskı, etki ve zorlama yapılmasını kabul etmez. Yargıç ve savcıların atanması, yükselmesi, ve yer değıştirmesinde her türlü baskı ve etkiden uzak tutulmaları için en elverişli yöntem yargıcın bağımsızlığı ve "özerk biçimde yönetilenlerin, yönetenleri seçmesi"dır. Bu nedenle CHP, Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nu özerkliğe kavuşturacaktır.

Tüm adalet personelinin iyi eğitilmiş ve nitelikli olması ve her türlü baskıya ve ekonomik sıkıntıya karşı korunmaya alınması sağlanacaktır.

Savunma Hakkı

Adalet, “sav-savunma-hüküm” üçlüsünden oluşur. Bu üçlünün dengesi ve denklığı yargının iyi işleyişini sağlar. Özgür savunma, bağımsız savunmadır. Bu bağımsızlığı avukata sağlayan bağımsız meslek örgütlenmesidir.

“Ceza hukuku suçlular, ceza yargılama hukuku masumlar içindir” özdeyişi ceza hukukunun temel ilkelerinden biridir. Suç işlememiş bir insan içinde kovuşturma açılabilir. Bu nedenle, suçluluğu kanıtlanmadıkça kimseye “suçlu” denemez. “Savunma hakkı”, sanığın, kovuşturmanın her aşamasında, bir avukatın yardımını da içermek üzere her türlü savunma aracı ve yönetiminden yararlanmasını kapsamaktadır.

İşkence insanlık suçudur. Savunma hakkına yöneltilen bu hukuk ve insanlık dışı baskı yönetimi çağdaş düzenlemelerle önlenecektir. “Savunma suçlama ile birlikte başlar” anlayışı ile hazırlık soruşturmasından başlayarak yargıda açıklık ilkesi sağlanacaktır.

Gözaltına alınan ve tutuklanan kişi, savunma ve en kısa zamanda yargıç önüne çıkartılmayı istemek hakkına sahiptir. Savunma dayanağından yoksun olanlara “hak arama”yı ve “savunma hakkı”nı sağlamak devletin yükümlülüğüdür.

“İdarı kolluk-adlı kolluk” ayırımı da bu yondeki yakınlmaları azaltacak bir onlem olarak uygulamaya geçirilecektir

CHP, savunma hakkının guvencesı olan meslek orgutlerinin (baroların) yurutme erkinin vesayetinden kurtulmasını ve savunma kurumunun Anayasa’da yargı erki içinde yer almasını, Turkiye Barolar Birliği’ne, Anayasa Mahkemesi’nde dava açma hakkının tanınmasını amaçlayacaktır

Olağanüstü Mahkemeler

Demokratik hukuk devletinde temel, “doğal yargıç” ilkesidir Devlet Guvenlik Mahkemeleri, bugunku duzenlenişi ve yargıç ile savcıların belirlenişi şekli ile uzmanlık mahkemesi niteliğini kaybetmişlerdir Daha çok olağanustu mahkeme olarak işlemekteler Bu nedenle toplumun adalet duygusunu inciten bu mahkemeler kaldırılacaktır

ocuk Mahkemeleri

Kuruluğu gostermelik, sayıları yetersiz olan ocuk mahkemeleri, kuruluş amacına uygun olarak yeniden orgutlenecek, çocukların suç işleme ortamlarından koruma ve kurtulmaları sağlanacaktır

f) EKONOMİ HUKUKUNUN AğDAşLAşTIRILMASI

Ozel ve tuzel kişilerin, finans kurumlarının, kendi

aralarında veya devlete ekonomik ilişkilerinde geçerli olan hukuk yapısı eskimiştir, yetersizdir, eksiktir

Ekonomide, piyasalarda yaşanmakta olan hızlı değişim, her geçen gün geliştirilmekte olan yeni politikalar ve yatırım araçları, ekonominin hukukunda da değişim, yenileşme ve çağdaşlaşmayı zorunlu kılmaktadır.

Globalleşme, uluslararasılaşma, dış dünya ile giderek artmakta olan ekonomik ilişkiler ve nihayet Avrupa Birliği ile bütünleşme sürecindeki Gümrük Birliği dahil muhtemel gelişmeler ekonominin hukukunda dış dünya ile uyumlaşmasını zorunlu kılmaktadır.

CHP, ekonominin yeni hukuk mevzuatını geliştirirken, bürokrasinin (kırtasiyeciliğin) azaltılmasını, ilişkilerde eşitliği ve adaleti sağlamayı hedef alacak; vatandaşların dürüstlüğünü ve güvenilirliğini temel çıkış noktası olarak kabul edecektir.

CHP, öncelikle piyasalarda rekabet koşullarının oluşumunu engelleyen yoğunlaşma, kartelmonopol oligopol türünden yapılanmaları denetim altına alacak, tekelleşmeyi önleyecek antitröst yasasını uygulamaya geçirecektir.

CHP, tüketici haklarını koruyacak mevzuata iş-lerlik kazandıracak; mağdur edilen tüketicinin hakla-rını tazmin edilmesini sağlayacak; toptan ve pera-kende ticari yapıya kavuşturacak yasal düzenleme-leri yapacaktır.

CHP, vergi kaçacağını özendirip, vergi ödeyenı bir anlamda dolaylı olarak cezalandıran vergi mevzu-atını, adil,şeffaf ve etkin bir yapıya kavuşturacak; vergi kaçaklarını kamuoyuna duyuran, ağır cezalan-dıran bir hukuk düzeni oluşturacaktır.

CHP, bankacılık, sermaye piyasası, kredi ve teş-vik işlemleri alanlarında eşitlik ve açıklık ilkeleri ile bağdaşmayan, bireyi mağdur eden, kamu yararını gözetmeyen uygulamaları önleyici mevzuat düzeni-ni kuracaktır.

CHP, fikir mülkiyeti, patent hakkı ve lisans-mar-ka tescilli konularındaki haksızlıkları, eksiklikleri ka-patacak gerekli yasal düzenlemeleri derhal yapa-caktır.

CHP, özelleştirme uygulamalarına geçmeden önce TBMM kararını temel alacak; karar sürecinin tüm aşamalarında kamu yararına ve şeffaflığı yaşa-ma geçirecek hukuk zeminini oluşturacaktır.

CHP, bu ve ekonominin diğer alanlarında ger-çekleştireceği yasa düzenlemeleri ile ekonominin

hukukunu, bireyi ezmeyen, kamu yararını gözeten, adalet, eşitlik ve şeffaflığı ön plana alan, taraflara haksız çıkar sağlamayan, suçu caydıran, suçluyu cezalandıran çağdaş ve dinamik bir yapıya kavuşacaktır.

1.4- EŞİTSİZLİKLERİN GİDERİLMESİ

a) HER ALANDA FIRSAT EŞİTLİĞİ SOSYAL ADALET

Türkiye eşitsizlik, adaletsizlik ve haksızlıkların çok yaygın olduğu bir ülke haline gelmiştir.

Bireyler ve sosyal sınıflar arası gelir ile bölgelerarası gelişmişlik farkları artmakta; fırsat eşitliği giderek daha bozulmaktadır.

Fırsat eşitliği ancak, erdemli, saydam ve katılımcı yönetimler altında, tüm bireylerin sosyal güvenlik şemsiyesi altında yaşam boyu güvenceye kavuşturdukları ortamda, kısaca sosyal demokrasi koşullarında sağlanabilir.

CHP, fırsat eşitliğini her alanda, ülkenin her yöresinde tüm toplum katmanlarına sağlama kararındadır.

Cumhuriyet Halk Partisi için en yüce değer emektir; gelirlerin oluşumundaki ve paylaşımındaki adalettir. CHP, çalışmak isteyen herkese fırsat eşit-

liği sağlayan bir düzen kuracaktır. Bu amaçla, başta emekçilerin, dar gelirliilerin çocukları olmak üzere, tüm gençlerimize eğitimin her kademesinde fırsat eşitliğini sağlayacaktır.

CHP, tüm yurttaşlara koruyucu sağlık, tüm yoksul yurttaşlara ise hayat boyu bedelsiz sağlık hizmetleri sunacaktır.

CHP, maddi gücü yetersiz ancak bilgi ve teknoloji birikimi olan girişimcilere risk sermayesi ile iş hayatında fırsat eşitliği sağlayacaktır.

CHP'nin fırsat eşitliği anlayışı, bir "standartlaşma" veya bir "tek dzelik" zleminin ifadesi değildir. Amaç, olanaklar ölçüsünde herkesin aynı noktadan başlaması, sonra yarışma özgürlüğünün olanaklarını kullanarak yetenekle ve öz katkıları ile farklılaşmasıdır.

b) KADINI VE ERKEĞİ EŐIT TOPLUM

Kadın-erkek eşitliği, evrensel insan hakları ilkelelerinin ayrılmaz bir parçası, demokrasinin vazgeçilmez koşuludur.

Türkiye'de kadın-erkek eşitliği fikrinin öncüsü Atatürk ve onun önderliğinde kurulan CHP'dir. CHP, Medeni Kanunla ve seçme-seçilme hakkı ile, kadını ve erkeği eşit toplum oluşturma sürecini başlatmıştır.

Bugun bu haklara kadın-erkek eşitliğini sağlayarak yeni boyutlar kazandırılması, bu hakların kararlılıkla uygulamaya konulması zorunludur

Kadınların sosyal ve sıyasal haklarının bilincine varmaları, her alanda kararlara ve yönetimlere katılmalarının özendirilmesi, kalkınma süreci ve çağdaş toplum anlayışı ile bütünleştirilebilmeleri için etkin politikaların geliştirilmesi gerekmektedir.

Medeni Kanun ve Türk Ceza, Ticaret, Vergi, İş Umumi Hıfzısıhha Kanunları'nda kadınlara karşı ayrımcılık anlayışı içeren veya aileyi korumada yetersiz kalan yasa hükümleri değiştirilecektir.

Ev kadınları, tarla veya evde çalışan tüm kadınlar, sosyal güvenlik sistemi koruması altına alınacaktır.

“Kadınlara Karşı Her Türü Ayrımcılığın Önlenmesi”ne ilişkin Türkiye'nin de taraf olduğu uluslararası sözleşme, tüm boyutları ile uygulamaya geçirilecektir

Kadınların aile içindeki durumunda eşit birey anlayışı içinde değerlendirilecek; tüm yasal düzenlemeler bu anlayış içinde yapılacaktır.

CHP, ülkeyi erkek egemen toplumun olmaktan çıkarıp, özgür bireyler topluluğuna dönüştüreceklerdir.

CHP, aile içi mal rejiminde, eşlerin evlilik birliği

sürecinde veraset dışında edindikleri “malların ortaklığı” anlayışını genel ilke, “mal ayrılığı” ise isteğe bağlı uygulama haline getirecektir.

CHP, kadınlara siyasal alanda en geniş olanakları sağlayarak, temiz, üretken, hoşgörülü siyaset anlayışına yeni boyutlar kazandıracaktır.

Kadınların, özellikle, yargı, idare, ekonominin yönetimi ile iç ve dış siyaset alanlarında daha etkin olabilmelerine özel önem verecektir.

Çalışma yaşamında kadınlara karşı mevcut her türlü ayrımcılık kaldırılacak; iş için değerlendirme ile işe girişte kadın ve erkekler arasında eşit ölçülerin kullanılması sağlanacak, işyerlerinde kreş olanaklarının yaygınlaştırılması gerçekleştirilecektir.

Kadınların meslek alanlarını çeşitlendirebilmek ve genişletebilmek için, özel amaçlı Meslek Eğitim Geliştirme Merkezleri kuracaktır.

Kadınlara, karşı, aile içi ve dışı her türlü şiddet, cinsel taciz ve onur kırıcı eylem, caydırıcı, eğitici ve koruyucu hukuki politikalarla önlenecek; yerel yönetimlerin yeterli nicelik ve nitelikle sığınma evleri açmaları desteklenecektir.

Yerel yönetimler ile ilgili kuruluş ve kademelerinde Kadın Başkanlığı ile eşgüdümlü işlev görecektir. “Kadın Konuları Birimleri” kurulacaktır.

CHP'nin kadını ve erkeği eşit toplun amacına yönelik politikaları, yasal ve gerçek eşitlik tam anlamıyla sağlanıncaya kadar geliştirilerek kararlı bir şekilde sürdürülecektir.

c) FARKLI KÜLTÜR KÜMELERİ EŞİT TOPLUM

CHP'nin milliyetçilik anlayışı, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş döneminde gereksinim duyulan ulusallaşma sürecinin işlevsel tanımıdır. Ülkede yazgı beraberliğinin oluşumuna duyarlılığın, çağdaş toplum anlayışına geçişin söylemidir.

CHP'nin milliyetçilik anlayışı, farklı kültür kümeleri arasında bir ayırım ölçüsü değildir; tersine bütünleşme ve kaynaşmanın ögesidir. Tüm ayrışmaları kapsayan, Türkiye'nin ulusal bütünlüğü çerçevesinde demokratik farklılaşma özgürlüğünü tanıyan, farklılık, içinde bütünleşmeyi öngören yaklaşımın ifadesidir.

CHP, farklı kültür kümelerinin devlet, yasalar ve kurumlar önünde eşit olduğu, çoğulcu demokrasi anlayışı ile hepsinin eşit olarak kucaklandığı, fırsat eşitliğinin hepsine yeterince, eş ölçüde sağlandığı bir eşitlikçi, çoğulcu, çağdaş toplum anlayışını savunur.

Bu bağlamda CHP, uluslararası antlaşmalarla konumları "azınlık" olarak nitelenmiş olan toplum

kesimlerini, kazanılmış haklarını da saklı tutarak, Türkiye Cumhuriyeti yurttaşı olmanın doğal sonucu olan tüm haklara eksiksiz sahip kılmayı ve yurttaşlık hukuku içinde eşitlemeyi amaçlar.

İrk, din, dil, mezhep ve köken farklılıklarını kültür mozaiğimizin zenginliği, çoğulculuk anlayışımızın koşulu, demokrasi inancımızın gereği olarak gören CHP, farklı kültür kümelerinin her alanda eşitliğini temel alan bir toplum yapılanması öngörür.

1.5- DAYANIŞMA-ÖRGÜTLÜ SİVİL TOPLUM

a) SİYASİ PARTİLER

Siyasi partiler demokratik hayatın vazgeçilmez unsurudur. Siyasi partilerin gelişmediği, yeterince örgütlenmediği ortamlarda çok partili siyasal yaşamın etkinliği sağlanamaz.

Ülkemizde çok partili siyasi sistemin yolunu açan, ona öncülük eden CHP, bugüne kadar yaşanan üç ara rejimin olumsuzluklarına rağmen, sürdürülmekte olan çok partili siyaseti, Türkiye insanının parlamenter düzene ve demokrasiye olan bağlılığının göstergesi olarak kabul eder.

Örgütlü toplumu ve çok partili çoğulcu demokrasiyi savunan CHP, yaşamın her alanının siyasallaş-

masını, siyasetin toplumun katmanları arasında yaygınlaşmasını, siyasi partilerin ulkenin her yoresinde etkinlik kazanmasını öngörür

Cumhuriyet Halk Partisi, 1982 Anayasası'nın, siyasi partilerin yapılanma, örgütlenme ve çalışma koşullarına getirdiği, çoğulcu demokrasinin doğal gelişimini engelleyen tüm kısıtlamaların kaldırılmasını amaçlar

Halkın politika ve partilerle yabancılaşmasını amaçlayan, toplum kesimlerinin siyasete geniş boyutta katılımını kısıtlayan anlayışları reddeder.

Sivil toplum örgütlerinin siyasi partilerle ilişki kurabilmelerini, kişilerin yaptığı işi veya görevinin siyasi partilerle üyeliğin engeli olmamasını savunur.

Gençlerin ve kadınların siyasi partilerde ve siyasette, doğrudan ve daha aktif olarak yer alabilmelerinin önündeki engellerin kaldırılmasını, partilerde kadın ve gençlik kollarının kurulmasını öngörür.

Ülkenin demokratikleşmesinin ön koşulu olarak, siyasi partilerin işleyişinde ve örgüt yapılanmalarında parti içi demokrasinin ve katılımcılığın yaşama geçirilmesini gerekli görür.

CHP, siyasi partilerin halka açılışı ölçüsünde çoğulcu demokrasimizin derinlik ve güç kazanacağına inanır

b) SENDİKALAR

Çalışma yaşamının temel kurumları olan "sendika özgürlüğü" ile "toplu sözleşme ve grev hakkı"nı Türkiye toplumuna kazandıran CHP, bu özgürlükten ve haktan tüm çalışanların yararlanmasını öngörür.

Çalışanların, sendikalar yoluyla, ekonominin yönlendirilip düzenlenmesine etkin biçimde katılmalarını amaçlar.

CHP, ara rejimlerin çalışma yaşamı ve sendikacılık hareketi üzerine getirdiği tüm engeller ve olumsuzlukları gidermeye kararlıdır.

Sendikaların siyasi partilerle ilişki kurmaları, çalışanların sendikalara üyelikleri ve sendikalara yönetici seçilebilme süreçlerindeki kısıtlayıcı düzenlemelerin kaldırılmalarını öngörür.

CHP, sendikaların kendi iç düzenlerinde ve işlemlerinde demokrasi ilkelerine ve gereklerine daha ileri ölçüde uymalarının sendikal hareketin etkinliğini arttırıcı bir unsur olarak değerlendirir.

c) DERNEK, MESLEK ÖRGÜTLERİ, VAKIFLAR

CHP, dernek, meslek örgütleri ve vakıfları, çoğulcu demokrasinin ve sivil toplum yapılanmasının vazgeçilmez kurumları olarak değerlendirmektedir.

Yurttaşlarımızın ortak amaç, çıkar veya işlevlerinin yerine getirilebilmesi için, birlikteliklerin, daya-

nışmaların aracı olan bu kurumların, özgürce örgütlenebilmeleri ve gelişebilmeleri desteklenecektir.

Ara rejimlerin bu alanda getirdiği kısıtlamalar, dernek, meslek odaları ve vakıflara getirilen siyasi partilerle ilişki kurma ve siyaset yasakları ile diğer tüm engeller kaldırılacaktır.

Bu kuruluşların, kendi birikim ve ilgi alanlarında genel ve yerel yönetimlerin karar süreçlerine katılmaları sağlanacaktır. Böylelikle, bu süreçlerin demokratikleşmesi, özellikle yerel yönetimlerin toplumun farklı kesimlerinin katılımına açılması gerçekleştirilecektir.

Bu kurumların, tüketici hakları, doğa ve çevrenin korunması, kent yapılanması, sağlık, eğitim, kültür ve turizm alanlarında yerel yönetimlerle dayanışma içinde etkinlikte bulunmaları özendirilecektir.

Her alanda kurulan vakıflarla karşılıklı ilişkiyi geliştirmeyi ve vakıfların toplum hayatında daha etkili olmasını amaçlayacaktır.

CHP, meslek odalarının, meslek mensuplarının hak ve çıkarlarını savunacak; demokrasimizin derinleştirilmesi, sivil toplumun yaygınlaşarak güçlenmesi doğrultusundaki çalışmalarını kararlılıkla destekleyecektir.

d) KOOPERATİFLER

Demokratik kooperatifleri, dayanışma ve sivil toplum yapılanmasının önemli örgütleri olarak değerlendiren CHP, bu kurumların ülkenin demokratikleşmesine ve sosyal ekonomik gelişmesine önemli katkı sağlayacağına inanır; bu nedenle de, demokratik kooperatiflerin ülkede yaygınlaşmasını ve güçlenmesini önemser.

CHP, bu bağlamda gençlerin ve kadınların da demokratik kooperatifçilik hareketine katılımlarının sosyal ve ekonomik gelişme için yararlarına inanır.

CHP, demokratik kooperatiflerin halkı örgütlenerek, eşitsizliklerin aşılmasına, üretici emeğinin değerlendirilmesine ve dar gelirli tüketicinin pahalılıktan korunmasına katkı sağlayacakları görüşündedir.

CHP, demokratik kooperatiflerin tarımsal sanayinin geliştirilmesinde, dar gelirli üretici ve tüketiciye kredi kolaylıkları sağlanmasında ve sosyal konut üretiminde önemli katkıları olabileceği inancındadır.

CHP, demokratik kooperatiflerin verimli yatırımlarını özendirecek; sermaye ve yönetimine demokratik kooperatifler ve üst birliklerin egemen olacakları bir Kooperatifler Bankası'nın kurulmasını özendirecektir.

Tarım ve tarım dışı tüm kooperatiflerin (tarım kredi ve tarım satış dahil) tek tek bir Demokratik Kooperatifler Yasası içerisinde toplanmaları sağlanacak; Kooperatif Üst Birlikleri siyasi müdahalelerden arındırılacaktır.

Ülke düzeyinde demokratik kooperatifçilik üzerinde yaygın eğitim olanağı sağlanacak; bu amaçla, eğitim sisteminde kooperatifçiliğe yeterince yer verilecek; kooperatif üst örgütlerinin ortak ve ortak dışı eğitim yapmak üzere yapılanmaları desteklenecektir.

e) ENGELLİLERE DUYARLI TOPLUM

Engelli bireylerimizin korunması, rehabilitasyonu ve istihdam olanaklarına kavuşturulması, ülkemizin en çok gözdardı edilmiş konularından biridir. Engellilerin sorunları bireylerin acıma ve yardım duygularına terk edilemez.

Engellilerin türü ve derecesi ne olursa olsun, tüm engelliler devletin özel ilgi, destek ve korunmasından yoksun bırakılmamalıdır. CHP, engellilere yaşamı kolaylaştıracak, çevreye uyumlarını sağlayacak, üretkenliklerini artıracak, her türlü devlet desteğini ve olanaklarını sağlayacaktır.

CHP, tüm engellilerin, bakmakla yükümlü oldukları aile fertleri ile beraber, eğitim, korunma, istih-

dam edilebilir beceriler kazanma, kişiliğin gelişimi ve toplumda kaynaşma süreçlerin tümünden yararlanmalarını amaçlamaktadır. Engellilerin yeterli eğitimi alabilmeleri için gerekli koşullar devletçe geliştirilecek ve desteklenecektir

CHP yönetiminde, engellilere yardım yaşam boyu kesintisiz sürdürülecektir. Bu yardım, yerel yönetimlerin eş güdümünde, devletin ve gönüllü kuruluşların katkılarıyla gerçekleştirilecektir

Ağır gelişen, tam gelişmeyen veya zihnen engelli çocukların özel yöntemlerle eğitimleri, çalışma olanağına kavuşturulmaları ve topluma kazandırılmaları için özel projeler uygulamaya konulacaktır

Engellilerin konumunun ticari ıstısmar konusu olması onlenecektir. Belli işleri yapabilecek durumda olan bütün engelli kişilere gerekli meslek ve sanat eğitimi olanağı devletçe sağlanacak, engelli kişilere yeteneklerine uygun iş verilmesi kuralı daha etkin yaptırımlara ve özendirici önlemlere bağlanacaktır

Engellilerin yaşamlarını kolaylaştıracak tüm teknolojik olanaklar sağlanacak, fiziki eksiklerini, en gelişmiş teknolojik gereçlerle asgari ölçülere indirebilmeleri için gerekli kaynak ve ortam devletçe sağlanacaktır.

CHP, bu kurallar içinde, her tür ve düzeyde engellilerin yaşamsal koşullarının, eğitsel, örgütlü, hukusal ve işlevsel bütünsellik çerçevesinde iyileştirilmesini görev bilmektedir.

1.6- YÖNETİMİN YENİDEN YAPILANDIRILMASI

a) YERİNDEN YÖNETİM

Ülkede yönetim düzeninin bütünü ile yeniden yapılandırılması CHP'nin öncelikle ele alacağı konuların başında gelmektedir.

Bugünkü yönetim düzeni çağdaşlığını, etkinliğini ve işbirliğini yitirmiştir. Yönetim düzeni zaman içinde kendini yenileyemediğinden, bu alandaki çağdaş değişimleri izleyemediğinden ve özümseyemediğinden gerçek anlamı ile eskimiştir.

Yönetim yapımızdaki eskimişlik sadece gelişmede yetersizlik ile sınırlı değildir. Bunun kadar önemli bir diğer olumsuzluk da, zaman içinde "merkezci" eğilimlerin ağır baskısına ve yoğun uygulamalarına boyun eğmiş olmasıdır. Bu geriye çekici süreç sonucu; bütün gücün merkezde toplandığı, her sorunun Başkent'de çözüldüğü ya da öyle sanıldığı, merkez örgütlerinin olağanüstü büyüyüp kalabalıklaştığı, hantallaştığı, kaynak tüketici, savurgan bir bürokratik yapı ortaya çıkmıştır.

Çağdaş kamu yönetimine aykırı düşmüş, yani yönetim yöntemlerine yabancılaşmış, işlerliğini yitirmiş, tıkanmış ve kilitlemiş bu yapının “iyileştirilmesi” şansı da kalmamıştır.

Yeniden yapılandırmanın temel hedefi, merkez yönetim örgütlerini olabildiğince küçülterek yerinden yönetimi en güçlü boyutuyla uygulamaya koymaktır.

Bu düzenleme ile, yönetim ve yetki sorunluluğunun gerçek sahibi olan halka; kamu hizmeti ile ilgili kaynak ve olanakların da hizmetten yararlanacak olan yöre insanına bırakılması sağlanmış olacaktır.

Böylece demokrasinin yerleşmesi, toplum tabanında derinliğine kökleşmesi, yaygınlaşması, halkın yönetime ve denetime doğrudan ve etkin biçimde katılması gerçekleştirilecektir.

Cumhuriyet Halk Partisi'nin oluşturacağı yeni yönetim yapısı, merkez organları ile yerinden yönetim birimleri arasındaki ilişkileri dayanışma, iş bölümü ve işlerliği anlayışı ile belirleyerek bir sistem bütünlüğü ve işlerliğine kavuşturacaktır.

CHP, yerel yönetimler üzerindeki tüm vesayet yetkilerini kaldıracaktır.

Yeni yönetim yapısı kamu görevi hizmetlerini en hızlı, en ekonomik, en etkin ve yeterli biçimde ve zamanında üretmek sunabilecek güçte olacak; top-

lumsal gelişmeleri izleyerek, gelecekte karşılaşılabilecek sorunlara ve gereksinmelere hazırlıklı olabilecek, kendisini sürekli yenileyip geliştiren kurumlara sahip kılınacaktır.

CHP, yönetimin her kademesinde, açıklığın, erdem ve dürüstlüğün güvencesini oluşturacaktır.

Yönetim erkinin hiçbir şekilde özel ve grup çıkarları için kullanılmasına izin vermeyecek, bu konu ile ilgili gerekli yasal düzenlemeleri gerçekleştirecektir.

CHP'nin yerinden yönetim anlayışı, yeni yönetim düzeni, laik cumhuriyetin, ülke bütünlüğünün, çoğulcu demokrasinin, örgütlü toplumun, bireyin gelişmesinin, insan haklarının boyutlanmasının da güvencesini oluşturacak, yollarını açacaktır.

b) PERSONEL REFORMU

Kamu personel rejimi, merkezi idarenin de yerel yönetimlerinde verimsizleşmesine ve tıkanmasına neden olan önemli unsurlardan birisidir.

Yetersiz ve tam karmaşa içinde olan kamu personel rejimi kökten değiştirecek çağdaş bir "personel reformu", CHP'nin öncelikli hedeflerindedir.

CHP, kamu personeli reformunu aynı zamanda yönetimin yeniden yapılanmasının ön koşullarından ve ayrılmaz parçalarından biri saymaktadır.

Personel Reformu kamu çalışanlarının hukuki ve

mali düzenlemelerini köktenci ve kalıcı bir yaklaşımla yenilenecektir. Bu yolla kamu çalışanlarının sendikal düzeyde etkin olarak örgütlenmesi, AT ülkeleri standartlarında grevli toplu sözleşme haklarına kavuşmaları, yönetime katılmaları, kamu görevlerinin ve hizmetlerinin en hızlı, ekonomik, etkin, yeterli biçimde ve zamanında üretilerek sunulması da kurumsallaştırılacaktır.

"Personel Reformu" ile kamu yönetimindeki yığılımların, aşırı istihdamın, eleman ve zaman savurganlığının da giderilmesi sağlanacak; hantal yapı tasfiye edilerek, merkez yönetim kademesinin küçültülmesine katkıda bulunacaktır.

CHP'nin kamu çalışanların reformu,

-Kamu hizmetine girişte objektifliği ve fırsat eşitliğini öngören merkezi sınav uygulamasını,

-Günün gereksinmelerini karşılayacak yeni bir sınıflandırma düzeni,

-Yeni bir değerlendirme (sicil) anlayışını,

-İş ve görev tanımlarını,

-Yetki ve sorumluluğun gerektirdiği adil ve eşit ücret sağlanmasını,

-Meslek içi ve üst düzey yönetici yetiştirme programlarını da kapsayacaktır.

Memur yargılama usulleri, memurların baskı al-

tında kalmadan çalışmalarını sağlayacak, ancak yargılamayı engelleyecek ve geciktirmeyecek biçimde yeniden düzenlenecektir.

Uygulanacak personel reformu ayrı bir düzenleme halinde, yerel yönetimleri de kapsayacaktır.

c) YEREL YÖNETİM REFORMU

Kamu yönetimin halka en yakın kesimi, yöneten-yönetilen ikiliğini gidermek üzere doğrudan demokrasi yolunda adımlar atmak için en elverişli alan yerel yönetimlerdir. Yerel yönetimde demokrasi kullarına işlerlik kazandırıldığı oranda demokrasinin gerçekliği, yerel yönetim yetkileri genişletildiği oranda da yönetimin etkinliği artar.

CHP'nin oluşturacağı yeni yapılandırmada "yerellik kavramı" çağdaş anlayışlar ışığında yeniden tanımlanacak; yerel nitelikli hizmetlerin çerçevesi somutlaştırılacak; yerel nitelikli tüm kamu hizmetleri yetki, kaynak ve araçları ile yerel yönetimlere devredilecektir.

CHP, yerel yönetimlerin, ülkenin bütün coğrafyasını kapsamayı öngörerek yeniden yapılandırılacak; yerel yönetimleri, kamu hizmetlerini ve görevlerini üretecek, yetki, güç, kaynak ve kurumlarla donatılacaktır.

CHP, yerel yönetimlerin geleneksel hizmet alanları dışında yeni görev, yetki ve sorumluluk alanlarına yönelmelerini sağlayacaktır.

Bu çerçevede, yerel yönetimlerin, temel eğitimin öncesinden başlayarak ve giderek öteki eğitim alanlarını da kapsayacak eğitim ile rehabilitasyon ve koruyucu sağlık hizmetleri yerine getirmeleri; engelliler, kimsesiz çocuklar ve bakıma muhtaç yaşlılara yönelik duyarlılık, çevrenin korunması, turizm desteklenmesi ve trafik gibi alanlarda yetki ve sorumlulukla görev üstlenmeleri hedeflenecektir.

Yerel yönetimler, bu hizmetlerin, yerine getirilmelerini sağlayacak kaynaklar ile belirli kurallar çerçevesinde vergi toplama yetkilerine kavuşturulacaktır.

Belediyeler ve Mahalle Muhtarlıkları

CHP, "Yerel Yönetim Reformu" ile; belediyelerin katılımcı, saydam ve etkin bir yapıya, hizmet üretiminde verimliliğe ve işlerinde öz denetime kavuşturulmalarını sağlayacaktır.

CHP, belediyelerin yeniden yapılanmasını gerçekleştirdiğinde;

-Belediye başkanları idari kararlarla görevden alınamayacaklar; görevden alınmalarına, yasalar çerçevesinde belediye meclisleri karar verebilecek ve bu karar İdari Yargı'nın denetimine tabi olacaktır.

-Belediye meclisleri halk adına denetim görevi yapan ve halkın eğilimleriyle isteklerini yansıtan bir kurum olarak değerlendirilecektir.

-Belediye meclisi üyelerinin sayısı artırılabilecek; belediye meclislerinde mahalleler muhtarları ve belediye meclisi üyeleri ile birlikte temsil edilecektir.

-Belediye meclislerinde dengeli ve yaygın bir temsil sağlayabilmek amacıyla, mahalle büyüklükleri ve sınırları yeniden düzenlenecektir. Mahalle yönetimine; yapısı, yetkileri ve sorumlulukları açısından yeni bir düzenleme getirilecek, siyasi partilerin bu görevlere aday göstermeleri sağlanacaktır.

-Kamu çalışanlarına, siyaset yapma yasağı kaldırılacak; kendi görevleri ekinde, belediye ve il genel meclislerine seçilebilmeleri sağlanacaktır.

-Belediye meclisleri yanında, meslek odalarının, sendikaların, sivil toplum örgütlerinin, her düzeydeki eğitim kurumlarının ve toplumsal amaçlı kuruluşların temsilcilerinden oluşan "belediye danışma meclisleri" oluşturacaktır.

-Mahallelerde oturanların katılacağı "muhtarlık meclisi" belirli aralıklarla toplanacak ve belediye çalışmalarını ile ilgili değerlendirmeler yaparak, saptanan görüşleri ve istekleri belediye meclisine sunacaktır.

-Belediye meclisleri ilgilerine göre belirlenecek konularda, Belediye Danışma Meclisi'nin ve muhtarlık meclislerinin görüşlerini almadan karar veremeyeceklerdir.

-Belediye meclisleri; kentin büyümesi ve gelişmesiyle ilgili önemli yatırımlara ve uzun vadeli borçlanmalara karar verilmeden önce "halk oyuna" başvurabileceklerdir.

-Belediyelere yapılan bağışlar, saydam bir düzenlemeye bağlanacak, bu amaçla da görev yapmak üzere kurulacak "kent vakfı" projeye bağlı olarak yeni kaynak yaratma işlevini üstlenecektir. Kent Vakfı'nın yönetimi, belediye ve sivil toplum kurumlarının temsilcilerinden oluşacaktır.

-Belediyelerin gelir kaynakları geliştirilecektir. Kentlerde oluşan rant'ın bir bölümünün toplanacağı "kentleşme Formu", Belediyelere finansman desteği sağlayacaktır.

-Belediyeler; yöre, bölge ve ülke düzeyinde oluşturacakları birliklerle, hem dayanışma ve yardımlaşma hem de ortak gereksinimlerini ve ortak sorunlarını çözebilme olanaklarına kavuşturulacaktır.

-Belediyeler, zorunlu olmadıkça işletme kurmayacaklardır. Kurulacak işletmelerin ise; yönetim, denetim ve verimliliğinin saydam bir yapı içinde izlenebilmeleri siyasi müdahalelerden arındırılmaları sağlanacaktır.

Belediyelerin zorunlu olmayan veya sosyal ve ekonomik kriterler açısından verimli olmayan hizmet ve işletmeleri özelleştirecektir.

CHP yönetiminde, belediyelerin aşırı ve siyasi amaçlı kadrolaşmadan kaçınmaları kesinlikle sağlanacaktır.

CHP, belediye meclisi toplantılarını halkın yakından izleyebilmesini, belediyelerin tüm çalışmalarını saydam bir yapı içinde görebilmesini sağlayacak ve her türlü önlemi alacaktır.

İl Genel Meclisleri ve Köy Muhtarlıkları

CHP, “Yerel Yönetim Reformu” ile, İl Genel Meclisleri’nin ve İl Özel İdaresi’nin de yeniden yapılandırılmasını sağlayacaktır.

CHP’nin asıl hedefi, kırsal alan ve kentsel alanın yerel yönetim açısından bütünleştirilmesidir. Bu amaca yönelik olarak giderek bütünleşmeyi sağlayacak bir gelişme süreci izlenecektir.

CHP, birinci aşamada; İl Genel Meclisleri’nin olanaklarını geliştirecek, ilçeler düzeyinde yeni bir örgütlenme modeli deneyecek ve İl Genel Meclisleri çerçevesindeki belediyelerin hizmet açısından işbirliği yapmalarını ve organik ilişkiler kurmalarını sağlayacaktır. Bu çerçevede köyler ile belediyeler arasında bağlantı kurularak köy hizmetlerinin bir bölümü için yeni olanaklar yaratılmış olacaktır.

CHP, köy kanununu yeniden düzenleyecek, köy muhtarlığına ve köy yönetimine yeni bir anlam kazandıracak ve köylerin gelişmesine yeni ufuklar açacaktır. Bu çerçevede köy yönetimine; yapıcı, yetkileri ve sorumlulukları açısından yeni bir düzenleme getirilecek ve siyasi partilerin bu görevlere aday göstermeleri sağlanacaktır.

d) BÜYÜK KENTLER, METROPOL VE İSTANBUL YÖNETİMİ

Hızlı kentleşme ve büyümenin sonucu olarak, ülkemizde kentler giderek büyümektedir. Büyük kentler yanında metropoller ile İstanbul gibi kendine özgü yaygın ve karmaşık yerleşme merkezleri ve alanları oluşmaktadır.

Bu hızlı büyüme ve değişim, bu alandaki yerel yönetim modellerinin de değiştirilmesini zorunlu kılmaktadır.

CHP, Büyükşehir yönetim modelinde, gerçekleştirecek hizmetlerin, hizmetten yararlananların bulunduğu kademe, yani ilçe düzeyinde verilmesi hedef alınacaktır.

Büyükşehir Belediyelerinin görevleri; genel planlama ve yatırım kararlarının alınması ve uygulanması, kentin tümüne zemin verebilecek hizmetlerin yerine getirilmesi, eşgüdüm sağlanması, merkezi yönetimle ilişkilerin sürdürülmesi ve protokol gibi hizmetlerle sınırlanacak; ilçe belediyeleri üzerinde vesayet kurulmasına olanak tanınmayacaktır.

CHP, metropol niteliği kazanmakta olan büyük kentler için, kendine özgü koşulları, sorunları ve beklentileri yanıtlayacak Metropol yönetim modellerinin özel yasalarla oluşturulmasını öngörmektedir. Oluşturulacak Metropol yönetim modellerinin, büyüme ve gelişmeye koşut olarak kendilerini yenileyebilecek bir dinamik yapılanma süreci içermeleri sağlanacaktır.

Bu çerçevede, İstanbul'a özel bir önem ve konum kazandırılacaktır. İstanbul kenti, ülkemizdeki yerleşme düzeninin en üst kademesini oluşturması yanında, ilişkileri ve etki alanlarıyla ülke sınırlarını taşan bir "Dünya Kenti" niteliğine kavuşturulacak; 2000'li yılların dünya kentleri arasında İstanbul önemli bir konuma getirilecektir.

1.7-DÜRÜST YÖNETİM - AÇIK TOPLUM

Siyasette ve kamu yönetiminde kirlenme toplumuzun en öncelikli sorunlarından biridir. Yolsuzluk, rüşvet, suistimal ve kayırmalar sosyal barışı kökünden sarmaktadır. Bu erdemsiz görüntü halkımızın merkezi ve yerel yönetimlere olan güvenini yok etmekte, demokrasimizin gelişmesi engellenmektedir.

Devlet bir hukuk sistemidir. Hukuk ise kaynağını ahlakta bulur. Her aşamada ahlaki ve erdemi geçerli kılmak, her kademedede dürüst yönetim ve açık toplumu yaşama geçirmek CHP'nin temel hedefidir. Devlet ve ülke yönetiminde ahlakın ve dürüstlüğün geleneğini simgeleyen CHP, çıkaracağı kapsamlı "Ahlak Yasası" ile bu sorunu kökünden çözecektir.

CHP, "milletvekili dokunulmazlığı"nın sadece yasa görevi ve siyasal çalışmalarla ilgili alanla sınırlandırmasını, diğer suçlamalar karşısında geçerli olmamasını öngörmektedir.

CHP iktidarında, bakan ve milletvekillerinin görevleri sürelerince yapamayacakları işler belirlene-

cek; kendileri ve yasayla belirlenecek yakınlarının kamu kuruluşları ile herhangi bir şekilde çıkar ilişkilerine girmeleri önlenecektir.

Siyasi parti ve adaylara yapılan bağışların, zorunlu ve periodik olarak açıklanması sağlanacak; gelir ve giderleri yasal kurallara bağlanacak ve etkin biçimde denetlenecektir.

CHP iktidarında, KİT yönetim kurullarına hükümetler tarafından verilecek; bu kurumlar siyasi müdahaleden ve özel çıkar ilişkilerinden korunacaktır.

Kamu ihaleleri ve alımlar şeffaf hale getirilecek, rekabete açık tutulacaktır. Kamu görevlilerinin kendileri ve yakınlarına her türlü çıkar sağlayabilecek görev ilişkisine girmeleri engellenecektir. İhale yasası, bunları gerçekleştirecek, kamu yayarını gözecek yapıya kavuşturulacaktır.

Yerel yönetimlerin ihale, imar değişikliği veya rant oluşumuna neden olacak işlem ve kararları, ancak, meslek odaları, muhtarlar ve yöre temsilcilerinin katılımı ile, kamuoyunun gözetiminde, yerel meclisler düzeyinde ele alınabilecek; gerektiğinde referandum seçeneğine başvurulacaktır.

Devletin, belediyelerin veya bunlara bağlı kurum ve kuruluşların hakediş ödemeleri, çıkar sağlamanın yollarını tıkayacak objektif ölçütlerde, açıklık içinde yapılacaktır.

Kamu kuruluşlarının ve belediyelerin kendileri ile doğrudan ve dolaylı çıkar ilişkisi olan özel ve tüzel kişilerden bağış almaları kesinlikle önlenecektir.

Devlet lke yönetiminde ahlakın ve dürüstlüğün geleneğini simgeleyen Cumhuriyet Halk Partisi, ıkaracağı “Ahlak Yasası” ile, bu ve diğerk önlemlerle, siyasette ve kamu yönetiminde erdem ve saydamlığı temel ilke haline getirecek; her türlü kirliliğe son verecektir.

II.EKONOMİK POLİTİKALAR

2.1.DİNAMİK, ETKİN AÇIK EKONOMİ

a) ÖRGÜTLÜ PAZAR EKONOMİSİ

Üretimde verimlilik, işletmelerde rasyonellik, ekonomide etkinlik ancak rekabet koşullarının oluşturduğu örgütlü pazar düzenlerinde sağlanabilir. Tekelci piyasa yapısı aşıldıkça, rekabet düzeyi gelişir, derinlik kazanır.

Gerçek pazar ekonomisi, karşılıklı dengelerin korunabildiği, hak ve çıkarların demokratik bir süreçte savunabildiği bir düzendir; rekabet kuralı ise, üretkenlik ve verimliliği özendiren bir dinamik anlayışın hakim olduğu serbestlik ortamıdır.

Ülkemizde pazar düzeni henüz yeterli olgunluğa ve dinamizme ulaşmamış, rekabet koşulları yeterince sağlanmamış; sermaye piyasası gelişememiş; sermaye tabanda yeterince yaygınlık kazanmamıştır. Dışa açılmada, dış dünya ile bilgi ve teknoloji paylaşımında yeterli aşamaya ulaşılamamıştır. Emek ve tüketiciler kesimlerin örgütlenmesi, piyasaların karar süreçlerine katılımı, batılı ülkelerin ağdaş koşullarının gerisindedir.

Cumhuriyet Halk Partisi, güçlünün zayıfı ezdiği, tekellerin tüketiciyi sömürdüğü, kuralsız ve tekelci sermayesinin egemenliğine girmiş, başıboş bir Pazar düzeninin karşısındadır.

CHP, rekabetin aşındırılmasına izin vermeyen, tüketicinin ve çevrenin etkin bir biçimde korunduğu, başta emek olmak üzere tüm kesimlerin özgürce örgütlendiği, sosyal duyarlılığı olan, örgütlü pazardan yanadır.

Fiyatların ve önemli ekonomik kararların tekkelerce belirlenmediği, bütün kesimlerinin haklarının korunduğu, rekabetçi ve eşitlikçi bir pazar yapısını öngörmektedir.

CHP iktidarında, tekelci yapı ve kartelleşmeye karşı alınacak yasal ve diğer önlemlerle tam rekabet ortamının yaratılması, girişimin özendirilmesi, sermayenin tabana yayılması sağlanacak.

Rekabetin doğal ya da teknik nedenlerle sağlanamadığı kesimlerde, kaynak etkinliğini ve kaliteyi gözetmekle yükümlü özerk kurumlar oluşturulacaktır.

Tüketiciyi ve çevreyi koruyan kurumlar ve sivil toplum örgütleri geliştirilecek, özendirilecek ve desteklenecektir.

Korumacılık, sanayileşme ve sosyal gelişme açısından stratejik önemdeki alt sektörlerle sınırlı tutulacak, hiçbir mal ve sektör için süresiz uygulama yapılmayacak; korumacılık dış pazarlarla entegrasyonumuzun engeli olmayacaktır.

CHP, standart ve kalite denetimlerine etkinlik ve yaptırım gücü kazandıracaktır.

CHP, mevcut bozuk teknelci pazar düzeninde gerçekleştireceği bu yeniden yapılanma ile, örgütlü, dinamik, verimli, dışa açık, sosyal duyarlılığı olan pazar yapısının kurulmasını sağlayacaktır.

b) STRATEJİK PLANLAMA

Cumhuriyet Halk Partisi, "Makro Ekonomik Planlama"dan, Pazar sistemine müdahaleci değil, ancak Pazar mekanizmaların yetersizliklerini gidermeye yönelik, ekonominin orta ve uzun vadeli hedef ve ufkunu yönlendirici, emredici değil özendirici, katı değil esnek bir stratejik araç olarak yararlanılmasını öngörmektedir.

CHP, uygulamaya koyacağı "stratejik planlama" ile, dünya pazarında Türkiye ekonomisinin rekabet gücünü geliştirecek, sosyo-ekonomik kalkınmanın, ileri teknoloji düzeyinde dengeli sanayileşmenin stratejilerini oluşturacaktır. Dünya ekonomisindeki globalleşme ve esnek üretim sistemlerinin yaygınlaşmasını dikkate alarak, uzun dönemli tasarım, teknoloji, kaynak tahsisi ve gelişme politikalarının sık sık irdelenmesini sağlayacak sektörel planlama yöntemlerini geliştireceklerdir.

CHP, bölgesel kalkınmanın hızlandırılması, yöreler arası eşitsizliklerin giderilmesi için, makro planlarla uyumlu Bölgesel Plan ve Bölgesel Kalkınma Projeleri uygulamalarına özel önem verecektir.

Bu anlayışla, Devlet Planlama Teşkilatı, uygulama alanından çekilerek, alternatif sosyo-ekonomik çözüm, politika ve strateji geliştiren, uzlaşmayı temel alan yeni dinamik ve katılımcı bir yapıya kavuşturulacaktır.

c) EKONOMİDE VERİMLİLİK VE ETKİNLİK

Cumhuriyet Halk Partisi, kamu kaynaklarını siyasetçilerin ve özel yararların doğrultusunda istismar eden; bunun maliyetini topluma, öncelikle emek kesimine yükleyen; ekonominin gelişme hedeflerinden geri düşmesine neden olan, hantal, verimsiz, pahalı devlet modelini, tüm aksayan yönleriyle yeniden yapılandıracaktır.

Kamu kesiminin sağlıksız kaynaklarla ve borçlanmayla beslenerek yapay büyümesi önlenecektir. CHP, dağınık, güçsüz ve israfçı populist uygulamalar yerine, niteliksel boyutu geliştirilmiş, yeni ve etkin bir kamu kesimi anlayışını gerçekleştirecektir. Kamuya ait ekonomik ve sosyal projeler, belirli “gider ve yarar” ölçütleriyle alternatif maliyetleri değerlendirildikten sonra uygulamaya konulacaktır.

CHP, ekonominin yönetimi ve toplumsal yaşamla ilgili kararları, diğer kriterler yanında, “ekonomik verimlilik”, yani “etkinlik” kriterini de gözeterek alacaktır.

CHP, bu uygulaması ile, aynı zamanda, yapay fiyat ve piyasaların oluşumunun, amaç dışı kaynak transferlerinin, ekonomik ve toplumsal açıdan rasyonel olmayan kaynak dağılımlarının da önüne geçmiş olacaktır.

2.2.SANAYİLEŞME POLİTİKALARI

a) SANAYİLEŞME

Türkiye, son on yılı, büyük ölçüde, daha önce yaratılmış üretim yapılarının sağladığı olanaklarla aşmıştır. Önümüzdeki yıllarda ekonominin rotasını tekrardan teknoloji ile yapılanma ve sanayileşme aksına çevirmek zorundadır.

Dünyanın gelişmiş ülkeleri 3. Sanayi Devrimini (Teknoloji Devrimini) aşma noktasındadır. Türkiye bu süreci yakalayabilmek için her şeyden önce ekonomisine yapısal bir değişim ve dönüşümü gerçekleştirmek zorundadır. Bu da sanayileşme çabalarında uzun dönemli bir yaklaşım ve perspektifi gerekli kılmaktadır.

Bu yaklaşım çerçevesinde, Türkiye gelecek yıllarda dünyadaki mal ve hizmet talebinin hangi alanlarda yoğunlaşacağını, üstünlüklerin hangi sektörlerde olacağını doğru biçimde kestirmek ve söz konusu sektörlerle yönelmek zorundadır. Böylece, toplumun bütünü, geleceğin dünyası ile ve dinamikleri ile ilişkilendirilerek harekete geçirilmiş olacaktır.

Ülkemizi 2000'li yıllara ancak, demokratikleşme eşliğinde, rekabetçi üretim yapısı ve teknolojik sıçrama ile yapılandırılmış dengeli, kendi kendini sürdürür ve geliştirir nitelikte ileri sanayileşme süreci taşıyabilir. İleri sanayileşme, güçlü Türkiye'yi oluşturma iddiamızın da temel dayanağıdır.

Katma değeri ve rekabet gücü daha yüksek sektörlerin öncülüğünde, bilime ve ileri teknolojiye da-

yalı bir sanayileşme, hızlı kalkınmamızın ve toplumsal gelişmememizin itici gücü ve sürükleyici unsuru olabilir, demokrasimizin derinleşmesine katkıda bulunabilir

Bu nedenle, ekonomimize dinamizm ve rekabet gücü kazandırarak, sanayileşmiş ülkelerle arayı kapatmada kilit rol oynayacak, bilişim, (bilgisayar, mikroelektronik, telekomünikasyon teknolojileri) ileri teknoloji malzemeleri, biyoteknoloji, nükleer ve uzay teknolojileri gibi oncu alt sanayi sektörlerinin belirlenerek, hızla geliştirilmeleri gerekmektedir.

Böyle bir anlayışla, makro ekonomik dengeler açısından en uygun bir zaman kəsintisinde, Türkiye'nin, tüm kalkınma potansiyeli ciddi bir yatırım hamlesi ile, bu doğrultuda suratle harekete geçirilmelidir

Küçük ve orta ölçekli sanayi girişimlerinin, teknolojiadaki gelişmeler paralelinde yeniden yapılandırılmaları zorunludur. Esnek üretim yöntemlerini uygulama ve hızla karar alma yeteneğine sahip olan işletmelerin potansiyeli, Türkiye'nin geleceği açısından mutlaka kullanılması gereken bir şans olarak görülmelidir Küçük ve orta ölçekli sanayi işletmeleri ve girişimleri, bu anlayışla özendirilmeli ve desteklenmelidir.

Ancak, böylesine kararlı bir sanayileşme politikası ekonominin diğer kesimlerinin dışlanmasına neden olmamalıdır. Sanayileşme, özellikle, ekolojik dengenin sağlanmasının, doğa ve çevresinin korunmasının engeli olmamalıdır.

Cumhuriyet Halk Partisi, bu anlayışla oluşturacağı “bilim, teknoloji ve sanayileşme” stratejisini açıklık ve kararlılık içinde uygulamaya koyacaktır.

Bu stratejisi ile, tüm dinamikler ve gelişmeler gereğince değerlendirilecek ulusal kaynak ve birikimlerin sanayileşme sürecimize en yüksek düzeyde katkıda bulunmaları sağlanacaktır.

b) SANAYİLEŞME BİLİNCİ VE YENİ SANAYİ KUŞAĞI

Ülkemizin, rekabet gücü yetersiz, öncelikleri belirsiz, mevcut hantal sanayi profilinin değiştirilmesi gerekmektedir. Piyasa rantlarını ön plana alan, verimsiz sanayi işletmeciliği anlayışı hızla terkedilmelidir.

Sanayide kaynak tahsisi ve uzmanlaşma süreçleri ile ilgili kararlarda esneklik hakim olmalıdır. Dünyadaki değişimler, teknolojik gelişmelerin, piyasalardaki ve tüketim kalıplarındaki farklılaşmaların, ekonomik kararlara hızla yansıtılabilmesi sağlanmalıdır.

“Sıfır İşletme Stoku” uygulaması ile verimliliği, “Sistemsel Yaklaşım” ile üretkenliği, “Kalite Çemberleri” ile hatasız üretimi hedef alan, “insangücü kaynağını” değerlendiren sanayi işletmeleri düzenine hızla geçilmelidir.

Sanayinin coğrafyası tarım, turizm ve kent alanları da dikkate alınarak, Türkiye'nin gelişmesine öncülük edecek “Çekim Merkezleri” olarak yeniden yapılanmalıdır. Bu planlama ile, geleceğin kritik sek-

törlerini içerecek “Büyük Mekan Projeleri” yeni bir anlayışla kucaklanmalıdır.

Böylelikle oluşturulacak yeni sanayi aksları ve bölgeleri ile, sanayinin yurt düzeyinde daha dengeli ve rasyonel dağılımı sağlanırken, sanayileşme sürecine de yeni bir ivme kazandırılmalıdır.

CHP, sanayide yeniden yapılanmayı sağlayacak bu büyük değişimi gerçekleştirmeyi hedef almaktadır. CHP, bu amaçla, sanayileşme bilincinin yaygınlaştırılmasını, değişim dinamiklerini yakalayabilecek “yeni sanayici kuşağı”nın gelişmesini temel almaktadır.

c) TEKNOLOJİK GELİŞME-BİLGİ TOPLUMUNA GEÇİŞ

Ekonomik büyümenin, ileri sanayileşmenin rekabet gücünde artışın itici gücü teknik ilerleme ve teknolojik gelişmedir. Teknoloji ve bilim birbirlerine bağımlıdır, birbirini geliştirir ve derinleşir.

2000’li yıllar, beyin gücünün, tasarım yeteneğinin ve bilimin olağanüstü önem kazanacağı, bilgi yönelimli bir üretim dönemi olacaktır. Bu dönemin bilgi toplumunda, birey daha özgür, bilgili, verimli ve üretken olacaktır. Daha kaliteli bir yaşamı, daha kapsamlı bir refah düzeyini paylaşabilecektir.

Kendi iç dinamikleri ile gelişen bir bilimsel ve teknolojik yapıya sahip sanayileşmiş ülkeler arasında rekabet anlayışı günümüzde teknolojik içerik kazanmıştır.

Rekabet gücünü belirleyen faktörler artık hammadde bolluğu veya ucuz işçilik değil; nitelikli işgücü, araştırma-geliştirme (ARGE) altyapısı ve modern bir haberleşme ağından oluşan “ileri üretim faktörleri” ile; belirli alanlarda yoğunlaşmış bilgi ve deneyim birikiminden oluşan “özellikli üretim faktörleri”dir.

Yarının egemen ülkeleri, bu amaçla, altyapılarını bilgi teknolojileri üzerine kurma yarışındadır. Türkiye’de, geç kalmakta olduğu yarışta yerini almak, bilgi devrimini yakalamak, bilgi topluluğundan geçişin alt yapısını hızla oluşturmak zorundadır. Türkiye, hızla, bilim üretim merkezlerinden biri haline gelmek; teknolojiyi edinme, öğrenme, özümseme, bir üst düzeyde yeniden üretme becerisini geliştirilmelidir.

CHP, Türkiye’yi böyle bir ileri çağdaş toplum yapısına taşımayı, onun için gerekli teknolojik yapılanmayı hedeflemektedir. Bu amaçla, teknolojinin araştırma ve geliştirilmesine gerekli önceliği verecek; yeterince kaynak tahsis edecek; uygulamalı bilim dallarının sanayinin ve teknolojinin ihtiyaçlarına cevap verecek düzeye ulaşmalarını sağlayacaktır.

CHP, teknolojik gelişmelerin izlenmesi ve teknoloji üretiminin hızlandırılması amacıyla oluşturacağı yeni bir “Bilim ve Teknoloji Stratejisi” çerçevesinde gerekli kurumlaşmaları gerçekleştirecektir.

Bilgiye kolay erişebilmek, bilginin yayılması, kısaca bilgilenme, özgürlüğün temel unsurlarındandır. Bilgi, toplumun atardamarı, ileri enformasyon ve

telekomünikasyon teknolojileri ile desteklenmiş iletişim ağı ise, temel alt yapısıdır.

CHP, bu nedenle, ulusal bir bilişim-iletişim ağı'nın kurulması, veri tabanlarının oluşturulması ve bilgi dolaşımının özgürleştirilmesi konularında kararlı olacaktır.

CHP, özellikle, bilgisayar kontrollü tasarım, sistem mühendisliği ve otomasyon teknolojilerinin geliştirilerek ekonomik ve toplumsal üretkenliğin artırılmasını amaçlamaktadır.

Teknolojik bilginin kolayca elde edilebilmesi için "Bilgi Merkezleri", kalitenin geliştirilmesine katkı için ise standardizasyon ve "Kalite Geliştirme Merkezleri"nin kurulmasını hedef alacaktır.

CHP, sanayiye teknolojik destek için, üniversite-sanayi-kamu kesimi işbirliği ile "Teknoparklar" ve "DeneySEL Araştırma Enstitüleri" oluşturulmasını sağlayacaktır.

d) SANAYİDE TEŞVİK VE YENİDEN YAPILANMA

Cumhuriyet Halk Partisi, sağlıklı ve dengeli sanayileşebilmek, ileri teknolojide yeniden yapılanabilmek; dışa açık, rekabet gücü yüksek bir üretim yapısı oluşturabilmek; giderek bilgi ve eşitlikçi refah toplumuna ulaşabilmek için, uygulamadaki çarpık kaynak transferi ve sanayi teşvik politikalarının değiştirilmesi gerektiğine inanmaktadır.

Sanayi teşvik politikalarının amacı, teknolojik yapılanmaya, ulusal üretim ve katma-değere, istihdam, geri kalmış yörelerin geliştirilmesine, mülkiyetin

yaygınlaştırılmasına katkı gibi farklı amaçların gerçekleştirilmesi için etkin ve selektif (seçmeci) bir anlayışla uygulamaya konulmalıdır. Teşvik sistemi ile rantıye kesimler değil, reel sektörler, gerçek üreticiler ve sanayiciler desteklenmelidir.

CHP, insanlarımızın geliştirilmesi, rekabet gücümüzün arttırılabilmesi için, öncelikli sektörlerde bilim ve teknoloji çalışmalarını cömertçe destekleyecektir.

Emeğin iş yerinde eğitilmesini, verimliliğin arttırılmasını, fabrika ve meslek içi eğitimin yaygınlaştırılmasını özendirici teşvikleri uygulamaya koyacaktır.

Küçük ve orta boy işletmelerin genel teşvik sistemi içindeki payının arttırılmasına, bunların hızla uygun teknolojilere yönelmelerinin özendirilmelerine önem verecektir.

Maddi birikimi yetersiz ancak özel teknoloji, know-how, bilgi veya deneyim birikimi olan girişimciler "Risk Sermayesi" uygulaması ile daha geniş ölçekte özendirilecektir.

e) BÖLGESEL GELİŞME

Ülkemizin belirli bölgeleri, özellikle, Doğu Güneydoğu ve İç Anadolu ile Karadeniz Bölgesi'nin belirli yöreleri, orman alanlarındaki yerleşim bölgeleri, bugüne kadar kalkınmadan, sanayileşmeden, refahtan payını yeterince alamamıştır. Sosyo-ekonomik gelişmedeki bu dengesizlik ve eşitliğin hızla giderilmesi gerekmektedir.

Ancak böylelikle, ülkemizin demokrasiye yeni boyutlar kazandırabilir; toplumsal barış korunabilir; her bölgedeki insanımızın refahı ve esenliği, fırsat eşitliğinden hakça yararlanabilmesi, gelişmenin bütünlüğü içinde sağlanabilir.

CHP, ülkemizin kalkınma ve sanayileşmede geri kalmış bu yörelerinin kaderini değiştirmeye kararlıdır. Yörenin yerel, beşeri ve doğal birikim ve kaynakları hazırlayacak Bölgesel Kalkınma Planları çerçevesinde değerlendirilecek, sosyal ve ekonomik üretkenliğe dönüştürülecektir.

Cumhuriyet Halk Partisi, geri kalmış yörelerle gelişmiş bölgeler arasındaki ekonomik ve toplumsal ilişkileri artıracak, bu bölgelerle yörelerin bütünleşmesini hızlandırılacaktır.

f) ÜRETKEN İSTİHDAM-İŞSİZLİĞİN AŞILMASI

Çalışma hakkı, yaşamsal önemde olan temel insan haklarından biridir. İşsizlik ise, çalışmak istedikleri halde bu olanağı bulamayan bireylerin elinden bu anayasal hakkın alınmasıdır.

Son on yılın sanayileşmeyi, üretkenliği ve emeğe duyarlılığı dışlayan politikaları ile çok yüksek düzeylere tırmanan işsizliğin, bireyler ve toplum üzerindeki olumsuz ve yıkıcı etkileri tartışmalıdır.

Toplumsal barışın sağlanması, toplum refahının artması, çalışanların bütüncül bir sosyal güvenceye kavuşması, ancak işsizlik sorununun çözümüyle mümkündür.

Türkiye koşullarındaki istihdam sorunu, yalnızca açık işsizlikten ibaret değildir. Çalışan nüfusun yarısına yakın bölümünün tarımda bulunduğu, işsizlik sigortasının olmadığı ve geleneksel dayanışma ile değer yargılarının hüküm sürdüğü bir ekonomide, işsizlik sorununun istatistiklere yeterince yansımaması çok doğaldır.

Bu itibarla Türkiye'de istihdam sorunu, açık işsizlik yanında, düşük verimlilikte ve yetersiz ücret düzeylerinde çalışma biçimleriyle de ortaya çıkmakta, gelir dağılımındaki adaletsizliğin daha da arttıran sonuç yaratmaktadır.

Cumhuriyet Halk Partisi iktidarında, devlet ülkede, "tam istihdam"ın sağlanmasına yönelik önlemleri doğrudan alacak, özel sektörü de bu doğrultuda kararlılıkla teşvik edecektir.

CHP, ülkemizin özellikle Doğu ve Güneydoğu Bölgesi'nde olağanüstü yüksek düzeye ulaşan ve bölgede toplumsal barış önünde en ciddi engeli oluşturan işsizliğin tahribatını kısa vadede asgariye indirebilmek amacıyla, kırsal altyapıda üretime yönelik kapsamlı bir "Sürekli İstihdam Projesi" uygulamasına geçecektir.

Ancak, Türkiye'de işsizliğin aşılmasında en önemli konu üretken istihdam düzeyinin artırılmasıdır. Zira, dış pazarda giderek daha önem kazanmakta olan dinamik rekabet sürecinde ayakta kalabilmenin, başarılı olabilmenin koşulların başında, emek verimliliğinin artırılması, üretken istihdamın yaygınlaştırılması yer almaktadır.

Sanayileşme ile teknolojik olanakların hizmet sektörüne aktarılması, üretken istihdamın boyutlarını geliştirebilecek temel süreçlerdir. Emeğin kullanımına sunulan donanımının teknolojik düzeyi geliştikçe emeğin üretkenliği artar.

CHP, emek üretkenliğini artırıcı önlemleri destekleyecek; kamu kesiminde yapay istihdam ve şişirilmiş kadro uygulamalarına son verecektir. İşsizliğin ancak üretken sektörlerde daha fazla yatırım, sanayileşme ve gelişme ile aşılabileceği görüşünde olan CHP, bu doğrultudaki politikalara öncelik verecektir. Böylelikle işsizlik sorunu üretken istihdam artırılarak aşılabacaktır.

CHP, yaygınlık ve etkinlik kazandıracak "yeni den beceri kazandırma" ve "işbaşı eğitimi" faaliyetleri ile, teknolojik değişim nedeniyle işlerini kaybedenleri yeni iş alanlarına hazırlayacaktır.

Başta kalkınmada öncelikli yöreler olmak üzere tüm ülkede istihdam özendirici selektif (seçici) teşvik politikaları uygulayacak; bu doğrultuda vergi politikalarında özendirici önlemler alacaktır.

Geleceğin endüstrilerinde iddialı konuma geçme, üretken istihdam artırma hedefleri ile bağlantılı olarak, "insan gücü planlaması"nı, hayata geçireceği "Eğitim Reformu"nun temel taşlarından biri olarak ele alacaktır.

CHP, verimliliğin yükseltilmesi, gizli işsizliğin azaltılması, gelir düzeyinin artırılması amacıyla, tarım kesiminde de yapısal bir değişimi uygulamaya koyacaktır.

2.3.İSTİKRAR İÇİNDE BÜYÜYEN EKONOMİ

a) MAKRO DENGELERİN KORUNMASI FİYAT İSTİKRARININ SAĞLANMASI

Yıllardır yaşamakta olduğumuz yüksek enflasyonun indirilmesi, fiyat istikrarı içinde makro dengelerin kurulması ülkemizin en temel ekonomik sorunlarından biridir.

Kronik enflasyon altında yaşayan bir ülkede, istikrar içinde kalkınma, refahın geliştirilmesi ve sosyal adalet sağlanamaz; toplum kesimleri arasında dayanışma, iç barış ve demokrasi korunamaz.

Enflasyon, ücretli kesimlerin, emeği ile geçinenlerin, sabit gelirlilerin, küçük üreticilerin en amansız düşmanıdır. Enflasyon, bölgeler ve sosyal kesimler arası eşitsizliklerin artmasına; toplumun temel değerlerinin aşınmasına; ekonomik kararlarda rasyonnelliğin kaybolmasına; yatırımların, reel sektörlerin ve sanayileşmenin dışlanmasına neden olmaktadır. Bu nedenle, enflasyonu önlemek ve indirmek, ekonomide makro dengeleri korumak CHP'nin başlıca ekonomik hedefidir.

CHP, bütçenin birliğini aksatan, kamu harcamalarının T.B.M.M. ve Sayıştay denetimi dışında kalmasına neden olan fon uygulamalarına son verecektir.

Yaşama geçireceği sorumlu maliye politikaları, adil ve kapsamlı “vergi reformu” ve kamu kesimindeki etkinliğe yönelik “yeniden yapılanma” ile, enflasyonu indirecek, ekonomik istikrarı sağlayacaktır.

Para politikasına, istikrar içinde ekonomik büyümenin gözetilmesi gereken diğer bir önemli aracı olarak yaklaşacak; bu alanda, kararlı ve sorumlu uygulama içinde olacaktır.

CHP, Merkez Bankası'nı, ekonomik istikrar ve gelişme sürecine katkısını etkin olarak sağlayabileceği "özerk" bir kurum olarak yeniden düzenleyecektir.

b) KAMU EKONOMİK GİRİŞİMCİLİĞİ REFORMU VE ÖZELLEŞTİRME

Kamu Ekonomik Girişimleri (KİT'ler), ülkemizde demokrasinin derinleştirilmesine, sanayileşmenin kökleşmesine, ekonomik ve toplumsal gelişmenin hızlandırılmasına, gelir dağılımının iyileştirilmesine, bölgeler arası dengesizliklerin azaltılmasına çok önemli katkılarda bulunmuşlardır.

Ancak son yılların sanayileşmeyi, reel sektörleri ve kamu ekonomisini dışlayan politikaları sonucu, bu kuruluşlar, yenilenmeyen teknolojileri, politik müdahale ve aşırı istihdam sorunları ile verimliliklerini ve etkinliklerini, giderek, büyük ölçüde yitirmişlerdir.

CHP, uygulamaya koyacağı kapsamlı KİT reformu ile, ekonominin bu temel sorununa kararlı bir şekilde el atacak; bu kuruluşlardan verimsiz ve işlevsiz kalmış olanların yükünden ekonomimizi ve sanayileşme sürecimizi kurtaracaktır.

CHP "Kamu Girişimciliğine" veya "özelleştirmeye" ideolojik olarak bakmamaktadır. CHP için özelleştirme bir amaç değildir. Ülke ekonomisinin koşul

ve ihtiyacına, ilgili sektörün ve kuruluşun niteliğine göre kullanılması gereken bir araçtır.

Bu anlayışla, CHP, KİT'lerin görev alanlarını, hızla;

-Ülke kalkınması için gerekli görülen, ancak, özel kesimin uzak durduğu yeni ileri teknoloji alanları,

-Bölgesel gelişmişlik farklarını kapatmaya yönelik tesisleri,

-Stratejik mal ve kamusal yarar amaçlı hizmet üretimi ile sınırlandıracaktır.

CHP, "KİT Reformu" ile, bu kuruluşlara açacağı, daraltılacak ancak etkinleştirilmiş görev alanı içinde çalışmalarını öngörürken; özerk yönetim ilkesi ile, kamu yararı adına "gözetim ve denetim" ilkesini en uygun dengede birleştirecek bir yapıya kavuşturulmalarını sağlayacak; politik çıkar ve fazla istihdam odağı olmalarına kesinlikle son verecektir.

Bu reform ile, görev alanı daraltılacak olan KİT'ler, "katılımcı-özerk-verimli-etkin" yapıya kavuşturulacak; iç ve dış pazarlarda "ticari şirket" statüsünde rekabet edebilmeleri, varlıklarını sürdürebilmelerinin temel koşulunu oluşturacaktır.

CHP, KİT'lerin özelleştirilmesine, ekonomide ve sanayide yeniden yapılanma, rekabeti ve verimliliği artırma, Sınai mülkiyeti tabana yayma veya teknolojiyi iyileştirme amaçları ile yaklaşacaktır. CHP, sınırlanan görev alanı dışında kalan tüm KİT ve iştiraklerini hızla özelleştirecektir.

Ozelleştirme sürecinde, teknolojik yapılanma ve dış Pazar etkinliğini artırma amacıyla, gereğinde, sektörde etkin veya teknolojiye öncu yerli ve yabancı kuruluşlarla ortaklıklar kurma ve uluslararasılaşmadan kaçınılmayacaktır

CHP, özelleştirmenin iç piyasalarda tekelsiz yapılanmalara neden olmasını sağlayacak önlemler alacak, anti-tröst yasalarını uygulamaya geçirecektir

İşlevini tamamlamış, sosyal ve ekonomik verimliliğini yitirmiş olan kamu tesis ve işletmeleri kapatılacak; çalışanların ve ilgili yorenin bu kararlardan olumsuz etkilenmemesi için geçerli tüm sosyal ve ekonomik önlemler, işsizlik sigortası uygulaması da dahil olmak üzere alınacaktır.

CHP ıktıdarında, özelleştirmenin bedelini emekçiler ödemeyecektir. Özelleştirilecek işletmelerde çalışanların iş güvenceleri sağlanacak, ekonomik kayıpları tümüyle karşılanacaktır. Özelleştirme gelirleri, "iş ve ücret güvencesi" ile "yeniden yapılanma" fonlarında toplanarak bu amaçla kullanılacaktır.

CHP, özelleştirmenin hukuksal altyapısını oluşturacak; tüm özelleştirme girişimlerini T.B.M.M. kararına dayandıracak; özelleştirme sürecinin her aşamasında açıklık esas olacak gerektiğinde referandum yoluna başvuracaktır.

Cumhuriyet Halk Partisi, özelleştirmeye bu duryarlılık ve anlayışla yaklaşacak; satılacak hisselerin, öncelikle çalışanlara, sektörlerle doğrudan ilgili üreticilere ve kooperatiflere, uygun koşullarla devrine öncelik tanınacaktır

c) VERGİ REFORMU

Ülkemizde gelir bölüşümünde adaletsizliğin, ekonomide istikrarsızlığın, gelir bütçesindeki yetersizliklerin temel nedenlerinden biri bozuk vergi düzenidir.

Cumhuriyet Halk Partisi, vergi sistemine, devlete gelir yaratmanın ötesinde, demokrasi ve ekonomide sağlıklı gelişmenin, kaynakların verimli kullanılmasının, refah toplumuna hızla geçebilmenin en önemli araçlarından biri olarak bakmaktadır.

CHP, adil ve çağdaş vergi düzenine, ülkede gelir dağılımında eşitsizliklerin aşılmasının, kalkınmada bölgesel dengesizliklerin giderilmesinin, toplumsal dayanışmayı artırmanın, üretken yatırımları ve teknolojiye öncü sektörleri özendirmenin, toplumsal gelişmeyle oluşan rantların topluma mal edilmesinin, dış dünyaya açılmasının önemli koşullarından biri olarak bakmaktadır.

CHP, herkesi kazanç düzeyine göre vergilendiren, emek faktörü üzerindeki vergi ve fon yükünü azaltan; gelir vergisindeki başlangıç vergi oranlarını hafifleten, asgari ücreti vergi kapsamı dışında tutan; dolaysız vergilere daha çok ağırlık veren; yaygın tüketilen mal ve hizmetler üzerindeki dolaylı vergi yüklerini azaltan; eşitlikçi, adil bir "vergi reformu"nu gerçekleştirecektir.

CHP, uygulamaya koyacağı vergi reformu ile;

-Vergi yapısını dış ekonomik ilişkilerle uyumlaştıracak,

-Peşin vergi ve geçim indirimi sisteminin yaratmakta olduğu eşitsizlik ve haksızlıkları giderecek;

-Tüm rantıye kesimlerini ve spekülâtif kazançları etkin olarak vergilendirecek; kayıt ve belge sistemini yaygınlaştıracak; kayıt dışı ekonomiyi kapsama alarak vergi tabanını genişletecek,

-Kurumlar vergisinde oranları AT ülkeleri düzeyine çekerken, muafiyetleri en aza indirerek efektif vergi oranlarını artıracak; tüm sermaye kazançlarını gelir vergisi kapsamına alacak; sistemin bozulan üniter yapısını yeniden kuracak; vergi yapısının tabanını genişletecek, vergi kapsamını ve gelirlerini hızla geliştireceklerdir.

CHP, yerel yönetim etkinliği ve sorumluluğunu artırma anlayışı doğrultusunda; yerel hizmetlere bağlantılı vergileri toplama yetkisini yerel idarelere devreden, toplam vergi gelirlerinden daha büyük payı belediyelere aktaran bir anlayışı yaşama geçirecektir.

CHP, gerçekleştireceği Vergi Reformu ile, vergi idaresinde merkezîyetçiliği azaltacak; vergi idaresini teknik açıdan yüksek, rasyonel, verimli bir yapıya kavuştururken; vergi düzenini siyasi kaygı ve müdahalelerden kesinlikle arındıracaktır.

CHP, vergi sisteminde bürokrasiyi azaltacak; özellikle esnaf ve sanatkarlar açısından vergi işlem ve mevzuatını kolaylaştırıp, sadeleştirecektir.

Vergi ödeme kültürünün yeterince gelişmediği ülkemizde, CHP;

-Yıllık servet ve gider bildirim uygulaması, çapraz denetim yöntemleri ve yaygın bilgi işlem kayıt düzeni ile vergi kaçakçılığını önleyecek,

-Vergi kaçırıcıları teşhir eden ve ağır cezalandıran, vergi kayıplarını artıran, vergi ödeme kültürünü zedeleyen, haksız rekabet ve kazançlara yol açan "vergi affı" uygulamalarına son veren açık ve kararlı politikaların izleyicisi olacaktır.

Serbest muhasebeci ve malî müşavirlerin, vergi değerlendirmesi ve uygulaması sürecinde daha etkin bir konuma getirilmelerini öngören CHP, bu konudaki yasal ve kurumsal eksiklikleri hızla giderecektir

2.4.ÜRETİCİSİ, ESNAFI, TÜKETİCİSİYLE GELİŞEN EKONOMİ

a)TARIM ÜRETİCİLERİ VE DESTEKLEME POLİTİKALARI

Cumhuriyet Halk Partisi yönetiminde uygulamaya konacak, sosyal adalete duyarlı, etkinliği gözetilen, gerçekçi politikalarla tarım üreticilerinin ekonomik ve toplumsal gelişmesi hedef alınacaktır.

Tarım üreticilerinin demokratik kooperatifçilik ilkeleri çerçevesinde örgütlenmeleri sağlanacak kendi sorunlarına daha aktif olarak sahip çıkmaları özendirilecektir.

CHP, yönetiminde, Avrupa ve Gümrük Birliği sürecinin koşullarını da gözeterek bir anlayışla uygulamaya konacak Tarım Destekleme Politikaları ile;

-Tarım üreticisinin üretim düzeyinde büyük iniş ve çıkışlardan en az etkilenmesini sağlayacak düzen oluşturulacak;

-Üreticilerinin reel gelirlerini makul ölçülerde iyileştirmeyi hedef alan, verimlilik ve kalite ölçütlerine gerekli özeni gösteren, dış pazar koşullarını gözardı etmeyen gerçekçi ancak selektif (seçici) taban fiyat uygulamasına geçilecektir. Bu sürece birliklerin ve odaların katkı ve katılımları sağlanacaktır.

CHP, doğal afet ve yaygın hayvan hastalıklarına karşı tarım sigortası uygulamasının, özellikle küçük üreticilere güvence sağlayacak özelliklerle etkinlik kazanmasını özendirecektir.

CHP iktidarında, belirli bir aşamada, uygun koşulların olduğu sektörlerde tarım borsası düzenine geçilmesi hedef alınacaktır.

b) ORMAN KÖYLÜSÜ VE ORMAN İŞLETMECİLİĞİ

Cumhuriyet Halk Partisi'nin kuracağı yeni düzende ormanların önemli bölümünün geliri orman köylüsünün olacaktır.

Bu ilke uyarınca, ormanların içinde veya bitişinde yerleşmiş olan orman köylülerinin kalkındırılması için Bölgesel Entegre Kırsal Kalkınma ve Ormancılık Projeleri geliştirilerek, sınırları belirlenecek orman alanlarının korunması ve işletilmesi orman köylüsüne ve kooperatiflerine terk edilecektir.

Benzeri şekilde, orman alanı dahilindeki verimsiz alanların ormanlaştırılarak işletmeleri veya orman vasfını kaybetmiş alanların verimli tarımsal faaliyetlere açılmaları için, uzun vadeli projeler çerçevesinde, orman ve yöre köylüsü veya kooperatiflerince değerlendirmeleri sağlanacaktır.

Orman köylüleri devletle sürekli davalı olma konumundan en kısa sürede kurtarılacaktır.

Geliri kendisine bırakılan orman alanlarını, köylü, sorumlu kamu kuruluşu yardımıyla koruyacaktır. Ormanların korunup gözetilmesinde, geliştirilmesinde ve yeni ağaçlandırma çalışmalarında, orman köylüleri ve kooperatifleriyle devlet yakın işbirliği ve dayanışma içinde olacaktır.

CHP iktidarında, ormancılıkla ilgili kamu kuruluşu, çağdaş yönetime, ileri teknolojik olanaklara, gelirlerini artırabilen, yatırımlarını gerçekleştirebilen ve kaynakları etkin ve verimli değerlendirebilen bir yapıya kavuşturulacaktır.

c) ESNAF VE SANATKARLARIN GELİŞTİRİLMESİ

CHP iktidarında, esnaflık ve sanatkarlık, demokratik bir düzenleme içinde, yeteneği ve deney birikimini değerlendirip belgelendiren ve mesleği daha çok saygınlık kazandıran kurallara bağlanacaktır.

Esnaf ve sanatkarların, yeni teknolojilerden yararlanabilmesini, iş yerini geliştirip büyütebilmesini, teknolojik değişimin gerektirdiği durumlarda, meslek ve sanat değiştirebilmesini sağlayıcı kredi olanakları büyük ölçüde artırılacak; Halk Bankası ihtisas bankacılığına yöneltilerek tüm faaliyetlerini bu kesime kaydırması sağlanacaktır.

CHP, ara rejim hukuku ve Anayasası ile T. Esnaf ve Sanatkarlar Konfederasyonu'nu oluşturan teşkilat ve yöneticilerine getirilmiş olan siyaset yasağının kaldırılmasını öngörmektedir.

CHP iktidarında, esnaf ve sanatkarların sorunları, girişimcilerinin geliştirilmesi, desteklenmeleri ve mesleki eğitimleri ile ilgili alanlarda görev üstlenmek üzere Esnaf ve Sanatkar Bakanlığı kurulacaktır. CHP esnaf ve sanatkarların vergi mevzuatını basitleştirecek, götürü usulden gerçek usule geçişi kolaylaştırıcı ve özendirici önlemler alacaktır.

Esnaf ve sanatkarlık yapan kadınları destekleye-

cek, kadınları girişimciliğe ozendirecektir

Kuçük ve orta sanayi sitelerine, altyapılı, duzenli ve programlı bir şekilde gelişmeleri için gerekli destek sağlayacaktır

d) TÜKETİCİLERİN KORUNMASI

Tuketicinin korunmasını, sosyal duyarlılığı olan orgutlu serbest piyasanın oluşumunun temel koşullarından biri sayan CHP, tuketiciyi koruyucu mevzuata işlerlik kazandıracak, tuketiciyi koruyan kurum ile sivil toplum orgutlerinin gelişmelerini ozendirecek ve destekleyecektir

Avrupa Birliği'nin "Tuketicı Koruma Politikasına Yeni Hız Kazandırma Programı" kapsamında belirlenen,

-Tuketicinin sağlık, güvenlik ve ekonomik çıkarlarının korunması,

-Tuketicinin aydınlatılması, bilgilendirilmesi, sesini duyurması ve temsil edilmesi, haklarının ulkemizde de etkinlikle kullanılması giderek daha çok önem kazanmaktadır

CHP, tuketicinin bu alanda bilinçlendirilmesine, eğitimine ve aydınlatılmasına, orgutlenerek sesini duyurmasına önem verecektir. CHP, orgütlu Pazar ve etkin rekabet koşullarının oluşması, tekelleşme,

kartel oligopol ve duopol, yapılanmalarla, arz-talep dengesinin tüketicinin aleyhine bozulmaması için gerekli yasal ve yapısal onlemleri alacaktır

Zarara uğrayan tüketicilerin, suratlđ, adil, ucuz ve ulaşılabilir yöntemlerle tazmin edilerek mağduriyetlerinin giderilmesi sağlanacaktır

Tüketicilerin sağlık ve güvenliğinin korunması için hizmet ve üretim alanlarında "dünya kalite güvence sistemleri" uygulanacaktır. Böylece tüketicilerin korunmasında zaman ve ekonomik kayıp onlecek, sürecin üretim aşamasında etkinlik kazanması sağlanacaktır

CHP, tüketici kooperatiflerinin güçlenerek yaygınlaşmasını tüketicilerin korunmasının gerekli koşullardan bir olarak görmektedir

CHP, tüketicilerin eğitim ve bilinçlendirilmesine temel eğitim seviyesinde başlayacak, yetişkinlerin eğitimi için özel programlar düzenleyecektir

2.5.SAĞLIKLI, DENGELİ BÜYÜYEN EKONOMİ

a) TARIM, GAP, TOPRAK REFORMU

Cumhuriyet Halk Partisi, potansiyeli yeterince değerlendirilmeyen, verimsiz, rekabet gücü zayıf, gizli işsizliğin hakim olduğu tarım sektöründe yapı-

sal bir dönüşümü hedef almaktadır. Böylelikle; tarım sektörü “bitkisel ağırlıklı” yapıdan “tarımsal ağırlıklı” bir yapıya dönüştürülecektir.

CHP, tarım üreticilerinin, üretim sürecinin etkinleştirilmesi, üretilen ürünlerin işlenmesi, pazarlanması ve en yüksek düzeyde değerlendirilmesi için demokratik kooperatiflerde örgütlenmelerini özendirilecektir. CHP, Avrupa Topluluğu'na geçiş sürecinin ortaya koyacağı dinamikleri dikkate alarak, üreticilerin, vakıf ve çok ortaklı anonim şirket gibi örgütlenmelerle de pazar koşullarına uyum sağlamalarını gözetilecektir.

CHP iktidarında, ülke ekonomisine katkı, üreticilerin gelirlerinin geliştirilmesi, üretkenliğin artırılması kriterleri dikkate alınarak, zorlayıcı olmayan özendirici önlemlerle, tarımda üretimin makro ölçekte planlanması amaçlanacaktır. Tarım planlamasının uygulamasında kooperatiflerin ve kooperatif üst birliklerinin öncülüğü sağlanacaktır.

Bu anlayışla, halen ihtiyaç fazlası olan, üretimleri makro boyutta rasyonel olmayan belirli bitkisel ürünlerin daha verimli başka ürünlerle ikame edilmesi hedef alınacaktır.

Tarımda verimin hava koşullarına bağlı olmaktan çıkarılması için sulu tarıma geçiş hızlandırılacak; bu

amaçlı yatırımlara ağırlık verilecek, su kaynaklarının tarımda yaygın ve adil kullanımı sağlanacaktır.

İleri tarım ve teknik ve teknolojilerinin sektörde yaygınlık kazanması desteklenecek; biyoteknolojideki gelişmelerin tarım sektörüne aktarılması hedef alınacaktır.

CHP iktidarında, ileri seracılık tekniklerinin yaygın kullanımı, gübre, tohumluk, ilaç ve verimliliği artırıcı diğer girdilerin yeterince kullanımı ve kalitenin geliştirilmesi özendirilerek, desteklenecek; tarım sektörü modern işletmecilik yapısına kavuşturulacaktır.

Kadastro çalışmaları, toprak envanteri ve envanteri ve kapsamlı toprak tahlilleri tamamlanacak; çiftçiye yol gösterecek, destek sağlayacak laboratuvarların ülke genelinde yaygınlaştırılması, bu amaçla yeterli birikim ve sayıda teknisyenin gerekli yörelerde istihdamı sağlanacaktır.

CHP yönetiminde, Ziraat Bankası, sadece tarım, hayvancılık, balıkçılık, ormancılık ve gıda sektörüne yönelik, küçük üreticilere ağırlık veren bir ihtisas bankacılığı anlayışına yöneltilecektir.

Ülkemizde ortalama tarım arazisi büyüklüğünün verimli üretimi sağlama açısından yetersizliği dikka-

te alınarak, tarım alanlarının gönüllü olarak toplulaştırılması, toplu olarak işletilmesi için özendirici önlemler alınacaktır. Demokratik kooperatıfçılığın bu süreçte etkinliği sağlanacaktır. Bu anlayışla, Veraset Yasası'nda toprak bolunmesinin aşırı boyutlara ulaşmasını engelleyecek düzenlemeler yapılacaktır.

CHP, "Güney Anadolu Projesi"ni (GAP) tüm boyutları ile bir bütün olarak ele alacak, dengeli bir şekilde bir "toplumsal gelişme projesi" niteliğinde hızla gerçekleştirilmesini sağlayacaktır.

GAP'a yönelik temel gırdı ve gıda tesislerinin, dışa açık uzun vadeli bölgesel planlama perspektifi içinde geliştirilmeleri özendirilerek, desteklenecektir.

CHP ıktıdarında, GAP Bölgesi öncelikli olmak üzere, demokratik kooperatıfçılığı temel alan, verimli işletmecilik kriterlerini gözeterek adil ve etkili bir "Toprak Reformu" ile Güneydoğı ve Doğı Anadolu'da verimli ve çağdaş bir tarım yapısına ulaşarak, feodal koşullar aşılacaktır.

b) HAYVANCILIK VE SU ÜRÜNLERİ

CHP, son on yıldır dışlanan hayvancılığa, "özel önem taşıyan" sektör anlayışı ile yaklaşacak, mera

ve ahır besiciliğini yöre koşullarını gözetererek destekleyecek; kümes hayvancılığı, ipek bocekçılığı, arıcılık gibi faaliyetler ile hayvansal ürünlere dayalı gıda sanayinin gelişmesini özendirecektir.

Yüksek vasıflı kültür ırklarının soy kütüğü ve verim kayıtlarının tutulmasında ve ürünlerin pazarlanmasında görev üstlenecek Hayvan Yetiştiricileri Birlikleri'nin kurulması ve faaliyetleri desteklenecektir.

Hayvan sağlığını koruma tedbirleri Uluslararası Cenevre Anlaşması normları içinde devlet sorumluluğu anlayışıyla sürdürülecek, hayvan Islah Kanunu'nun işlerliği sağlanacaktır.

Hayvansal üretimin yoğun olduğu yörelerimizde, merkezi köylerde sürekli veteriner hekim ve teknisyen barındıran birimler oluşturulacaktır.

CHP iktidarında, ülkemizin doğal koşullarının sağladığı tüm olanaklardan yararlanılarak, deniz, tatlı su ve kültür balıkçılığının geliştirilmesi hedef alınacak; açık deniz balıkçılığı özendirilecek; balık rezervlerini koruyucu ve geliştirici önlemler etkinleştirilecektir.

Hayvancılık ve su ürünleri sektörlerinde demokratik kooperatifçiliğin gelişmesi desteklenecek; Ziraat Bankası'nın bu kesimlere yönelik faaliyetlerinin etkinleştirilmesi sağlanacaktır.

CHP, bu kesimin gelişmesine süreklilik kazandırmak, ıslah, sağlık ve teknik hizmet örgütlenmesini desteklemek, teknolojik gelişmeler doğrultusunda yönlendirmek amacıyla "Hayvancılık ve Su Ürünleri Bakanlığı" kuracaktır.

c) ENERJİ VE DOĞAL KAYNAKLAR

Enerjinin ülke gelişmesi ve sanayileşmedeki belirleyici konumunun bilinci ile CHP, enerji talebinin her dönemde yeterince, en verimli ve emniyetli koşullarda, doğayı tahrip etmeden, çevreyi kirliletmekten sağlanmasını, bu amaçla her türlü teknoloji ve olanağın gereğince değerlendirilmesini, öncelikli politika olarak benimsemektedir.

CHP, enerji talebinin karşılanmasında yurt içi doğal kaynakların değerlendirilmesine öncelik verecek; enerji arzında doğabilecek yetersizlikleri önlemek amacıyla, gerektiğinde, dış kaynaklardan beslenecek tesislerin devreye sokulmasında tereddüt edilmeyecektir.

CHP yönetiminde, kaynak ve temin yeri açısından dengeli bir arz çeşitlendirilmesine gidilerek, az sayıda kaynağa ve belirli teknolojilere bağımlılık aşularak güvenilir bir enerji arz yapısı oluşturulacaktır.

Elektrik sektörü yatırım ve üretim faaliyetleri, yeterli miktar ve kalitede enerjinin; ucuz, yerinde, zamanında, güvenilir ve sürekli olarak, ülke ve kullanıcı için en ekonomik şekilde sunulmasını gerçekleştirecek şekilde planlanacak ve yürütülecektir.

Türkiye'nin, önümüzdeki uzun yıllarda, gelişmenin, sanayileşmenin ve kentleşmenin yaratacağı elektrik talebinin aksaksız karşılanmasını sağlayacak tesislerin kurulması temel politika olacaktır. Bunun için gerekli tüm önlemler alınacaktır.

Stratejik nitelikte olan elektrik üretim, iletim ve dağıtım faaliyetleri, kamu kesimince, yeterli ve yedeğe sahip, güvenilir ve emniyetli bir sistem oluşturma anlayışı ile yürütülecektir.

Elektrik üretiminde, özellikle düşük potansiyelli hidrolik kaynakların değerlendirilmesi ve ihtiyaç duyulması halinde dış kaynakla beslenecek tesislerin kurularak, işletilmesinde özel sektörün ilgi ve birikimi özendirilecektir.

Elektriğin geri kalmış yörelere ve sanayiye, işletmecii kuruluşlara yük getirmeden, uygun fiyatlarla verilmesi hedef alınacaktır. *Bu hususta AB ile entegrasyon sürecinin koşullarına uyum gözetilecektir.*

CHP iktidarında, halkın ısınma ihtiyacı için gerekli enerji kaynakları ekonomik koşullarda, zamanında ve yeterince sağlanacaktır.

Doğalgazın, yurtdışından birden fazla kaynaktan beslenerek ülke genelinde daha yaygın olarak kullanımını, ekonomik kriterleri gözardı etmeden hedeflenecektir.

Öncelikle hidrolik enerji olmak üzere, jeotermal ve güneş enerjisi gibi yenilenebilir enerji kaynaklarından daha büyük oranlarda yararlanılabilmesi amaçlanacaktır.

CHP, başta Karadeniz Bölgesi olmak üzere ülkemizin henüz kanıtlanmamış petrol rezervlerinin geliştirilmesini; petrol ve doğalgaz üretiminin artırılmasını; *Bağımsız Türk Cumhuriyetleri ile petrol arama ve işletme konularında işbirliğine yönelinmesini* hedef almaktadır.

CHP yönetiminde, üretimden tüketime kadar bütün aşamalarda, enerji kaynaklarının uygun teknolojilerle, verimli ve ekonomik şekilde kullanılması sağlanacak; enerji tasarrufuna yönelik projeler desteklenecek, özendirilecektir.

CHP, doğal kaynakların, madenlerin ve su kaynaklarının ulusal çıkarlar ve toplum yararına, ekonomik kriterler ve çevreye duyarlılık ilkeleri çerçevesinde, en rasyonel ve verimli şekilde değerlendirilmesini sağlayacaktır.

d) ULAŞIM VE İLETİŞİM

Sanayileşme ve bilgi toplumuna geçiş sürecinde ulaşım ve iletişim hizmetlerinin önem ve önceliği giderek artmaktadır

Bireyin özgürleşmesinin, ekonomide birikim ve dinamiklerin sistemle bütünleşmesinin, toplumsal gelişmenin hızlandırılmasının demokrasinin derinleştirilmesinin "ulaşım" ve "iletişim" ile yakın bağımlılığını dikkate alan CHP, bu sektörlerdeki eksiklikleri gidermeyi, teknolojik yapılanmaları sürdürmeyi önemli bir hedef olarak görmektedir.

CHP, bu anlayışla, ülkenin her koyune ve mezarasına her mevsim ulaşabilmesini sağlayacak karayolu ağının tamamlanmasını temel hedef almaktadır.

Karayolu şebekesi kademeler halinde uluslararası standartlara kavuşturulacak, ülkenin gelişme aksları ve merkezleri yurtdışı çıkış kapılarına ekspres yollarla bağlanacak; yıllardır ihmal edilen demiryolu ve denizyolu taşımacılığı geliştirilecektir.

CHP, sosyal getirisi değerlendirilerek metropolerin olduğu önemli yerleşim merkezlerini hızlı tren sistemi ile bağlamayı; demiryollarının altyapı ve işletmeden kaynaklanan eksikliklerini gidermeyi; de-

miryolu taşımacılığının ülke yük taşımacılığında daha yoğun görev üstlenmesini hedef almaktadır.

CHP, çağın hızlı ve konforlu ulaşım istemlerini gözeterek, ülkenin her yöresine hava ulaşımının sağlanmasını, bu konudaki altyapı yetersizliklerini hızla giderilmesini öngörmektedir.

CHP yönetiminde, deniz taşımacılığı geliştirilirken, limanların ve barınakların kapasitelerinin artırılması, teknolojik olanaklara kavuşturulmaları, çağdaş anlayışla işletilmeleri sağlanacaktır.

Boru ile ham petrol ve petrol ürünleri taşımacılığı geliştirilerek, yaygınlaştırılırken, şehirlerarası trafik yükünde de belirli rahatlık ve güvenlik yaratılacaktır.

CHP, kent ulaşım hizmetlerindeki yetersizlikleri ve şehir içi yoğun trafik sorununu önemsemektedir. CHP, tüm büyük kentlerin kademeler halinde metro ve raylı sistemlerle toplu taşıma olanaklarına kavuşmalarını sağlayacaktır.

CHP, iktidarında, iletişimdeki tüm yenilik ve teknolojik gelişmelerin ülkemize de süreklilik içinde aktarılması amaçlanacak; ülkenin her yöresi uydular aracılığı ile çağdaş iletişim olanaklarına kavuşturulacaktır.

e) DENİZCİLİK

Üç tarafı denizlerle çevrili olan ve 27 ili bu kıyı şeridinde yer alan ülkemiz, denizcilik alanında sahip olduğu bu potansiyeli, ekonomik ve toplumsal yarar açısından bugüne kadar yeterince değerlendirememiştir.

CHP, denizcilik sektörünü önemsemekte; deniz taşımacılığını, deniz ticareti filomuzu ve onun alt yapısını hızla geliştirmeyi hedef almaktadır.

Dünya ölçeğinde yetersiz ve oldukça yaşlı konumda olan deniz ticaret filosunun yenilenmesi ve kapasitesinin artırılması için özel girişimciler özendirilecek, kolaylıklar sağlanacaktır.

Gemi inşa sanayi başta olmak üzere, taşımacılık hizmetlerinin ve limanların koşul ve olanaklarının dengeli bir çerçevede geliştirilmesi; çağdaş teknoloji ve donanımın sektöre aktarılması; sektörün eleman ve kalifiye personel ihtiyacının karşılanması için özgün hizmet içi eğitim hizmetlerinin artırılması amaçlanacaktır.

CHP'nin sektöre verdiği önem doğrultusunda, Denizcilik Bakanlığı'nı oluşturarak, hizmetlerin eşgüdüm ve etkinlik içinde yönlendirilmesi sağlanacaktır.

CHP yönetiminde, devlet, denizcilik sektöründe genel politikaları belirleyici, yönlendirici, sektöre yeni boyutlar kazandırıcı, iç ve dış deniz ulaştırmasında sorunları çözümleyici rol oynayacak, sektörde yer alan odalarla yakın dayanışma ve işbirliği içinde olacaktır

f) TURİZM

Cumhuriyet Halk Partisi, turizmin ülke kalkınmasında önemli bir araç olduğuna, insanlarımızın dinlenme gereksinimlerinin yeterince karşılanmasının ise, toplumların önemli öncelikleri arasında yer alması gerektiğine inanmaktadır

Turizmin geleceğinin güvence altına alınabilmesi için, turizmin mekansal, niteliksel ve türlerine göre dengeli dağılımı ve geliştirilmesi önemlenecektir

CHP, bu anlayışla turizmi geliştirirken, tüketici isteklerine duyarlı, dinamik rekabete dayalı etkin bir turizm ekonomisinin oluşumuna öncelik verecektir. Bu amaçla, çevreye duyarlı, doğal ve kültürel değerlerimizin sağlıklı kullanımı ve korunmasını gözetken, kaynakların en rasyonel şekilde değerlendirilmesine olanak sağlayan, çağdaş ve ulusal değerlerimizle tutarlı bir turizm politikası uygulanacaktır

CHP, turizm faaliyetlerinin yönlendirilmesinde, mevcut merkezîyetçi yapıdan belirli ölçülerde yerelleşmeye geçilmesini, sektörün Turizm Bakanlığı'nın eşgüdümünde, ancak yerel yönetimler ve Turizm Meslek Örgütleri etkinliğinde yönetilip, yönlendirilmesini öngörmektedir

Buyuk ölçude dışa bağımlı gelişen ülke turizmi, kriz dönemlerinde yaşaması olası sıkıntıları aşabilmesi için, iç turizm hareketi ile desteklenecektir. Bu amaçla, gençler, emekliler ve çalışanlar için oluşturulacak tatil kredisi olanaklarıyla, turizm sektörünün bütün yıla yayılması özendirilirken, insanımızın uygun koşullarda tatil gereksinimleri karşılanmış olacaktır.

Değişen tüketici tercihleri ve ülkemizin arz potansiyelleri dikkate alınarak, pazarlanabilir ürün çeşitliğinin yaratılması amaçlanacaktır.

Turizmde örgütlü kuruluşlar ile ilgili yasal düzenlemeler ivedilikle yapılacak; her alanda örgütlülük özendirilecektir. Bu bağlamda Seyahat Acentaları Birliği Yasası yeniden düzenlenecek; konaklama sektörü, ulaşım ve rehberlik birimleri de kendi yasalarına kavuşturulacaktır.

CHP, turizm sektörünü dış pazarlama sorunlarının aşılmasını, var olan yatak kapasitelerinden en verimli ve gelir getirici şekilde yararlanılmasını, kamu kesimince katkı sağlanması gereken bir sorumluluk alanı olarak görmektedir. CHP iktidarında, mevcut tesislerde doluluk oranlarını artırıcı, faaliyet mevsimini uzatıcı ve nitelik yükseltici önlemler alınacaktır. Bu bağlamda, seyahat acentaları tur operatörlüğüne özendirilecek, tur operatörlerinin dış ülkelerde etkinliklerinin artırabilmeleri, dış pazarlama sürecinde daha ağırlıklı yer alabilmeleri için yoğun destek sağlanacaktır.

CHP iktidarında, turizm sektöründe doğrudan ve dolaylı olarak hizmet verenlerin sayıca yeterli düzeye getirilmesi, bilgi ve becerilerinin eğitimle geliştirilmesi hedef alınacaktır.

2.6. REKABET İÇİNDE DIŞA AÇILAN EKONOMİ

a) EKONOMİDE YENİ DÜNYA DÜZENİ

Çağımızın küreselleşme olgusu ülkeleri, dış ilişkilerde yoğunlaşmaya, uluslararası verimlilik ve rekabet kriterlerine daha duyarlı olmaya zorlamaktadır. Dinamik etkinliğin sürekli olarak sağlanabildiği

toplumsal yapıya kavuşmalarını öngörmektedir.

CHP'nin ekonomide temel hedefi, hızlı ve dengeli gelişme içinde eşitlikçi, ileri sanayi toplumu yapısına ulaşmak ve giderek onu da aşarak, bilgi toplumuna geçişin koşullarını hazırlamaktadır.

Bu amaçla, CHP; ekonomimizi, dünyanın sürekli değişen koşullarına hızla uyum sağlayabilen, teknolojide yenilikleri özümseyerek verimlilik artışına dönüştürebilen bir dinamizme kavuşturacaktır.

Başta komşu ülkeler olmak üzere, ileri teknoloji ülkeleri ve dünyanın yeni büyüme merkezleri ile çok yönlü ilişkiler kurarak, karşılıklı yarar ilkesi çerçevesinde, mal, hizmet, bilgi ve teknoloji dolaşımının yaygınlaşmasını hedef alacaktır.

Böylelikle, CHP, ülkede dış rekabete açık, dinamik ve etkin bir üretim yapısı üzerine kurulu "refah toplumu"nu hedef alırken, dünyada da "hakça bir yeni ekonomik düzen"i gerçekleştirilmesine katkıda bulunacaktır.

Küreselleşme ve bloklaşmanın belirli iç uyum çerçevesinde eş zamanlı olarak yoğunluk kazandığı bir ortamda kendi ekonomik yapısını bu gelişmelere göre hazırlayan bir Türkiye, dünya ticaretinden daha büyük pay alacak; dış ticaretin "refah artırıcı"

etkisinden daha geniş ölçüde yararlanacaktır. CHP, dış ekonomik ilişkilere böylesine geniş vizyon, anlayış ve kararlılık içinde yaklaşacaktır.

b) DIŞ EKONOMİK İLİŞKİLERDE ÇOK YÖNLÜLÜK

Cumhuriyet Halk Partisi'nin ekonomik bağımsızlık anlayışı, kendi içine dönük, dışa kapalı bir ekonomi değildir. CHP, ekonomimizin rekabet gücü yükseldiği, dış pazarlarda dinamik etkinliğini arttırdığı ölçüde; dış ekonomik ilişkilerini kararlı bir şekilde ve çok yönlü olarak geliştirdiği sürece, ekonomik bağımsızlığı da daha iyi korunabileceğine inanmaktadır.

CHP, Avrupa Birliği ile ilişkilerimizin, her aşamada ülke çıkarlarımızın özenle korunması kaydıyla tam üyelik aşamasına ulaştırılmasını hedeflemektedir. Karadeniz Ekonomik İşbirliği girişiminin güçlendirilerek sürdürülmesinden, Bağımsız Türk devletleri ile ekonomik ilişkilerimize özel önem ve ağırlık verilmesinden yanadır.

CHP, benzeri şekilde Balkanlar, İslam Ülkeleri, başta Japonya olmak üzere ileri teknoloji ülkeleri, Kuzey Amerika Serbest Ticaret Antlaşması (NAFTA) ülkeleri ve Pasifik'deki yeni gelişen "büyüme merkezleri" (NIC'ler) ile de çok yönlü, dengeli, ka-

rarlı, ekonomik ilişkiler içine girilmesinin, ekonomimize çeşitlilik, ıstıkrar ve ek olanaklar kazandıracığına inanır.

c) DIŞ EKONOMİK İLİŞKİLERDE GELİŞME

CHP'nin dış ekonomik ilişkilerle ilgili bir başka hedefi, bugün için geçerli olan ve çoğunlukla "dışa kaynak aktarma" ile sonuçlanan iç ekonomik yapı ve ilişkileri geliştirerek, dışa bağımlı en aza indiren ancak dış ticaret hacmini ve ihracatı hızlandıran bir düzeye ulaşmaktır.

Mevcut yapı, ülkemizi, dış ödemelerde giderek büyüyen açıklara ve dengesizliğe maruz bırakmakta; kamu bütçesini yüksek maliyetli iç borçlanmaya, dış açıkların riskli ve sakıncalı finansmanına yol açmakta; aşırı rantların haksız kazançların oluşmasına neden olmaktadır.

CHP bu sağlıklı ilişkiler düzenini değiştirmeye kararlıdır. İzlenecek yeni makro ekonomik politikalarla dış ödemelerin daha dengeli, dış borçlanma gereğinin daha düşük olması sağlanacaktır. Dış borçların ülke dış borç ödeme kapasitesini aşmasına özen gösterecektir. İleri teknoloji, "yüksek katma değer" sektöründe yaratılacak yeni kapasitelerle ihracat gücümüz arttırılacaktır.

İhracatta büyümenin süreklilik ve derinlik kazanması için üretim aşamasından itibaren çok yönlü, yoğun ancak kontrollü teşvik politikaları uygulamaya konulacaktır.

Böylelikle CHP, ülkemizi, dış ekonomik ilişkilerde ve dış ticaretle ekonomik büyümemizi güçlendirici ve hızlandırıcı sağlıklı ve yeni, bir yapıya taşıyacaktır.

III- SOSYAL POLİTİKALAR

3.1- EĞİTİM

CHP'nin eğitimde hedefi, Atatürk'ün öngördüğü gibi, "fikri hür, vicdanı hür, irfanı hür" genç nesil oluşturmaktır.

Cumhuriyet Halk Partisi'nin kuracağı çağdaş eğitim düzeninde;

- Herkesin düşüncesini, kişiliğini, yeteneklerini özgürce geliştirebilmesini kolaylaştırmayı;
- Laik Cumhuriyeti, bağımsızlığı, ulusal birliği, özgürlükçü çoğulcu demokrasiyi güçlendirmeyi;
- Barışı, hoşgörüyü ve toplumsal dayanışmayı geliştirmeyi; çağdaş uygarlığı, evrensel değerleri kucaklamayı;

- İnsan yaşamını manevi bakımdan zenginleştirmeyi; uzmanlaşmanın ve toplumsal görev bölümünün insanı tek yönlüleştirmesini önlemeyi;

- İnsan sağlığını da, insanın düşünsel yetenekleriyle uyumlu olarak beden gücünü de geliştirmeyi;

- İnsanca, hakça ve hızlı gelişmenin gereklerini karşılamayı;

- Ulusal kültür bütünlüğü içinde, kültür mozaiğimizin farklı zenginliklerini ayrımsız olarak geliştirmeyi; ulusal kültürü geliştirirken dünya kültürüne açık ve insanlığın kültürel gelişmesine ve uygarlığın gelişmesine katkı sağlamayı amaçlayacaktır.

CHP'nin öngördüğü eğitim sistemi, değişimin ve yenileşmenin; bireyin özgürleştirilmesinin; düşünce-sini, kişiliğini ve yeteneklerini özgürce geliştirebilmesinin aracı olacaktır.

a) ÖĞRETİM HAKKI VE FIRSAT EŞİTLİĞİ

Cumhuriyet Halk Partisi, eğitimi en temel insan hakları arasında saymaktadır. Eğitim hak, olanak ve özgürlüğünü çocuklarına, gençlerine yeterince sağlamayan toplumların çağdaşlaşabilmesi olası değildir.

Sosyal devlet her yaşta, herkese, yeterli, kalite ve "parasız eğitim hizmeti" sunmakla yükümlüdür.

CHP, iktidarında; eğitimde fırsat eşitliği gerçek anlamda sağlanırken;

- Kimse maddi olanaksızlık nedeniyle eğitim hakkından mahrum olmayacak;

- Kimse, yaşamının hiçbir aşamasında eğitim için geç kalmış sayılmayacak;

- Eğitimin hiçbir dalında ve aşamasında, kimse- nin önü tıkanmayacaktır.

Bu anlayışla, CHP "eğitimde fırsat eşitliğini" mut- laka sağlayacak, eğitim hakkının önündeki tüm en- gelleri kaldıracak; eğitim hizmetini, sadece varlıklı- ların ve seçkinlerin yararlanabileceği bir hak olmak- tan çıkaracaktır.

CHP, yeniden yapılandıracağı devleti bu anlayı- şa yönlendirirken, eğitim sektörün eksikliklerinin ka- patılabilmesine yönelik özel yatırım ve girişimcileri, devletin yakın denetimi altında özendirecektir. Var- lıklı insanları ve çevrelerini eğitime gönüllü katkıları için yönlendirecektir.

Çalışanların ve dar gelirlilerin çocuklarına eğitim- de "fırsat eşitliği" sağlanacak, maddi imkânsızlıklar nedeniyle yüksek eğitimden yoksun kalmamaları hedef alınacaktır.

CHP, kız çocuklarının okullaşma oranlarındaki düşüklüğü giderecek etkin onlemler alacaktır. Kırsal kesimdeki kız çocuklarına yatılı ve mesleki eğitim olanakları arttırılacaktır.

CHP, Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da eğitim hizmetlerindeki eksiklikler, eşitsizlikler ve aksaklıkları giderecek özel projeleri uygulamaya koyacaktır.

Gençlerin temel eğitim sonrasında da, kendi ilgi ve yeteneklerine göre eğitimlerini gerçekleştirebilecekleri gerekli ortam ve olanakların sağlanması hedef olacaktır.

CHP, orta öğretim düzeyinde öğrencilerin özel yeteneklerinin geliştirilmesine önem verecektir. Genel eğitim programları içinde, değişik yetenekte, daha çok öğrencinin ortaya çıkmasını sağlayıcı yöntemler uygulayacaktır.

CHP, ceza ve ıslah evlerinde genel eğitime ve meslek eğitimine özel önem verecektir; bu kuruluşlardaki eğitimle örgün eğitim arasında bağlantı kuracaktır. Serbest bırakılırken, hükümlülerin gördükleri eğitime göre iş bulmalarına yardımcı olunacaktır.

b) EĞİTİMDE BİRLİK VE REFORM

CHP, eğitim sistemimizde köklü bir reform yapacak, araştırmacı, sorgulayıcı ve kendine güveni olan

bir nesil yetiştirebilmek için ilke ve yöntemleri yeniden saptayacaktır. Eğitim sistemimiz ile toplumsal, ekonomik ve politik sistemler arasında etkileşim, uyum ve denge sağlanacaktır.

CHP, çağdaş eğitim reformu ile gençlerimizi;

- Hayata etkin ve üretici olarak hazırlayacak; bilimin, sanatın, kültürün ve uygarlığın değerlerinden ve aydınlığından esinlenerek yararlanacak bir düzeye getirecek,

- Bağınazlıktan uzak, insan haklarına duyarlı, demokrat, sevecen rasyonel düşünen kişiler olarak yetiştirecektir.

Laikliğin ve eğitimde birliğin kurucusu olan CHP, laik eğitimden ve Eğitim Birliği (Tevhid-i Tedrisat) ilkesinden asla ödün vermeyecek; bu alandaki eksiklikleri giderecektir.

Eğitimi, hayat boyu devam eden kesintisiz bir süreç olarak gören CHP, eğitim sistemimizi; "Okul Öncesi Eğitim", "Temel Eğitim", "Orta Öğretim" ve "Yüksek Öğretim" olarak yeniden düzenleyecektir.

Okul programları, bölgesel özellikler dikkate alınarak "çerçeve programı" niteliğinde hazırlanacak; yaparak ve yaşarak öğrenme ilke ve yöntemlerine ağırlık verilecektir.

Eđitimde, devlet tekelindeki, tek tip dűzenden, çođulcu ve rekabetçi, ađdađ, ulusal ve zgűn bir dűzene geçiř hedef alınacaktır. Tek ders kitabı uygulamasından vazgeçilecek, gerçek anlamda çok kitap uygulamasına geçilecektir. Kűltűrel mozaiđimizin zenginliđini oluřturan özelliklerin eđitim sűrecimize yeterince yansıtılmasına zen gösterilecektir.

Tűrk dilinin ayrı, yalın ve zgűn yapısını koruyarak, zenginleřtirilmesi; yazın, sanat, bilim ve öđretimin her alanda yeterli hale gelmesi hedef alınacaktır.

Eđitimin ortamlarının dűzenlenmesinde ađdađ geliřmeler dikkate alınacaktır. Gereken yer ve durumlarda iki ynlű tařımalı eđitim uygulamasına gidilecektir. Eđitim teknolojisi ve eđitim bilimindeki en son yeniliklerden en űst dűzeyde yararlanılacaktır.

CHP, Milli Eđitim Bakanlıđı'nı ařırı merkeziyetçi ve műdahaleci yapıdan kurtaracaktır. Milli Eđitim rgűtű yeniden yapılanırken, merkezi yönetim kűűltűlecektir. Ařamalı olarak uygulanacak yerinden yönetim reformuna kořut olarak eđitim hizmetlerinin yerel yönetimlerce de yerine getirilmesi sađlanacaktır.

Yerel yönetimler, bir aşamadan sonra kendi bölgelerinin belirli eğitim yönetimlerini üstlenirken, merkezi yönetimlerin hedef belirleyici, dengeleyici ve denetleyici işlevleri yerine getirmeleri hedef alınacaktır.

Okullarda ve milli eğitimin bütün yönetim kademelerinde demokratik yaşam ve yönetim biçimi gerçekleştirilecek; öğrencilerin eğitim kurumlarında yönetime katılmaları özendirilecektir.

Orta öğretim ve yüksek öğretim bölgeleri oluşturulacak; eğitim kurumlarının kurulu oldukları bölgelerde yaygın eğitim, çevre sorunları, toplumun kalkınması gibi alanlarda eğitsel sorunluluklar yüklenmeleri sağlanacaktır.

c) OKUL ÖNCESİ EĞİTİM

CHP, okul öncesi eğitimi, çocukların daha sağlıklı gelişmesinin koşulu, çağdaş eğitim anlayışının zorunlu bir kademesi olarak görmektedir.

CHP, kültürel açıdan geri ve toplumsal olanaklardan yoksun yörelerden başlayarak, okul öncesi eğitime kavuşamamış çağ nüfusunun okullaşma oranını hızla yükseltecektir.

Bu konuda, özellikle, çalışan kadınların, emekçilerin çocuklarına öncelik verecek; yerel yönetimlerin

öncülüğü ve gönüllü kuruluşlara katkıları ile yeterince çocuk yuvası ve anaokulu açılmasını sağlayacaktır.

CHP, özel eğitime gereksinen çocuklar için etkin koruma ve eğitim olanakları hazırlamayı görev bilmektedir.

d) TEMEL EĞİTİM

CHP, tüm çocuklarımıza ücretsiz, zorunlu "Temel Eğitim" vermeyi sosyal devlet anlayışının gereği saymaktadır.

Temel Eğitim okullarında, Çok Amaçlı Okullara ve mesleğe hazırlayıcı nitelikte dokuz yıllık programlar uygulanacaktır.

CHP, temel eğitimi çağdaş ülkelerin standartlarına ulaştıracaktır. Bu okullarda öğrencilerin gelişim düzeylerine göre başkaları ile birlikte çalışmada, iletişim kurmada, öğrenmede, araştırmada, sağlıklı yaşamda, çevreye duyarlı olmada, üretmede ve ürettiklerini tutumlu kullanmada yeterlilik ve bilinç kazandırılacaktır.

e) ORTA ÖĞRETİM

Bugün yürürlükte olan Milli Eğitim eskiyen bir kurum olarak çağın gerisinde kalmıştır. CHP, bu verimsiz eğitim düzenini değiştirecektir.

CHP, öğrenim görmek isteyen Orta Öğretim çağ nüfusunun tümüne, ücretsiz Orta Öğretim olanağı sağlayacaktır.

CHP, tüm orta öğretim kurumlarını "Çok Amaçlı Okullar" kapsamına alacaktır. Uygulamaya ülkenin bölgesel koşulları ve olanakları dikkate alınarak, kademeli olarak geçilecektir.

"Çok Amaçlı Okullar" öğrencilerin ilgi ve yeteneklerine göre, akademik, sosyal, teknik, dini ve mesleki alanlarda farklı eğitim programları uygulayan kurumlar olarak yapılandırılacaktır.

Böylelikle, ilgi ve yeteneğe göre, eğitimde fırsat eşitliği sağlanacaktır.

"Çok Amaçlı Okullar", aynı zamanda eğitim sistemimizi dağınıklıktan, verimsizlikten ve dengesizlikten kurtaracak, orta öğretim olanaklarını genişleterek mevcut orta öğretim kurumları arasında ayrıcalıkları giderecek, tüm orta öğretim kurumlarını tek çatı altında toplayarak eğitimde birlik ve bütünlüğü sağlayacaktır.

Çok Amaçlı Okullar, aynı zamanda, bir "Halk Eğitimi", (Yaygın Eğitim) merkezi olarak çalışacak; isteyen yetişkinlere ve gençlere uygun eğitim programları sunarak ek eğitim etkinlikleri düzenleyecek-

tır. Bu suretle, bu okullar normal eğitimden sonra da boş kalmayacak; etkinliklerini Halk Eğitimi ile sürdüreceklendir.

Orta öğretimde, bilgisayar ve multi-medya destekli eğitim teknolojilerinin yaygın uygulanmasına geçilecektir

CHP, bu okullarda, çağdaş yabancı dillerin eğitimine önem verecek; mezun olan her gencin bir yabancı dili iyi düzeyde öğrenmesi sağlanacaktır.

1) ENGELLİLERE ÖZEL EĞİTİM

CHP, bugüne kadar büyük ölçüde göz ardı edilmiş olan engellilerin eğitimine gereken önemi verecek; özel eğitimi gereksinen öğrenciler için okul öncesi temel ve orta eğitim kurumları içinde bu amaçla özel derslikler açacaktır.

Bu derslik veya bu amaçla açılacak okullarda, konularında özel eğitilmiş uzman ve personelin istihdamına özen gösterilecek; "Rehberlik ve Araştırma Merkezi" hizmetlerinin engellilerin eğitimini destekleyip, etkinleştirmesi sağlanacaktır.

Engellilerin özel eğitim sürecinde ileri teknoloji olanaklarından yeterince yararlanabilmeleri sağlanacak, meslek ve sanat edinmelerine özen gösterilecektir.

Engellilere Ozel Eğitim programı uygulayan Temel ve Orta Oğretimde, engelli çocuklarının gelişim düzeylerine göre, sağlıklı, verimli, üretken, tutumlu ve dışı açık olma bilinçlerinin geliştirilmesi hedef alınacaktır

g) DİN EĞİTİMİ

Din eğitimi bireyin inanç dünyasını geliştiren, çağdaş gelişmeye açan, moral değerlerini zenginleştiren, insan ve doğa sevgisini arttıran nitelikte olmalı ve tam bir özgürlük içinde yapılabilmelidir. Bu anlayışla, CHP, özel ve resmî din eğitimini Eğitim Birliği Kanunu'nun çerçevesinde oturtmayı laik, demokratik devlet anlayışının vazgeçilmez kuralı olarak saymaktadır

CHP iktidarında, İmam Hatip Okulları orta öğretim "Çok Amaçlı Okullar" sistemine dahil edilecek, çağdaş, nitelikli din görevlisi yetiştirecek öğretim ortamı geliştirilecektir. İlahiyat fakülteleri ise başta bu okullara öğretmen olmak üzere, toplumun aydın din adamı ihtiyacını karşılayacak şekilde, eğitim ve öğretim programları ile beraber, yeniden düzenleyecektir

CHP, özel din eğitiminin devletın, yakın denetimi altında, amacı ve özú çerçevesinde faaliyet göstermelerini gerekli görmektedir.

CHP, eğitim sisteminde din eğitiminin sadece "isteğe bağlı" hale getirilmesini, din derslerinin düzenlenmesinde farklı inanç ve duyarlılıkların varlığının da gözetilmesini öngörmektedir.

h) ÜNİVERSİTE

CHP yönetiminde, üniversiteler,

- Kaliteli düzeyde eğitim-öğretim ve bilimsel araştırma yapan, teknolojik ve bilimsel gelişmelerin öncülüğü görevini yüklenen,

- Toplumla, bulunduğu yöreyle bütünleşen, sanayi kesimleri ile işbirliği yapan; yerel araştırmalara, gelişme atılımlarına ve toplumsal değişime katkıda bulunan;

- Çağın hızla değişen koşullarına göre kendini sürekli yenileyen; eğitim programlarını toplumun insan gücü talebine göre sürekli geliştiren, dış dünyaya açık, etkin, verimli, dinamik, topluma ışık saçan bir yapıya kavuşturulacaktır.

CHP döneminde, üniversiteler, en ileri ve en yüksek düzeyde eğitim ve bilimsel araştırma yapan, bilgi üreten, bilgiyi hiçbir baskı ile sınırlama olmaksızın serbestçe yayabilen, özerk, bilim, eğitim ve kültür kurumları haline getirilecektir

CHP, bu amaçla koklu bir üniversite reformu yapacak, YOK sistemini kaldıracak, üniversitelere bilimsel ve yönetsel özerklik tanıyacaktır

Üniversitelerin faaliyetlerini düzenleyecek çerçeve niteliğinde bir yasa çıkarılacak, her üniversite kendi yapacağı yönetmelikler çerçevesinde, kendi içlerinde seçecekleri organları eliyle yönetilecektir. Personelin ve öğrencilerin de yönetime katılmaları sağlanacaktır

Üniversitelerin kendi kurullarınca belirlenecek adayları arasından seçilecek "Yüksek Öğretim ve Eğitim Kurulu" oluşturularak, üniversitelerarası eşgüdümü ve genel stratejik yönlendirme işlevlerini yerine getirmesi sağlanacaktır

CHP yönetiminde, yüksel: öğretim çağdaş öğrenim teknolojilerinden, öğretme yerine öğrenmeyi öne çıkaran yöntemlerden yararlanılarak eğitimde verimlilik ve kapasite geliştirilecek, üniversitelerindeki yığılmalar giderilecektir

CHP, talep eden her öğrenciye uygun koşullu eğitim kredisi, malî durumu yetersiz olanlara karşılıksız burs sağlayacak; barınma ve yurt ihtiyacı sorununu çözecek, maddî sorunların eğitim hakkının engeli olmasına son verecektir

CHP yönetiminde, üniversiteler, temel ve orta öğretimin geliştirilmesinde, kendi bölgeleri içinde eğitsel etkinlikleri yürütmelerinde onlara yardımcı olacak ve sorumluluk alacaklardır.

Üniversiteler, CHP'nin yenileşme, yeniden yapılanma anlayışı ile uyumlu olarak, her yaşta insanın "hayat boyu eğitim" anlayışına ulaşmasına aktif katkıda bulunacaklardır.

1) ÖĞRETMEN

İnsanlığa saygıyı, ülke ve ulusa sevgiyi öğretmen öğretir.

CHP, öğretmenlere sahip çıkacak, öğretmenliği yeniden saygın ve çekici bir meslek haline getirecek, onurlu bir yaşam için gerekli özlük haklarına kavuşturacaktır.

CHP yönetiminde, öğretmen yetiştirme ve çalıştırılmasına ilişkin ilkeler yeniden düzenlenecek; öğretmen, Milli Eğitimin amaçlarını gerçekleştirebilecek ve eğitimin programlarını başarı ile uygulayabilecek bir nitelikte yetiştirilecektir.

Yönetim ve denetim personeli çağın anlayışına uygun olarak yetiştirilecek; eğitimde destek hizmet personeline yer verilecektir.

Eğitim birimlerindeki yenilikleri izlemek, toplumun eğitim gereksinimlerini yanıtlamak ve eğitim personelinin kendilerini yetiştirme gereksinimlerini karşılamak için, "iş başında ve hizmet içinde" eğitimlerine süreklilik kazandırılacaktır.

CHP yönetiminde, eğitim personelinin atanma, yer değiştirme ve değerlendirme işlemleri yeni örgütlenmelere uygun olarak yeniden düzenlenecek, öğretmenlerin eğitim, çalışma, atanma ve özlük hakları konularında tüm ilkeleri kapsayan bir çerçeve yasa çıkartılacak; ilgili mevzuat bu yasada toparlanacaktır. Öğretmen tayinlerinin aşamalı bir süreçte yerel yönetimler düzeyinde sonuçlandırılması hedef alınacaktır.

Milli Eğitim Bakanlığı, yerel yönetim, okul, çevre, veli, öğretmen ve öğretmen derneklerinin eğitim süreci çerçevesinde, aralarındaki ilişkileri güçlendirmeleri, katılımcı bir anlayışta yetki ve sorumluluk paylaşımları sağlanacaktır.

CHP iktidarında, Milli Eğitim Bakanlığı'nca, eğitimin her dalında eğitim yöntemlerinin uygulanmasında ve geliştirilmesinde, programların hazırlanmasında ve düzenlenmesinde eğitim amaçlarının saptanmasında, eğitim-öğretim ve yönetimle ilgili çalış-

malarda ve uğraşlarda öğretmen örgütlerinin demokratik ve yapıcı katkılarının sağlanmasına özen gösterilecektir

CHP, öğretmenleri, sendikalaşma ve grevli toplu sözleşme haklarına kavuşturacak, öğretmenlik görevlerini aksatmamak kaydıyla siyasi partilerde yer alabilmeleri için gerekli yasal düzenlemeleri gerçekleştirecektir

CHP, öğretmenleri ülke eğitim sistem ve programı ile ilgili kararlara katılabilmelerini, kendi yöneticilerini seçebilmelerini sağlayacaktır

CHP, ara rejimlerin kapattığı öğretmen kuruluşlarının mal varlıklarının tumunun geri verilmesini, öğretmen kuruluşlarının resmi kurumların güdümüne girmemesini, mevcut kuruluşların demokratik yöntemlerle öğretmenlerin yönetimine devredilmesini sağlayacaktır

3.2-SAĞLIK

a) SAĞLIKLI VE UZUN YAŞAMA HAKKI

Sağlıklı yaşam doğuştan kazanılan bir haktır. Irk, din, yore, ekonomik ve sosyal durum farkı gözetilmeksizin, herkes sağlıklı ve uzun yaşama hakkına sahiptir

“Ana rahminden olume kadar”, süreklilik içinde, bedenen ve ruhen tam sağlıklı olarak, sağlıklı çev-

re, ortam ve koşullarda yaşamamak tüm yurttaşlarımızın hakkıdır.

İnsanlarımızın yarıya yakını sağlık hizmetleri açısından herhangi bir sosyal güvenlik sistemine dahil değildir. Kaliteli, yeterli ve sürekli sağlık hizmetinin sadece varlıklılara özgü bir hak olarak devamı kabul edilemez.

Cumhuriyet Halk Partisi, sosyal devlet anlayışının gereği olarak, ülkenin her yöresinde, bu hakkın herkese sunulmasının güvencesini oluşturacaktır.

Ülkemiz sağlık ve hizmet yatırımlarına yeterli kaynak ayırmamaktadır. Yıllık sağlık harcamalarımızın toplamı gelişmiş Batılı ülkelerin üçte biri, kamu kaynaklı harcamalarımızın toplamı ise, sadece beşte biri düzeyindedir.

CHP, uygulamaya koyacağı “Sağlık Reformu” çerçevesinde, kamusal veya özel, daha fazla kaynağın, Milli Gelirin daha büyük bölümünün sağlık sektörüne yönelmesini sağlayacaktır.

b) SAğLIK REFORMU

Ülkenin her yöresinde, tüm yurttaşlara, “ana rahminden lme kadar” yaşam boyu kaliteli sağlık hizmetlerinin sunulması Sosyal Devlet anlayışının temel ilkesidir.

CHP, uygulamaya koyacağı, “Sağlık Reformu” ile, sağlık hizmetlerini; kapsamlı ve yeterli, dengeli ve eşitlikçi, sürekli ve kaliteli bir şekilde yurttaşlarımıza sunulmasını sağlayacaktır.

CHP, ilke olarak her türlü sağlık hizmetini, talep eden tüm yurttaşlara bedelsiz sunulmasını öngörmektedir. Bunu sosyal devlet anlayışının gereği saymaktadır.

Ancak, kamusal kaynak ve hizmet alanındaki mevcut yetersizlikler dikkate alınarak;

a) Halen yurttaşlarımızın, sağlık hizmetleri açısından sadece bir bölümünü kapsayan mevcut sigorta programlarının, belirli aşamalarla, tüm nüfusa yaygınlaştırılması hedef alınırken;

b) Arzu edenler “Özel Sağlık Sigortaları” kapsamında yer alabilecek;

c) Sağlık hizmetlerinin , bir “reform” niteliğinde yeniden düzenlenmiş ve “döner sermaye” uygulamalarıyla güçlendirilmiş “sosyalleştirme” anlayışıyla halkımıza sunulması sağlanacaktır.

Hiç kimse, kendisi için gerekli sağlık hizmetinden, gelir durumu yetersiz olduğu gerekçesiyle yoksun bırakılmayacak; hiç kimse hastane kapılarına terk edilmeyecektir.

CHP, tüm yoksullara "ücretsiz sağlık hizmeti" sunacaktır. Halen Sosyal Güvenlik kapsamı dışında olan her kesimden yoksul yurttaşların tümünün, her çeşit sağlık hizmetinden ücretsiz yararlanabilmeleri için "Kapsam Dışı Ücretsiz Sağlık Hizmetleri Programı" uygulamasına geçecektir. Bu Program kapsamında ilaç bedellerinin de karşılanması sağlanacaktır.

CHP, engelli yurttaşlarımız ve özel bakıma muhtaç yaşlılara yönelik sağlık hizmetlerini de ücretsiz olarak vermeyi hedef alacaktır. Ancak maddi durumu uygun olanlardan gönüllü katkı sağlamaları beklenmektedir.

CHP, Kamu kesimi Sosyal Sigortalar şemsiyesi kapsamındaki sağlık hizmetlerinin daha geniş ve kaliteli düzeye çıkaracak; Kamu kaynaklarının daha büyük bir bölümünü bu kesime aktararak, destekleyecektir.

CHP iktidarında, özel girişimcilerin sağlık sektörüne yapacağı yatırımlar gerekli ölçüde özendirilecek; özel sağlık hizmetlerinin kalite ve fiyatı Sağlık Bakanlığı'nca etkin olarak denetlenecektir. Vergi mükellefleri satın alacakları sağlık hizmetlerini, belirli standartlar çerçevesinde gelir vergilerinden düşebileceklerdir.

CHP, uygulamaya koyacağı Sağlık Reformu ile, koruyucu, tedavi ve rehabilitasyon amaçlı sağlık hizmetlerinin, birbirleri ile ilişkili üç ana kademe de verilmesini öngörmektedir.

CHP bugüne kadar en çok ihmal edilen, özellikle kırsal kesim ve kentlerin gecekond u bölgelerinde çok yetersiz olan “İlk Kademe Sağlık Hizmetleri” ne büyük önem verecektir.

CHP; “İlk Kademe Sağlık Hizmetleri”nı; sağlık evleri, sağlık ocakları ve yerel yönetimlerce oluşturulacak “Gezi sağlık Ekipleri” ile eksiksiz sağlayacaktır. Koruyucu sağlık hizmetlerinin, ebe hemşire, sağlık memuru ve hekim eksikliğini giderecektir. Bu süreçteki geçici eksiklikler özel doktor hizmetleri ile kapatılacaktır.

İlk kademe de “koruyucu sağlık hizmetleri” eşliğinde doğumla ilgili hizmetler, ana ve çocuk sağlığı, ayakta ve evde tedavi hizmetleri sağlanarak, diğer kademelerde tıkanmanın da önüne geçilecektir.

CHP iktidarında, “İkinci Kademe Sağlık Hizmetleri”, Bölge ve Merkez hastaneleri ile; “Üçüncü Kademe sağlık Hizmetleri” ise Eğitim ve Üniversite hastaneleri kanalıyla sağlanacaktır.

Özel hastanelerde bu sürece kendi ölçülerinde katkı sağlayacaktır.

Bu anlayışla, CHP, ayakta, evde, hastanede ve tıp merkezlerindeki hasta bakım hizmetlerini, birbirini destekleyecek biçimde yeniden düzenleyecektir.

CHP, “Sağlık Reformu” ile, “İkinci” ve “Üçüncü Kademe Sağlık Hizmeti” veren kuruluşları; “demokratikleştirme”, “özerkleştirme” ve “yerelleştirme” süreçleri ile yapılandırılacaktır.

CHP, kamu kesimi sağlık sisteminin ve kuruluşlarının mevcut merkeziyetçi yapıdan arındırılmasını büyük ölçüde yerelleştirilmesini amaçlamaktadır. Öncelikle, sağlık ocakları ile bölge hastanelerinin, belirli bir zamanlama ve yapılanma süreci sonucu yerel yönetimlerle ilişkilendirilmeleri hedef alınacaktır.

CHP, tüm hastanelerde yönetimlerin katılımcı anlayış ile demokratikleştirilmesini hedef alacak; Eğitim ve Üniversite Hastanelerini “yönetimsel ve eğitimsel özerkliğe” kavuşturacaktır, CHP, bu hastanelerin teçhizat ve altyapı eksikliklerini giderecek, araştırma ve eğitim süreçlerini etkinliğe kavuşturacaktır.

Sosyal Sigortalar Kurumu'nun “sosyal güvenlik” ve “sağlık” hizmetleri birbirinden ayrılacak; birbirinden bağımsız etkin yapılara kavuşmaları sağlık primlerinin amacı doğrultusunda kullanımı sağlanacaktır.

Sağlık kuruluşlarının yeterli düzeye çıkarılmaları için gerekli önlemler alınacak; aralarında oluşturulacak etkin işbirliği ve iş bölümüyle yatak olanaklarından tam yararlanılmasını sağlayacaktır.

CHP yönetiminde, “Acil Servis Hizmetleri” etkinleştirilecek; günümüzde giderek daha çok önem kazanmakta olan ruh sağlığı ile “Engellilere ve Bağımlılara Rehabilitasyon Hizmet Kuruluşları” çoğaltılıp, geliştirilecektir.

Kamu sağlık kurumları ve altyapısının yatak kapasitesi ve olanaklarının her kesime eşitlik anlayışı dışında, özel çıkarlar doğrultusunda kullanılmasını engelleyici önlemler alınacaktır.

CHP, demokratik hekim, diş hekimi ve eczacı odalarının sağlık hizmetlerinden standardizasyon ve denetimi konularında aktif katkıda bulunabileceği ortam oluşturacaktır.

c) ANA VE ÇOCUK SAĞLIĞI

Türkiye’de doğan her bin bebekten 146’sı 5 yaşına gelmeden, 72’si ise bir yıl daha yaşayamadan ölmektedir. Bu konuda dünya sıralamasının çok gerilerinde yer almaktayız.

CHP, ana ve çocuk sağlığı hizmetlerinin, öncelikle “ana-çocuk” sağlığının en yetersiz olduğu kırsal kesimde etkinleştirilmesini hedef almaktadır.

CHP, son yıllarda aksayan “sağlık taramaları”na süreklilik kazandıracak; tüm çocuklara yönelik “ücretsiz” periyodik aşılama kampanyasını sürdürecektir; çocuklarımızın hastalıklara karşı bağışıklık kazanmalarını amaçlayacaktır.

Çocuklarımızın ağız ve diş sağlığını önemseyecek; temel eğitimde tüm çocukların ücretsiz periyodik diş sağlığı kontrolünden geçmelerini sağlayacaktır.

Kamu veya özel tüm büyük boy tesis ve işletmelerde birinci basamak sağlık hizmeti sağlayabilecek ünite ile kreş ve emzirme odası olanakları sağlama-sı öngörülmektedir.

d) NÜFUS PLANLAMASI

Son yıllarda nüfus artış hızının kontrol altına alınması konusunda, aile planlaması alanında belirli mesafeler alınmış olmakla beraber, uygulamalar yetersiz düzeydedir.

CHP, bu sorunun aşılmasında, genel sağlık ve eğitim düzeyindeki düşüklüğü biran önce giderici, yöresel değer yargılarını değiştiren gerçekçi bir programı, “koruyucu hekimlik” hizmetleri altında planlayarak uygulamaya geçirecektir.

Sağlık, aile planlaması, nüfus artışının sosyo-ekonomik etkileri gibi konular örgün eğitim programlarına dahil edilecek; aile planlaması konusunda uzmanlaşmış sağlık personelinin kırsal kesimde istihdamı için özendirici önlemler alınacaktır.

e) SAĞLIK SEKTÖRÜ İNSAN GÜCÜ

Ülkemizde sağlık sektörü insan gücü sayısı yetersizdir; ülke genelinde ve sağlık kuruluşları bazında dağılımı dengesizdir. Özellikle Sağlık Bakanlığı ve Sosyal Sigortalar Kurumu'nun mütehasısı ve pratisyen hekim açığı giderek artmakta; sağlık evlerine ebe bulunamamaktadır.

Toplum gereksinimini karşılayacak sayıda ve nitelikte hekim, diş hekimi, eczacı, hemşire, sağlık görevlisi ve ebe yetiştirilmesi; tam kuruluşlu hastanelerde yardımcı sağlık görevlilerinin eğitimi gerçekleştirilecektir.

Sağlık eğitiminde kalitenin artırılması; çok yönlü eğitim görmüş pratisyen hekim yetişmesine öncelik verilmesi, pratisyen hekimlerin belli sürelerle büyük sağlık kuruluşlarında bilgilerini yenilemeleri amaçlanacaktır.

CHP, kamu kesimi sağlık personeline yurttaşların asgari sağlık hizmeti ihtiyacını aksatmamak kay-

dıyla, “sendikalaşma ve grevli toplu sözleşme” hakkını tanıyacaktır

Sağlık sektörü insan gücünün, gönüllü olarak, yurda dengeli dağılımını, tıkanmış olan mecburi hizmet uygulamasına gerek kalmadan, özendirici maddi koşullar geliştirerek uygulanması sağlanacaktır.

3.3- SOSYAL GÜVENLİK

a) HERKESE SOSYAL GÜVENLİK

Çağdaş refah toplumlarının başta gelen özelliği tüm yurttaşlarına sosyal güvenlik sağlamasıdır. Bizde ise, bu bir anayasal hak olarak belirlenmiş olmasına rağmen, bugüne kadar yeterli kapsam, hizmet boyutu ve etkinliğine kavuşturulamamıştır.

Ücretli olarak çalışmakta olan veya işsiz kalan tüm yurttaşlarımızın sosyal güvenliğini sağlaması gereken “Sosyal Sigorta” uygulamaları belli bir düzeye getirilmiş olmakla beraber, kapsamı gereken nüfusun çok önemli bölümüne henüz ulaşamamaktadır. Kaldı ki, sağladığı maddi güvenceler de çok yetersiz durumdadır

Benzeri şekilde, “Sosyal Yardım ve Sosyal Hizmet Programları” alanında da tam anlamıyla bir boşluk hüküm sürmektedir.

Bu alanda sahip çıkılması gereken engelli, korunmaya ve bakıma muhtaç durumda bulunan ve sayıları milyonlara varan her yaştaki yurttaşlarımıza götürülen hizmetler çok yetersiz düzeyde kalmaktadır.

Eşitlikçi refah toplumunu oluşturmayı hedef almış olan CHP; bütün yurttaşları sosyal güvenlik kapsamına almayı; herkese güvenceli bir yaşam sağlamayı görev bilmektedir.

b) SOSYAL GÜVENLİK REFORMU

CHP, çalışan, emekli, işsiz, engelli, yaşlı, yoksul, kimsesiz bütün yurttaşlarımızı, yaşamları boyunca kucaklayacak, onlara insan onur ve saygınlığına yaradır bir biçimde hizmet verecek, çağdaş bir "Ulusal Sosyal Güvenlik Sistemi" oluşturacaktır. Bu sistem CHP'nin Sosyal Güvenlik Reformu'nun temel dayanağını oluşturacaktır.

Bu anlayışla, öncelikle, her bir sigorta kolunda uygulanacak normlar ve kazanılacak haklar, hak sahiplerinin ve ilgililerin uzlaşacağı ortak bir anlayışta, ulusal düzeyde standart hale getirilecektir.

Söz konusu sigorta normları ve hakları esas olmak üzere, "Ulusal Güvenlik Temel Yasası" çıkartılacak; mevcut SSK, Emekli Sandığı ve Bağ-Kur'un birleştirilmesiyle "Ulusal Sosyal Sigorta Kurumu" kurulacaktır.

Tarım ve orman işçileri, tarımda kendi hesabına çalışanlar, özel banka ve sigorta şirketlerinde çalışanlar “Ulusal Sosyal Sigorta Kurumu” şemsiyesi altına alınacaktır.

Çalışma gücünden yoksun bulunanların, engellilerin, bakıma ve korunmaya muhtaç olanların sosyal güvenlikleri, hazırlanacak olan “Kamu Desteği ve Sosyal Refah Hizmetleri Ana Planı” çerçevesinde sağlanacaktır.

Ulusal Sosyal Sigorta Kurumu; kamusal denetim açısından ilgili bakanlığa bağlı; ancak idari ve mali yönden özerk; hak sahiplerinin yönetime katılma ilkesini ön planda tutan; sigorta fonlarının kullanımı ve değerlendirilmesinde verimlilik ve etkinliği temel alan bir yapıda oluşturulacaktır.

Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu” yeniden düzenlenerek “Sosyal Güvenlik Sistemi” kapsamına alınacaktır. “65 Yaş” yasası ile “Sosyal Dayanışma ve Yardımlaşma Fonu” uygulamaları Sosyal Güvenlik Sistemi içinde yeni bir yapıya kavuşturulacaktır.

Devletin sosyal güvenlik finansmanına katkısı, halen çok yetersiz düzeydedir. CHP, sağlıklı bütçe kaynakları ile bu katkıyı arttıracak; öncelikle Sosyal Güvenlik kapsamı dışında kalanları bu katkıdan yararlandıracaktır.

CHP, tarım ve orman işçilerinin, tarımda kendi hesabına çalışan çiftçilerimiz ile ücretsiz aile işçilerinin sosyal güvenlik kapsamına alınmalarını sağlayacaktır.

Ulusal Sosyal Sigorta Kurumu, sosyal devlet anlayışı uyarınca saptanacak norm ve hakları belirleyecek, bunun üzerinde haklar elde etmek isteyen yurttaşlar kamu sigortalarıyla birlikte özel sigorta haklarından yararlanabilecektir. Bu uygulama ile, Ulusal Sosyal Sigorta alanlar, “Ulusal Sosyal Güvenlik Sistemi” içinde güvenceye kavuşturulmuş olacaktır.

CHP yönetiminde; yurtdışında çalışan işçilerimizin sosyal güvenlik sorunları, ilgili ülkelerde yapılacak yeni anlaşmalarla çözülecek, kesin dönüş şartı aranmadan emekli olmaları sağlanacak; göçmen yurttaşların göç ettikleri ülkelerdeki sosyal güvenlik haklarının ülkemizde geçerli olmasını sağlamak üzere ilgili ülkelerde anlaşmalar yapılacaktır.

c) EMEKLİ DUL VE YETİMLERE ONURLU YAŞAM

Emekli, dul ve yetim yurttaşlarımız, maaşlarındaki artış oranlarının, uzun yıllardır enflasyonun altında tutulması ile büyük bir yoksulluğun içine düşürülmüşlerdir.

Kaldı kı emekli, dul ve yetimlere onurlu bir yaşam sağlanması, salt parasal olarak sorunu değildir Sosyal hizmet ve yardımlar alanındaki birçok etkinliğin varlığı ile de yakından ilgilidir

Genelde çok yetersiz olan yururlukteki sosyal sigorta programlarının, her birinden farklı normların uygulanmakta oluşu, birbirinden çok değişik hak ve menfaatlerin ortaya çıkmasına neden olmakta, emekli, dul ve yetimlerin mağduriyeti artmaktadır

CHP yönetiminde yaşamlarının en verimli yıllarını, tüm birikimlerini, daha güzel bir Türkiye için harcamış olan emeklilerimize ve bunların dul ve yetimlerine öncelikle onurlu, insanca yaşayacakları düzeyde bir gelir sağlanacak, bu yurttaşlarımızın sağlık, korunma, dinlenme ve yaşamın yeni koşullarına uyum sağlayamama gibi sorunların çözülmesine özen gösterilecektir

d) ENGELLİLER VE KORUNMAYA MUHTAÇ DURUMDAKİ YAŞLILAR

Özel eğitime veya desteğe muhtaç engelliler ile korunmaya muhtaç durumdaki yaşlılarımızın durumu toplumun giderek büyüyen bir sorununu oluşturmaktadır

Toplumdaki geleneksel aile bağlarının zayıflamakta oluşu, bu alandaki sıkıntıların hızla büyümesine yol açmaktadır

CHP yönetiminde, her yaştaki engelliler ile bakıma ve korunmaya muhtaç durumda olanlara sahip çıkılacaktır. Onlara onurlu, huzurlu, verimli bir yaşam için gerekli destek ve sosyal güvence sağlanacaktır.

Söz konusu sorunların çözülmesi amacıyla, yurt düzeyinde öncelikli hedef gruplarını ve bölgelerini içeren özel bir "Kamu Desteği ve Sosyal Refah Hizmetleri Ana Planı" hazırlanacaktır.

Yetki ve kaynak kullanımı ile sorumluluk açısından yerel yönetimlerin de ağırlıkla görevlendirileceği Ana Plan uygulaması ile; Sosyal Sigorta Programlarındaki kapsam eksikliklerinin giderilmesi de sağlanacaktır.

CHP, "Sosyal Hizmet ve Yardım Programlarını" öncelikle ve etkinlikle uygularken, koruyucu ve önleyici sosyal hizmet programlarını da hızla yaygınlaştırmayı hedef alacaktır.

e) KORUNMAYA MUHTAÇ ÇOCUKLAR

Kentlerimizin sokaklarında kendi kaderlerine terk edilmiş olan kimsesiz çocuklar ile, ailelerin dar bütçelerine katkı için sokakta çalışan çocukların konusu ülkemizde giderek büyüyen bir sosyal ve toplumsal sorundur. Koruma altına alınamayan, sokağa

terk edilen, tiner, uyuşturucu, alkol, kumar gibi kötü alışkanlıklara her an düşme tehlikesi ile karşı karşıya olan çocukların sorunları, devletin temel görevleri içine alınması gereken öncelikli ve özellikli bir sosyal hizmet alanıdır.

Sağlıksız kentleşme, yetersiz sosyal güvenlik ve eğitim hizmetleri, her geçen gün daha büyümekte olan “korunmaya muhtaç kent çocukları” sorununu, CHP, sosyal devlet anlayışının duyarlılığı içinde kesinlikle çözecektir.

Bu çocukların sağlıklı bir biçimde yetiştirilmesi, toplumsallaşması ve ilerisi için hazırlanması, “Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu”nun görev ve ilgi alanı ile sınırlandırılmaz. CHP, merkezi idare ve bağlı kuruluşlarının yanısıra, yerel yönetimler ve gönüllü kuruluşlar arasında etkili işbirliğini sağlayarak, çok yönlü politika araçları ile soruna çözüm getirecektir.

Bu anlayış kapsamında, Çocuk Esirgeme Kurumu'nun bu alandaki çalışmaları “Sokak Sosyal Hizmeti” olarak yapılandırılarak, etkinliğe kavuşturulacak; büyük kent merkezlerinde; “Çocuk Misafirhaneleri”nin sayıları arttırılacak, nitelikleri geliştirilecektir.

Aile hizmetleri geliştirilecek, yeterli sayıda "Aile Hizmetleri Merkezleri" aile kurumunun güçlenmesi hedef alınacak; "koruyucu aile ve annelik" uygulaması özendirilecektir.

Cumhuriyet Halk Partisi, Birleşmiş Milletlerin "Çocuk Halkları Bildirgesi"ni eksiksiz olarak yaşama geçirecektir

f) İŞSİZLİK SİGORTASI

İşsizlik, emek gelirinden başka bir geliri olmayan yurttaşlarımızın karşılaşılabileceği en önemli risklerden biridir

Ekonomik ve toplumsal yaşamdaki olumsuzluklar, son yıllarda bu riskin çok artmasına, açık ve gizli işsizliğin yüksek düzeylere tırmanmasına neden olmuştur

Bu nedenle, ülkemizde işsizlik sigortasına duyulan gereksinme, bu sigorta dalının uygulandığı ülkelerden daha az değildir.

CHP, çalışırken işsiz kalan kişilerin işsizlik sigortasından yararlanmalarını çalışma hakkını güçlendirici bir sosyal politika olarak kabul etmektedir.

Bu nedenle, CHP yönetiminde, çalışanların isteği ve iradesi dışında kendi kusuru olmaksızın işsiz kalması durumunda, çalışırken ödenecek primlerin

karşılığı olarak, belli bir süre gelir garantisi sağlanması esasına dayanan; ancak işçi, işveren ve Devlet'in katkılarıyla finanse edilecek olan zorunlu bir işsizlik sigortası uygulanmasına başlanılacaktır. Bir yandan ısdıhdamın yaygınlaştırılması sağlanırken, öte yandan, kapsamlı "İşsizlik Sigortası" uygulamasına, kademeli olarak geçilecektir.

Bu amaçla, "İş ve İşçi Bulma Kurumu" İşsizlik Sigortasını uygulayabilecek nitelik ve yeteneklere kavuşturulmak üzere yeniden düzenlenecektir.

3.4- ÇALIŞMA YAŞAMI

a) HERKESE ÇALIŞMA HAKKI

Çalışmak her insanın vazgeçilmez hakkıdır. Ancak bu, insanların kötü ve sağlıksız koşullarda, günlük yaşamlarının büyük bir bölümünü işyeri koşullarında geçirmesi anlamına gelmemelidir. İşin sınırlı, çalışacak insanın çok olması kader değildir. Bu durum varolan toplumsal ve ekonomik koşulların sonucudur.

Cumhuriyet Halk Partisi, işsizlik sorununu, aşmayı, herkese çalışma hakkını sağlamayı toplumsal barışın ve eşitlikçi refah toplumu anlayışının temel koşulu olarak görmektedir.

CHP, çalışma surelerini kısaltarak, aşamalı olarak AB ülkeleri düzeyine indirecektir

Devlet, herkese çalışma hakkının sağlanması ve bu hakkın korunmasında birinci derecede sorumludur. Çalışma hakkının kaybı durumunda, ekonomik ve sosyal kayıpları giderme işlevini bizzat üstlenecektir

CHP, gelir getirici bir iş sahibi olmayı tüm vatandaşların temel hakkı olarak kabul eder

CHP, iktidarında, devlet, çalışmanın, insanın kendini geliştirmesinin bir aracı olmasını sağlamak için gerekli önlemleri alacaktır

Ücretli çalışanların farklı statülere istihdamı yoluyla hak ve özgürlüklerinde ayrımcılık yapılması uygulamasına son verilecek, "eşit değerde işe eşit ücret" ilkesi uygulanacak, iş değerlendirme ve benzeri bilimsel yöntemlerle çalışma hayatında daha rasyonel düzenlemelere gidilecektir

CHP, kadınların çalışma hayatına katılmalarını teşvik edecek, kadınların ve erkeklerin aile sorumluluklarını paylaşmalarını kolaylaştırıcı çağdaş çalışma biçimlerinin yaygınlaştırılmasını sağlayacaktır

b) ÇALIŞMA HUKUK REFORMU

1982 Anayasası ile getirilen kısıtlamalar, temel hakları sınırlandırarak, çağdaş ve demokratik bir çalışma ortamının engelini oluşturmuştur

Ulkemizde, çalışma yaşamı ile ilgili temel hakları ilk defa getirme onurunu taşıyan CHP, bu alanda, çağdaş, eşitlikçi, özgürlükçü, uzlaşmacı bir yeniden yapılanmayı zorunlu görmektedir.

Cumhuriyet Halk Partisi ülkemizde çalışma yaşamını çağdaş ILO standartlarına kavuştururken, işçi hareketinin demokratik niteliğinin korunmasını, butunlüğünün sağlanmasını gücünün ve etkinliğinin arttırılmasını hedef alacaktır.

CHP, bu amaçla çalışma yaşamı ile ilgili olarak, gerek Bireysel İş Hukuku, gerekse Kollektif İş Hukuku alanlarında mevcut aksaklıkların giderilmesi amacıyla, reform boyutlu köklü yasal düzenlemeler gerçekleştirecektir.

I- CHP, “Bireysel İş Hukuku” alanında reform yapacaktır;

CHP, İş Yasasını, “Temel İş Yasası” olarak yeniden düzenleyecek; uluslararası çalışma normları ve ulusal ilkeler, müşterek kurallar olarak ele alınacak; denizde, basında, tarımda, ormanda çalışanlarla ilgili hükümler de bu yasa içerisinde yer alacaktır.

“İş Güvenliği” ile ilgili sorunların çözümünde etkin uygulanabilir ve kontrol edilebilir bir düzenlemeye gidilecek; 158 sayılı ILO sözleşmesi uygulamaya

geçirilecektir. Bir yandan istihdam artırıcı diğer yandan çalışanların "İş Güvencesini" sağlayıcı önlemler alınacaktır. Yasada belirlenen suç ve kusurlarından ötürü işten çıkarılan işçilerin kıdem tazminatı haklarını tümüyle yitirmeleri önlenecektir.

İşçiler arasında bireysel sözleşmeli personel uygulamasına ve işçi statüsünde olması gerekenlerin kamu görevlisi statüsüne geçirilmesi yolundaki uygulamalara son verilecektir.

"Asgari ücret", vergisiz olmak ve aile geçimi esas alınarak, insan onuruna ve sağlıklı yaşama elverişli ölçüde saptanacaktır.

II- CHP "Kollektif İş Hukuku" alanında reform yapılacaktır;

CHP, uluslararası normlar ve ulusal gerçeklerimiz esas alınarak, çalışanların örgütlenme ve toplu iş sözleşmesi yapma haklarını tek bir temel yasada düzenleyecektir.

Sendikal örgütlenme özgürlüğü ilkesi düzenlenirken işçinin demokratik katılımının en yüksek ve etkin düzeyde olmasını sağlayıcı kurallar getirilecektir. Güçlü sendikacılık doğrudan işçinin iradesi ile oluşturulacaktır.

Toplu iş sözleşmesi yapma yetkisinin tespiti bağımsız bir organa bırakılacak, bu konuda etkin ve çabuk işleyen bir yargı denetimi sağlanacaktır.

Grev uygulamaları üzerindeki yasaklar kaldırılacak, etkinliğini sağlayıcı önlemler alınacak, ertelenmesi kararının ancak yargı organlarınca verilmesi yönünde düzenlemeler yapılacaktır.

Kamu çalışanlarının sendikalaşma ve grevli toplu iş sözleşmesi yapma hakları "ILO 151 sayılı sözleşme" esaslarına göre yeniden düzenlenecektir.

c) İŞ GÜVENCESİ

Çalışma barışının sağlanmasını ve sürekliliğini kolaylaştırıcı ve özendirici önlemler almakla yükümlü olan devlet, keyfi işten çıkarmaları da caydırıcı sorumluluk üstlenmelidir.

CHP, iş güvencesi önündeki tüm yasal engellerin kaldırılarak bu çağdaş hakkın ülkemiz işçilerine de sağlanmasını hedeflemektedir.

CHP, "İş Güvencesi" ve "akdin feshinde yargı denetimi" önündeki tüm engellerin kaldırılmasını, yasal boşlukların doldurulmasını, çalışma yaşamını çağdaşlaştırmanın ve demokratikleştirmenin temel koşulları olarak görmektedir.

d) TÜM ÇALIŞANLARA ÇAĞDAŞ SENDİKAL HAKLAR

Türkiye'de sanayi toplumuna dönüŐümün başlangıç aşamasında, emekçilere sendika özgürlüğünü ve toplu sözleşme haklarını tanımakla, Cumhuriyet Halk Partisi, emeğe ve emeğin örgütlenmesine verdiği önemi sergilemiŐtir.

CHP, demokrasinin korunması ve geliştirilmesinin, insanca yaşama ve çalışma koşullarının sağlanmasının ve insan kıŐılıĐının özgürce geliştirilmesinin n koŐulunun, örgütlü toplumun yaratılması olduğunu kabul eder. Bu nedenle, CHP, özellikle ücretli çalışanların zgr sendikalarda örgütlenmesini teşvik eder.

Çalışanlara sendikal örgütlenme hakkı tanınırken, sendikaların, faaliyetlerini özgürce yürütebilmeleri için mali, yönetsel ve siyasal partiler ve diğer kurumlara bağlılığı engelleyecek, örgüt için demokrasiyi işler kılacak önlemler alınacaktır.

Tarım kesimindeki, mevsimlik veya geçici iŐlerdeki, yapı iş kolundaki işçilerin, kapıcıların, Őoförlerin, ev hizmeti görenlerin rgtlenebilmeleri ve haklarını daha etkin biçimde koruyabilmeleri, toplumsal güvenlikten eksiksiz yararlanabilmeleri desteklenecektir.

Kadın alışanların çalışma yaşamında gittikçe artan etkinliklerine koşut, sendikal faaliyetlere katılma ve yer almalarını sağlayacak önlemler alınacaktır.

CHP, alışanlarının ağdaş sendikal hakları önündeki ILO standartlarına uymayan bürokratik ve yasal her türlü engeli kaldıracaktır.

e) TÜM ÇALIŞANLARA GREVLİ TOPLU SÖZLEŞME HAKKI

Çağdaş sendikal haklar gerçek anlamını ancak grevli toplu sözleşme hakkıyla bulur. Bu nedenle, devlet, tüm çalışanların, sendikal örgütlenme hakkını güvence altına almalıdır.

Grev hakkının kullanımını önleyen, geciktiren ve etkisizleştiren tüm zorlayıcı, bağlayıcı düzenlemeler ile grev hakkının özünü zedeleyen tüm grev yasakları kaldırılmalı; grev ertelemeleri, geçerli, somut nedenlere bağlanmalı; erteleme sona erdikten sonra greve devam edilebilmelidir.

Grev, sadece toplu iş sözleşmesi sürecinde bir araç olarak görülmemeli, toplu sözleŐmelere sağlanan hakların uygulatılmasının bir güvencesi olarak da değerlendirilmeli ve bu çerçevede "hak grevi" serbest bırakılmalıdır.

CHP, toplu pazarlık hakkının kullanımını, çalışanlar, işveren ve hükümet kanatlarının katılımıyla, geçmiş deneyimlerimizin ışığında ve Uluslararası Çalışma Örgütü'nün ilke sözleşmeleri doğrultusunda, yeniden düzenlenmesini hedef alacaktır.

CHP, memurlara, teknik elemanlara, öğretmenlere, sağlık personeline, kısaca kamu çalışanlarına sendikalaşma ve grevli toplu sözleşme hakkı tanıyacaktır. Grev hakkının ilgili kamusal hizmetleri aksatmadan çağdaş normlar çerçevesinde etkin bir şekilde kullanılmasını sağlayacaktır.

f) GÜVENLİ VE SAĞLIKLI ÇALIŞMA KOŞULLARI HAKKI

CHP, tüm çalışanların insanca yaşama ve çalışma koşullarına kavuşturulmalarını amaçlamaktadır.

Bu nedenle, işçi sağlığı ve iş güvenliğine ilişkin mevzuat, teknolojiye ve kullanılan girdilerde meydana gelen gelişmeler göz önüne alınarak gözden geçirilecek ve çağdaşlaştırılacaktır.

İşçi sağlığı ve iş güvenliği konusunda gerek işyerlerinde, gerek basın ve yayın organlarında çalışanları bilgilendirici ve bilinçlendirici yayınlar teşvik edilecektir.

İşçi sağlığı ve iş güvenliği denetim personelinin sayısı, olanakları ve yetkileri artırılarak, bağımsızlığı sağlanacak, mevzuatın ihlalî durumunda uygulanacak yaptırımlar etkili hale getirilecektir.

İşyerlerinde çalışanların daha etkili katılımıyla oluşturulacak sağlık kurumlarının yetkileri ve sorumlulukları artırılacaktır

3.5- KÜLTÜR, YAZIN, SANAT

Cumhuriyet Halk Partisi'nin kültür politikası,

- Özgür fakat kendi özgürlüğüyle yetinmeyen, herkes için özgürlük isteyen, özgürlüğü korumasını da, özgürlüğün sorumluluğunu da bilen, bildiğiyle yetinmeyen, bildiğini sürekli sınavabilen, doğruyu, geniş görüşlü çok yönlü insanı,

Tüm insanları bir tutan, kendi mutluluğunu, refahını tüm insanlığın ve toplumun mutluluğu ve refahında arayan, kendi kişiliğini geliştirirken toplumla da bütünleşebilen insanı,

- Emeğe üstün değer veren, ezmeyen, ezilmeyen ve ezdirmeyen, yapıcı, yaratıcı, barışçı insanı,

- Herkesin kişiliğinin özgürce geliştirilmesiyle toplumla dayanışmayı bağdaştıran, düşünce özgürlüğü ve ayrılıkları içinde ulusal birliği koruyup güçlendiren bir ortamı oluşturmaya yöneliktir

a) KÜLTÜRDE GELİŞME VE ÇEŞİTLİLİK

Kültür, hoşgörü ve özgürlük ortamında yeşerir, gelişir, derinlik ve çeşitlilik kazanır

Bireyler özdeşleştikleri toplumun, tarih kesitinin ve coğrafyasının değerleri ve öğretileri, paylaştıkları evrensel ülkeleri çerçevesinde kendilerini özgürce tanımlayabilmeli, kimliklerini etkileyen kültür mozaiği içindeki konumlarını özgürce belirleyebilmelidirler

Bu nedenle, CHP, toplumun bugununu kavraması, geleceğini koruması için en temel kaynak olan kültürün demokratikleşmesini, özgürce serpilip gelişmesini, farklı formlar içinde ifade edilebilmesini temel ilke olarak benimsemektedir.

İrk, dın, dil, mezhep ve koken farklılıklarını kültür mozaiğinin zenginliğı olarak gören CHP, kültürde bu çeşitliliğın, ayrımsız olarak geliştirilmesine, korunmasına, saklanmasına ve sunulabilmesine katkıda bulunacaktır.

CHP, bu alanda getireceğı yeni politikalarla, sanat ve kültürü Türkiye insanının yaşamının bir parçası kılacak, sürekli gelişen bir kültürel ve estetik anlayışının ülkemizde kurumsallaşmasının alt yapısını oluşturacak; temel eğitim kademesinden itibaren kültür derslerinin okutulmasını sağlayacaktır

b) SANAT, DİL VE YAZIN'A DUYARLILIK, SANATÇIYA DESTEK

Yazın ve sanatta yaratıcılık ve özgürlük, dilde zenginlik, toplumsal kültürel birikimin göstergesidir

Sanatı önemsemeyen, sanatçıları desteklemeyen toplumlar çağdaşlığı yakalayamaz.

Yazın ve sanatta yaratıcı olan bireydir. O nedenle bireyin yaratıcılığını, özgürlüğünü sınırlayıcı güdümlü anlayış ve politikalar benimsenemez.

Kamu, yazın, sanat, dil, kısaca kültürel etkinlik alanlarında bir yönlendirici ve güdümlenici işlev üstlenmekten çok, toplumsal kültür üretiminin temel ve altyapısal koşullarını hazırlamakta, kültürel etkinlikleri özendirici önlemler almakla yükümlü olmalıdır. Bu anlayışla, tüm Devlet sanat kurumları idari ve sanatsal özerkliğe kavuşturulacaktır.

CHP, yazın ve sanatın tüm dallarında, kültürün her alanında, ürünlerin yaratılması konusunda, toplumun bütün kesimlerine eşit olanaklar tanımayı hedef almaktadır. Sanatçıların ve yazarların müdahalelerden uzak bir anlayışla özendirilmesi ve desteklenmesi, bu amaçla özerk bir Sanat Kurumu'nun oluşturulmasını sağlayacaktır.

CHP, kitap, kitapevleri ve kütüphaneler için özel duyarlılık içinde olacak, destek sağlayacaktır. Telif haklarını sahipleri lehine geliştirmek; patent ve fikri mülkiyet ile ilgili mevzuatı çağdaş yapıya kavuştur-

mak; sanatçıların, yazarların ve düşünürlerin sosyal güvenliğini sağlamak; vergi kolaylıkları getirmek için gerekli adımları atacaktır. Siyasi amaçlı veya keyfi yasak ve sansürü, her türlü idari ön denetimi kesinlikle kaldıracaktır. Bu konuda sadece yargı kararlarına bağlı kalınacaktır.

Halk kütüphanelerine ülkemizde yayınlanan tüm kitapların alınması, kitapevlerine kitap için özel kağıdın ayrıcalıkla tahsisi, gezici kütüphanelerin yaygınlaştırılması sağlanacak; Talim ve Terbiye Kurulu kaldırılacaktır.

CHP, tiyatro, bale, opera, sinema ve özgün-çok sesli ve çağdaş müziği kültürel gelişmenin önemli öğeleri olarak kabul etmektedir. Bu alandaki faaliyetlerin uluslararası ölçüde kavuşabilmeleri için devletçe destekleneceklerdir. Yerel kültürel mozaiğimizin zenginlik, farklı güzellik ve folklorunun geliştirilmesi hedef alınacaktır.

Sanatın her dalında özel yeteneği bulunan gençler, eğitim veya benzeri süreçlerde becerilerini geliştirebilmeleri için, en geniş ölçüde desteklenecektir.

CHP, Atatürk'ün başlatmış olduğu Türk dilinin gücünü halktan ve kaynaklarından alarak zenginleştirilmesi; arı, yalın ve özgün yapısını koruyabil-

mesi; yazın, sanat ve bilimin her alanında yeterli hale gelmesi sürecini kararlılıkla sürdürecektir.

Bu amaçla kurulmuş bulunan Türk Dil Kurumu'nun kapatılmasını, adının ve mal varlığının güdümlü ve bağımlı bir resmi kuruluşa verilmesini ara dönemin hukuk dışı bir tasarrufu sayan CHP, Türk Dil Kurumu'na gerçek niteliğinin ve öz varlığının kazandırılmasını zorunlu görmektedir.

Türk Dil Kurumu ile birlikte Atatürk'ün resmi vasiyetnamesinde yer alan Türk Tarih Kurumu'nun gerçek işlevlerini sürdürebilmeleri için gerekli yasal düzenlemeler yapılacaktır.

c) TARİH, KÜLTÜR VE DOĞA ZENGİNLİKLERİNİN KORUNMASI

Tarih ve kültür zenginliklerimizin, tarihi kültürel mirasımızın doğasını oluşturan yapısının, taşınır veya taşınmaz kültür varlıklarımızın özenle korunması gerekir. Kamu kesiminin bu alandaki hizmet süreçleri yetersiz düzeydedir.

Kültür varlıklarına ait oldukları yerlerde sahip çıkılmalı, korunmalı ve yaşatılmalı; ait oldukları ortamlarda insanlığa sunulmalıdır.

CHP, bu değer ve zenginlikleri, çağdaş yöntemlerle kavrayarak tüm birimi ve özellikleri ile gelecek

nesillere aktarmayı temel görev bilmektedir. Ülkemizden çıkartılmış kültür varlıklarının geri kazanılması hedef alınacaktır. CHP, tarihi çevreyi içinde yaşayan insanlarla beraber toplumun hizmetine sunacaktır.

Bu konuda ekonomik çerçeveyi düzenleyecek bir kurumsal ve yasal yapıda hızla oluşturulacaktır.

CHP, ülkemizin çok çeşitli kültürel birikimini, tarih-kültür ve doğa zenginliklerini, çağdaş bilimsel yöntemlerle araştıran, dengeleyen ve yayan kurum ve arşiv düzeninin geliştirilmesini sağlayacaktır.

3.6- YERLEŞME DÜZENİ

Ülkemizin ekonomik ve toplumsal yapısındaki hızlı gelişme ve değişme, yerleşme düzeninde önemli değişimlere ve dönüşümlere neden olmaktadır.

Gelişme sürecinde; insan sağlığının korunması, yaşam kalitesinin artırılması, doğa ile insan ve toplum yaşamının uyumlu hale getirilmesi gereklidir. Bu gereklilik çağımızda çok özel bir önem kazanmıştır.

Sanayileşmeyi, büyüme ve kentleşmeyi hızlandırarak sürdürürken, gelişme hızını kesmeksizin, bu olguların yaratacağı olumsuzlukları da planlı ve ka-

rarlı bir biçimde önleyecek yeni politikalara gereksinim vardır.

a) PLANLAMA

Ülkemizin gerçekleri, yerleşme düzenine ilişkin olarak, her düzeyde ve her kademede; düzenleyici, özendirici ve yol gösterici nitelikte bir planlamanın gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Cumhuriyet Halk Partisi; liman, havaalanı, karayolu, demiryolu, barajlar ve haberleşme gibi kalkınmayı ve kentleşmeyi doğrudan etkileyen temel yapıların, bölgesel kalkınma hedeflerine ve çevre düzeni planlarına uygun olarak programlanmasını sağlayacaktır.

Cumhuriyet Halk Partisi, yerleşme düzenine ilişkin genel planlama faaliyetlerini, aşağıda belirtilen beş kademeli bir planlama anlayışı içinde sürdürecektir.

I-Bölgesel Planlama

Cumhuriyet Halk Partisi, ulusal bütünlüğün sağlam temellere oturtulabilmesi, demokrasinin kökleştirilip, geliştirilebilmesi ve fırsat eşitliği içinde herkesin refahtan payını alabilmesi için, bölgesel gelişme ile bölgeler ve yöreler arası eşitsizliklerin giderilebilmesini eş zamanlı olarak gerçekleştirme kararındadır.

CHP, bölgelerin ve bölgeler içindeki alt bölgele-
rin; kaynaklarını, olanaklarını, gelişme potansiyelle-
rini, ülke bütünlüğü içindeki yerlerini ve ağırlıklarını
belirleyerek, fizikî boyutu da içeren bölge planı ya-
pılmasını sağlayacaktır.

II-Çevre Düzeni Planlaması

Cumhuriyet Halk Partisi, bölgesel planlama çer-
çevesinde, doğanın, çevrenin ve tarihsel kültür mi-
rasının korunmasına ilişkin ilkeleri; bölgenin yeraltı,
yerüstü kaynaklarının, flora ve fauna değerlerinin
korunduğu arazi kullanma kararlarını, dengeli ve
sağlıklı kentleşme kuralları ile uygulamaların sıra-
lanmasını ve zamanlamasını içeren çevre düzeni
planlarının yapılmasını sağlayacaktır.

Bölgesel ölçekte uyumları sağlanmış olan çevre
düzeni planları; yerleşme düzeninin ana yapısını
oluşturacak ve yerleşme dokusuna ilişkin temel
saptamaları ve kararları içerecektir

III-Nazım İmar Planları

Kent özellikleri taşıyan tüm yerleşme merkezleri
ile yakın çevreleri, gelişme alanları ve mücavir alan-
ları için Nazım İmar Planları yapılacaktır.

Nazım imar planlarının, hazırlanması, uygulan-
ması ve değiştirilmesi konularında, merkezî idare ve

taşra örgütleri ile yerel yönetimler ile ilgili meslek kuruluşları arasında kapsamlı ve dengeli bir işbirliği sağlanacaktır.

IV-Kentsel Planlama

Kentsel planlama; kentlerin formunu ve yapılaşma koşullarını belirleyen imar planları kavramını da içeren, ancak daha geniş bir çerçevede kentsel sorunların tümünü kapsayan, bu sorunların çözümü için, kararlar, politikalar ve mekanizmalar öneren bir kavram olarak değerlendirilecektir.

V-Kırsal Planlama

Cumhuriyet Halk Partisi, kırsal planlama kavramını; kırsal alandaki yerleşme birimlerinin yer seçimleri yapılarak konumlandırılması, iç düzenlemelerin yapılması, aralarındaki ulaşım, haberleşme ve pazar ilişkilerin kurulması ile, kırsal alanın tüm doğal zenginliklerini, orman, toprak ve hayvan varlıklarının geliştirilerek ekonomiye kazandırılması olarak tanımlanmaktadır.

b) KENTLEŞME

Ülkemiz hızlı bir kentleşme süreci yaşamaktadır. Ancak, kentleşme süreci sağlıklı ve düzenli işlememektedir.

Cumhuriyet Hak Partisi; kentleşmenin, bölgesel planlama ve çevre düzeni planları çerçevesinde, sağlıklı ve düzenli bir süreçte gerçekleşmesini, bu doğrultuda yeni kentsel politikalar üretilmesini ve kentleşme sürecinin, yerel yönetimlerin sorumluluğuna devredilmesini öngörmektedir.

I-Yerleşme Düzeninde Kademelenme

Köylerden, metropollere kadar bütün yerleşme birimleri, işlevlerine, etki alanlarına ve büyüklüklerine göre anlamlı bir kademelenme içinde, bölgesel kalkınma hedeflerine ve çevre düzeni planlarına uyumlu olarak değerlendirilecek ve oluşturulacaktır.

II-Kentsel Arsa

Kentlerimizde yaşanan plansız gelişmenin ve çarpık yapılaşmanın temel nedeni, zamanında ve yeterli düzeyde, kentsel altyapısı ve imar hakkı olan arsa üretilmemiş olmasıdır.

Cumhuriyet Halk Partisi, kentlerimizin gelişmesi ve çağdaşlaşması için; kentsel planlama çerçevesinde, gelişme dinamiklerini ve gelişme zamanlamasını gözeterek biçimde, donatılı ucuz, kentsel arsa üretilmesini mutlaka sağlayacaktır. Bu amaçla, yeni yasal düzenlemeler ve yeni kurumlaşmalar gerçekleştirilecektir.

III-Kentsel Alt-Yapı

Kentsel altyapı; yol, su, kanalizasyon, enerji ve haberleşme gibi fizikî ve teknik donanımlar yanında; eğitim, sağlık, dinlence ve eğlence tesisleri, yeşil alanlar ile yönetim ve alışveriş merkezleri gibi sosyal donanımları içermektedir.

CHP yönetiminde; sağlıklı ve düzenli kentleşmenin en önemli gereksinimi olan kentsel altyapı, kentsel gelişmenin önünde gidecek biçimde planlanıp gerçekleştirilecektir.

IV-Kentleşme Fonu

Kentleşme süreci; yeni değerler, yeni olanaklar ve fırsatlar yaratan, katma değeri yükselten, bu arada yüksek düzeyde rant oluşturan dinamik bir olgudur.

Ancak, kentlerde yaratılan değerlerden kentlere dönen payların çok düşük düzeydedir.

Cumhuriyet Halk Partisi, gerek imar planlaması gerekse kentsel arsa üretilmesine ilişkin yeni bir yasal ve kurumsal düzenleme yaparak, kentleşme ile oluşan değer artışlarının önemli bir bölümünü Kentleşme Fonu'na aktararak toplumsallaştıracaktır. Bu fon kentleşmenin finansmanında kullanılacaktır.

V-Metropoller

Gelişme potansiyelinin ve gelişme dinamiklerinin

yüksek olduğu yörelerde, kentler hızla büyüyerek ve birleşerek metropoller oluşturmaktadır. Varolan metropoller daha da büyümekte, yer yer yeni metropoller ortaya çıkmaktadır.

Ancak, gelişmeyi yönlendirebilecek nitelikte metropol yapılanması ve metropol yönetimi sağlanamamıştır.

Metropoller, Bölgesel planlama çerçevesinde en üst düzeyde yönetici ve yönlendirici merkez olarak yeni bir yapılanmaya ve yeni bir yönetim anlayışına kavuşturulacaklardır.

VI-Kentsel Yerleşmeler

Yerleşme düzeninin omurgasını oluşturan kentsel yerleşmeler, büyüklükleri ve etkinlikleri açısından farklılıklar taşımaktadır.

Cumhuriyet Hak Partisi, kentsel yerleşmelerin dengeli bir planlama ve uygulama sürecine sokulmasını ve kentlerin iç yapılanmasında ve büyümelerinde, altyapı ve sosyal donanımına bağımlı bir politikanın sürdürülmesini sağlayacaktır.

VII-Turistik Yerleşmeler

Ülkemizin turizme dönük zenginlikleri, turistik yerleşmelerin hızla gelişmesini ve yoğunlaşmasını sağlamıştır.

Cumhuriyet Halk Partisi, turistik yerleşmeleri destekleyecek, bunların planlanması, oluşturulması, geliştirilmesi ve yönetimleri ile ilgili özel kuruluşlar ve yasal düzenlemeler yapacaktır

VIII-Kırsal Yerleşmeler

Ulke nüfusunun beşte ikisi hala kırsal yerleşmelerde yaşamaktadır. Kırsal yerleşmelerin önemli bir bölümü depremlerden ve öteki doğal afetlerden etkilenmekte, bir bölümü de koy altı yerleşme birimlerinden, mezra ve kom'lardan oluşmaktadır.

Bu yerleşme dokusu, kapalı ekonominin ve ilkel tarım ilişkilerinin ürünüdür. Ne ekonomik ne yönetsel, ne de sosyal açıdan rasyonel olmayan bir yerleşme dokusudur.

Cumhuriyet Halk Partisi, dağınık kırsal yerleşmelerin, rasyonel ölçülere ulaşabilmesini özendirici önlemler alacak ve destekler sağlayacaktır. Bu bağlamda, dağınık yerleşim birimlerinin belirli çekim merkezlerinde toplulaştırılması hedef alınacaktır.

c) BARINMA

Barınmada temel sorun, barınma ortamının, barınma niteliğinin ve barınma kalitesinin geliştirilmesidir.

Cumhuriyet Halk Partisi, barınmaya ilişkin yeni politikalar aşağıda belirtilen beş başlık altında, geliştirilerek uygulanmaya koyacaktır

I-Nüfus Artışı ve İç Göç

Ülkemizde hızlı nüfus artışı yanında, özellikle metropollere ve büyük kentlere yönelik olarak büyük bir iç göç yaşanmaktadır

Cumhuriyet Halk Partisi, hızlı nüfus artışını, aydınlatıcı ve ozendirici onlemlerle azaltma yönünde yeni politikalar uygulayacaktır

CHP, iç göçü besleyen olumsuzlukları ortadan kaldıracak uygulamalar yanında, iç göçün ülke coğrafyasında dengeli ve sağlıklı olarak gerçekleşmesini, göç eden nüfusun gittiği kentlerde sağlıklı bir yerleşme ve barınma ortamına kavuşmasını sağlayacak ve her türlü yasal düzenlemeyi yapacaktır

II-Kentsel Konutlar

Metropollerde ve hızla büyüyen kentlerde, ikili bir barınma yapısı oluşmuştur. Bu kentlerde nüfusun ancak yarıya yakını vasıflı ve sağlıklı kentsel konutlarda oturabilmektedir

CHP, ızyeceği kentleşme politikaları ile, sağlıklı ve vasıflı kentsel konutların üretilebilmesine engel

olan olumsuzlukları ortadan kaldıracak, Kentleşme Fonu ile konut üretimini destekleyecek ve toplu konut üretimini yeni bir örgütlenme çerçevesinde hızlandıracaktır.

III-Gecekondu

Gecekonduların oluşması, doğal sayılabilecek nedenlerle ve gerçekçi olmayan yetersiz politikalara dayandırılmakla beraber, gecekonduların oluşmasına, kentsel ranttan pay alma yarışı ve yönetim aksaklıkları ile siyasal kaygıların önemli ölçüde etkili olduğu yadsınamaz.

Cumhuriyet Halk Partisi, izleyeceği kentleşme politikaları ile, gecekondulaşmayı geriletecek ve zaman içinde gecekondulaşmayı aşacak bir ortam yaratacaktır.

CHP, böyle bir ortam ve aşama sağlayıncaya kadar, varolan gecekonduya, bugünkü alışkanlıklara, oldu bittilerle ve göz yumma yaklaşımıyla yenilerinin eklenmesine kesin olarak engel olurken, planlanmış ve en alt düzeyde de olsa fizikî, teknik ve sosyal altyapıları oluşturmuş gelişme alanlarında, gecekondu sürecini yasallaştırarak konut yapımını kolaylaştıran ve yönlendiren yeni bir model uygulamaya koyacaktır.

IV-Yazlık Konutlar

Yazlık konutların çok büyük bir bölümünün yıllık kullanım süreci oldukça düşük bir düzeydedir.

Cumhuriyet Halk Partisi, kentlerde konut açığı kapanıncaya kadar yazlık konutları desteklemeyecektir. Yazlık konutların, iç ve dış turizm kullanımına yönlendirilmesi özendirilerek, yıllık doluluk oranlarının artırılması olanakları değerlendirilecektir.

V-Kırsal Konutlar

Kırsal konutların niteliklerinin yükseltilmesi büyük önem taşımaktadır.

Cumhuriyet Halk Partisi, korunması gerekli olan kırsal yerleşmelerde, konutların iyileştirilmesi ve depreme dayanıklı hale getirilmesi amacıyla teknik yardım ve kredi desteği sağlayacaktır.

Korunmaması gereken kırsal yerleşmelerin ise yer değiştirmesini kolaylaştırmak ve hızlandırmak için özel destekleme politikaları uygulayacaktır.

3.7-ÇEVRE POLİTİKALARI

Cumhuriyet Halk Partisi, temiz, sağlıklı ve yeşil çevreyi çağdaşlığın simgesi; böyle bir ortamda yaşamayı ise bireylerin temel hakkı olarak kabul eder. Çevre hakkı artık evrensel insan hakları kapsamına girmiştir.

Ekolojik dengeleri gözetmeyen kalkınma çabaları tıkanmaya mahkumdur. Bu nedenle, üretim, büyüme, sanayileşme, kentleşme uğraş ve politikaları, ne pahasına olursa olsun anlayışı ile değil, çevreyi ve doğayı kirletip tahrip etmeden yürütülmelidir.

Ülkemizde hızla artmakta olan toprak erozyonunu önlemek, yeşil örtünün ve canlı yaşamın birlikte oluşturduğu ekolojik dengenin bize sunduğu doğal zenginliklerin bilinçsizce kullanılıp geri dönüşsüz yitimine izin vermemek zorundayız. CHP, erozyon tehlikesine karşı bir "Ulusal Plan"ı kararlı bir şekilde uygulamaya koyacaktır. Büyüme hedef ve stratejilerinin belirlenmesinde, global doğal kaynakların sınırlılığını dikkate alan "sürdürülebilirlik kriteri"nin dünya ölçeğinde gözetilmesinde duyarlılığını ortaya koyacaktır.

CHP, Türkiye Cumhuriyeti'nin çevre korunması konusunda imzaladığı uluslararası belgelere uyulmasında kararlılık gösterecek, Türkiye'nin çevresel konularda görüş ve tavrını uluslararası platformlara taşıması sağlanacaktır.

CHP, kentsel altyapıların tamamlanmasını; katı atık sorununun, ileri teknoloji ve sağlık kuralları içinde çözülmesini; kıyı, deniz ve göllerin herkesin ortak kullanımı için korunmasını; bu alanlarda yapı-

lanmanın kullanımı engellememesini; kentlerin yeşil kuşaklarla donatılmasını görev bilmektedir.

CHP, özellikle, tüm tatlı su kaynaklarımız ile Marmara Denizi'nin kirlenmesini "özel bir proje" kapsamında kontrol altına alacak; "Akdeniz ve Karadeniz'in Kirlenmeye Karşı Korunması Uluslararası Sözleşmeleri"nin uygulanmasını özenle sürdürecektir.

Sanayileşme ve enerji tüketimi ile çevre koruma politikaları birbirinin engeli değil, beraber geliştirilmeleri gereken hedeflerdir. Teknoloji tercihlerinde çevreyi koruma boyutu kesinlikle dikkate alınmalı; çevre kirliliğinin önlenmesi ile ilgili teknolojilerin transferi, özümlemesi ve üretimi desteklenmelidir.

CHP iktidarında, sanayi ve enerji tesislerinin belirlenecek çevre standartlarına uymaları; bunun için gerekli teknolojik önlemleri almaları özendirici yöntemlerle kesinlikle sağlanacaktır. Verimli tarım alanlarının sanayi ve yerleşim bölgeleri olarak kullanımı önlenecektir.

Çevre sorunlarının kaynağında denetimle kontrolü ve asgariye indirilmesi hedef alınacak; Türkiye'nin çevresel envanteri çıkarılacak; korumacı çevre politikalarına etkinlik kazandırılacaktır. Sanayi

politikaları, programları ve yatırımlarının “Çevresel Etki Değerlendirilmesi” (ÇED) eşliğinde gerçekleştirilmesine özen gösterilecek, bu amaçla, özerk bir yapıda “Yüksek ÇED Kurulu” oluşturulacaktır. Bu kurul, ÇED raporlarının bilimselliği ve tutarlılığını sağlayacaktır.

Tüketici toplumu ile çevre korumacılığı arasında dengeli bir ilişki kurmak için çaba harcanacak, çevre dostu ürünlerin halk tarafından kolaylıkla tanınabilmesi için amblem uygulamasına geçilecektir.

CHP, Çevre Bakanlığını, politikaları belirleyen, yönlendiren, eşgüdümü sağlayan bir yapıda gerçekleştirecek; yaptırım ve denetim işlevlerini ağırlıklı Yerel Yönetimler ve Çevreci Sivil Toplum Örgütleri eliyle yürütülmesini; çevrenin kirlenmesinin bedelini kirletenin ödemesini sağlayacaktır.

Çevre sorunları yaratma olasılığı bulunan yatırım ve uygulamalarda yöre halkının bilgilenebilmesi sağlanacak; gerekirse “referandum” yoluna başvurulacaktır.

CHP, temiz, sağlıklı ve yeşil bir dünya için çevrenin ve doğanın korunması bilincini yaygınlaştırmak için, tanıtım ve eğitsel faaliyetlere önem verecek; bu amaçla zorunlu ders uygulamasına geçecektir.

CHP, nesli tükenmekte olan hayvan ve bitki türlerinin korunması için gerekli etkin önlemler alacak;

“Hayvan Hakları Evrensel Bildirgesi” ilkelerinin ÷lke-mizde de yaşama geçirilmesini sağlayacaktır.

3.8-GENÇLİĞE YENİ BİR DÜNYA

Demokrasinin kesintiye uğradığı dönemlerde baskı politikaları en derinine gençlik kesimini yaralamıştır. Ülke ve dünya sorunlarına duyarlılık, paylaşım, toplumsal üretkenlik gibi konulara yabancılaştırılan gençlerimize, dün olduğu gibi bugün de CHP sahip çıkmaktadır.

Cumhuriyet Halk Partisi, kurucusu Atatürk'ün, “Laik Cumhuriyeti gençliğe emanet eden” anlayışı ile yoğrulmuş; varlığını gençliğin özgürlüğü, esnekliği ve başarısıyla bütünleşmiş, bir partidir.

Bu anlayışla, CHP, ister okulda veya üniversitede, ister işyerinde veya siyasette olsun, gençliğin katılımını ve dinamizmini temel kabul etmektedir.

Gençliğin, okul ve üniversite “öğrenci örgütleri”, dışarıda ise kültürel etkinlikler amaçlı “gençlik dernekleri” kurmaları desteklenecektir.

CHP, gençliğin politikada aktif olarak yer alması için gerekli yapılanmanın sağlanmasını; mevcut yasal engellerin kaldırılmasını; gençlere seçme ve seçilme hakkının eksiksiz tanınmasını öngörmektedir. Bu amaçla, CHP, seçme yaşını 18'e, seçilme yaşını ise 25'e indirecektir.

CHP, yarınlarımızın güvencesi olan gençliğin ya-

raticı, özgün ve özgür düşünebilen, kültürlü, hoşgörülü, yüksek moralli ve sağlıklı bireyler olarak gelişebilmeleri için her türlü önlemi alacak; ekonomik ve sosyal politikalarda, eğitim, kültür, spor ve sağlık uygulamalarında, gençlik kesiminin sorun ve ihtiyaçlarına öncelik verecek, gençliğimizin evrensel ve ulusal olanaklardan, teknolojik yeniliklerden eksiksiz yararlanmalarını sağlayacaktır.

CHP, gençliğin evrensel kültürel ve teknolojik gelişmelerden yararlanabilmesi, çalışan gençlerin becerilerinin geliştirilebilmesi için, "Gençlik Kültür ve Gelişme Merkezleri" kuracaktır.

CHP, 18 yaşından sonra sokağa terk edilen "yurtlu gençlerin" barınma ve istihdam sorunlarının çözümüne öncelik verecektir.

3.9- HERKESE SPOR VE DİNLENCE

OLANAĞI

Sporu sağlıklı yaşamın, bireyin dengeli gelişmesinin önemli bir unsuru olarak değerlendiren CHP, gençliğin spor yapabilme olanaklarını arttırarak çağdaş düzeye getirmeyi amaçlamaktadır.

CHP, amatör sporların her türünün eğitim sistemi içinde yapılabilmesinin, öğrencilerin bu sürece yaygın katılımlarının koşullarını oluşturacaktır.

Beden eğitimi yaygınlaştırılarak ve yaygın halk sporuna önem verilerek, herkes beden gücünü geliştirme olanağına kavuşturulacaktır.

Sporun her yaşta, herkes tarafından süreli olarak içinde, bir yaşam biçimi olarak yapılabilmesi için gerekli fiziki ortamın geliştirilmesine yerel yönetimlerin katkıları desteklenecektir.

Yöresel doğal olanaklardan herkesin dinlenme amacıyla en etkin şekilde yararlanması hedef alınacak; amatör kulüplerin ve sivil toplum oluşumlarının spor alanındaki faaliyetleri özendirilecektir.

3.10- YURTDIŞINDA YAŞAYAN YURTTAŞLAR

1960'lı yıllarda Avrupa'nın kalkınmasına katkı için başlatılan işçi göçü sonucu, bugün, milyonlarca insanımız yurt dışında yaşar hale gelmiştir. Bir çoğu daha uzun yıllar, belki de sürekli olarak bu ülkelerde kalacaktır.

Bu insanlarımızın, yurt dışındaki "birinci", "ikinci" ve "üçüncü kuşak" tüm yurtttaşlarımızın, her geçen gün artan sorunlarla iç içe, yaşadıkları ülkelerde görecekları saygınlıkla, Türkiye'nin bu ülkelerdeki saygınlığı arasında doğrudan bir ilişki vardır.

AB'ne geçiş sürecinde, yurtttaşlarımıza serbest

dolaşım hakları sınırlanarak, ırkçı saldırılara maruz bırakılarak, “3. sınıf vatandaş” uygulaması yapılmasını kabul etmek mümkün değildir.

Cumhuriyet Halk Partisi, yurt dışında yaşayan yurttaşlarımızın ülkemizden kaynaklanan sorunlarını ozmeyi; yaşadıkları ülkelerden kaynaklanan sorunların ozmne ise aktif katkıda bulunmayı görev bilmektedir.

CHP, yurt dışındaki yurttaşlarımızın onurlu ve güvenceli yaşam hakkı için;

– **Dil, kültür ve kimliğin yaşatılması ve geliştirilmesi,**

– **Eşit haklar ve kolaylıklar getirilmesi,**

– **Ekonomik ve sosyal güvenceler sağlanması,**
ilkeleri çerçevesinde kapsamlı bir “programı” hızla uygulamaya geçirecektir.

CHP, dışarıdaki yurttaşlarımıza yönelik her türlü ırk saldırı ve etnik temizleme girişimlerine kararlılıkla karşı koyacaktır.

CHP, dışarıda yaşayan yurttaşlarımızın, ana dillerini, kimliklerini, inanç ve değerlerini yaşadıkları ortamla yabancılaşmadan koruyup, geliştirilebilmeleri için gerekli hizmetlerin kendilerine etkinlikle götürülmesini çok önemli bir görev olarak görmektedir.

CHP, yurt dışında yaşayan yurttaşlarımıza bugüne kadar Türkiye'de seçimlere katılma hakkı verilmemiş olmasını demokrasimizin önemli bir eksikliği olarak görmektedir. Bu nedenle, CHP, Türkiye'deki seçimlere buldukları ülkeden oylarıyla veya aday olarak katılabilmeleri için gerekli yasal düzenlemeleri gerçekleştirecektir.

CHP, çifte vatandaşlık uygulamasına yaygınlık kazandıracak; çifte vatandaşlıktan kaynaklanan sorunları en aza indirmek için yurttaşlarımızın yaşadığı ülkelerle ikili anlaşmaları hedef alacaktır.

12 Eylül hukuku ile, binlerce yurttaşımız, idarî kararlarla yurttaşlıklarını kaybettirdikleri için mağdur durumdadırlar. Oysa, yurttaşlık kişiye özgü bir haktır. CHP, bu alandaki haksızlıkları kararlılıkla giderecektir.

CHP, yurt dışında yaşayan yurttaşlarımızın sosyal güvenlikle ilgili eksiklik ve haksızlıklarını giderecek; kesin dönüşten bağımsız olarak emeklilik hakkı kazanmalarını sağlayacaktır.

Yurtdışında çalışan işçilerimizin haklarının daha iyi korunabilmesi için önceki yıllarda yapılan sosyal güvenlik anlaşmaları yenilenecektir. İşçilerimizin çalıştığı, fakat sosyal güvenlik anlaşması imzalanma-

mış olan ülkelerle, göçmen yurttaşlarımızın geldiği ülkelerdeki kazanılmış sosyal güvenlik haklarını koruyucu anlaşmalar yapılacaktır.

Kesin dönüşlerinde uyum sağlayabilmeleri, uygun çalışma ve huzurlu yaşam ortamı bulabilmeleri, gençlerinin üniversite dışında kalmamaları için gerekli çalışmalar yapılacaktır.

CHP, yurtdışında yaşayan yurttaşlarımızın bu ve diğer sorunlarına kalıcı ve sürekli çözüm bulmak için "Yurtdışında Yaşayan Yurttaşlar Bakanlığı"nı oluşturacaktır.

IV- ULUSAL GÜVENLİK VE DIŞ İLİŞKİLER

4.1- ULUSAL GÜVENLİK

a) SİYASAL ŞİDDET - TERÖR

Terör ülkemizin ve demokrasimizin en önemli sorunlarından biri haline gelmiştir. İktidar iddiasında olan siyasal partiler özellikle bu konuda bilgili, birikimli ve hazırlıklı olmak zorundadırlar.

Bilgisiz, birikimsiz ve çözüm üretme konusuna yetersiz siyasal iktidarlar aynı yanlışları sürdürerek terörü azdırmışlardır.

Terörün olağan dışı yönetim ve hukuk rejimleriyle önlenemeyeceği, yaşanan olaylarla kanıtlanmış-

tır. Cumhuriyet Halk Partisi terörü olağan dışı yöntemlere sığınmadan, sivil yönetim çerçevesinde önleyecektir. Bu amaçla;

- Terörü önlemeye yönelik nitelikli "ulusal bir politika ve program" oluşturulacaktır. Çözümü sadece güvenlik etkinliklerinden beklemek kolaycılığı terk edilmelidir. Terörü gerçekten önleyebilmek için toplumun sivil-resmî tüm kurumları ile görev alması ve katkıda bulunması inancı yaygınlaşacaktır. Demokrasinin ve toplumsal barışın topyekûn direnç, dayanışma ve sahiplenme ile korunabileceği bilinci bu programın özünü oluşturacaktır.

- Siyaset şiddet ve terörü sürekli izlemek, incelemek bilgi ve haber toplayıp değerlendirmek, başka ülkelerdeki kazanımlarından da yararlanarak uzun dönemli senaryolara göre seçenekli önlemler üretmek, önermek ve uygun teknolojiyi sağlamakla görevli "İç Güvenlik Araştırma Enstitüsü" birimi oluşturulacaktır.

- Gelişmiş, yeterli, çağdaş ve yaygın bir haber alma ve değerlendirme ünitesi kurulacak; demokrasi anlayışına uygun çerçevede etkin işlerliğe kavuşturulacak; bu konudaki eksiklik ve yanlışlıklar giderilecektir.

- CHP yönetiminde, devletin istihbarat örgütü sivilleşecektir.

- Terör olaylarının, terör örgütlerinin ve siyasal şiddet eylemcilerinin üzerine gitmek amacıyla özel sivil bir iç güvenlik gücü yapılandırılacaktır. Uzman ve profesyonel elemanlardan oluşacak özel eğitilmiş bu güvenlik gücü, şiddet örgütlerini tanıyan, sürekli izleyen, teknik ve taktiklerini bilen, eylem aşamasına gelmeden önlemeye yeterli olanak, yetenek ve teknolojiyle donatılarak tüm duyarlı bölge ve şehirleri kontrol edecek seviyede ve yerlerde konuşlandırılarak görevlendirilecektir. Bu gücün elemanları, ayrıca, halkla ilişkiler, demokratik, temel hak ve özgürlükler gibi konularda da en üst düzeyde bilgilerle donatılacak ve bu doğrultuda davranış alışkanlıkları edinmeleri sağlanacaktır.

- Siyasal şiddet örgütleriyle sıcak temasta, kesinlikle ve sadece bu özel güç görevlendirilecektir.

- Savaş teknikleriyle eğitilmiş düzenli ordu birlikleri sınır güvenliğinde görev alacaklardır.

- Koruculuk uygulamasına son verilecek; yeni düzen geçiş sürecinde korucular geçici üretken istihdam olanaklarından yararlandırılacaktır.

- Şiddet eylemlerinde yaşam hakkına özen gösterilen nokta uygulamaları esas alınacaktır. Halkı

esirgemenin bir yolu da budur. Özel iç güvenlik gücünün terör eylemcisine onu bir süre için etkisizleştiren ve yargılanmasını da sağlayan araçlarla yaklaşması sağlanacak, bu anlayışla eğitileceklerdir.

- Ülkemizdeki her türlü terörün dış destek kaynaklarına duyarlılık, dış ilişkilerimizi yönetici temel kriterlerden biri olarak değerlendirilecektir.

- Yeni iç güvenlik örgütü "İç Güvenlik Müsteşarlığı" bünyesinde yapılandırılacaktır. Yukarıda özellikleri belirtilen birim ve kuruluşlar, anılan Müsteşarlığın örgüt şeması içinde yer alacaktır.

Bu önlemlerin yanı sıra, CHP iktidarı, yönetimi yeniden yapılandırılarak, barış ve hoşgörü içinde ulusal bütünlüğü pekiştirerek, demokrasimize çağdaş boyutlarıyla işlerlik kazandırarak terörün kaynaklandığı tüm olumsuzlukları kurutarak terörü toplumsal gündemimizden çıkaracaktır.

b) İÇ GÜVENLİK

İç güvenlik gereksinmesi, devletin oluş nedenlerinin başlıcalarındandır. Ancak, mevcut "iç güvenlik" anlayışı günümüz toplumunun beklentilerini karşılamamaktadır. Bu nedenle CHP, çağdaş bir "iç güvenlik kavramı" geliştirmeye karardır.

Tek parti hükümeti dönemlerinde kurulmuş olan iç güvenlik (Polis, Jandarma) örgütümüzün çoğulcu

demokratik devlet yapımıza uygun olmadığı, çağdaş toplum koşullarında yetersiz kaldığı açıktır.

Ayrıca, korkunun yönetim aracı olarak kullanıldığı ara dönemlerde polise yüklenen baskıcı görevler, halkın iç güvenlik örgütüne yönelik saygı ve güvenin sarsılmasına yol açmıştır.

Sayılan ve benzer nedenlerle iç güvenlik kavramı ile birlikte, iç güvenlik örgütünün de yenileştirilerek hem çağdaşlaştırılması ve hem de güven yitirmesinin onarılması zorunlu hale gelmiştir.

Yeni iç güvenlik kavramı, sadece can, mal ve kamu düzeninin değil, aynı zamanda Laik Cumhuriyetin, özgürlüklerin, demokratik hakların kullanımının, hukukun üstünlüğünün, toplumu örgütleme girişimlerinin, bireyi yücelten çağdaş değerlerin ve çağdaşlaşma sürecinin de güvencesi olacaktır.

Bu amaçla yapılacak çalışma, İçişleri Bakanlığının merkez yapısından başlayarak karakol ve devriye görevlilerine kadar bütün birimlerin yeniden düzenlenmesini içerecektir. Bu çerçevede içinde, görev tanımları, örgüt şeması, görevli davranışları, eğitim programları, teknolojik donanım, laboratuvar hizmetleri, haber alma etkinlikleri ile izlenecek yöntemler yeniden şekillendirilecektir.

Polisin kaynağı olarak kademelendirilmiş polis eğitim kurumları yeni anlayışla programlanacaktır. Çağdaş toplumun güvenlik gücü oluşturulacaktır.

Polisliğin sadece iş ve görev değil, ondan önce uygar bir kişilik sorunu olduğu öne çıkarılarak çok özel bir eğitim süreci yürütülecektir.

Zor ve silah kullanma yetkisi verilen polisin, bu yetkilerinin çağdaş toplumdaki anlamının ve sorumluluğunun bilincinde yetiştirilmelerine özen gösterilecektir. Kamu düzenini bu yetkiler kullanılmadan, sevgi ve saygıdan kaynaklanan otorite ile sağlamanın asıl başarı olduğu polise özümsetilecektir.

Özellikle toplu olaylara yönelik uygulamalarda, ateşli ve öldürücü silahlar yerine çağdaş yöntemlerin kullanılması esas olacaktır. Polis örgütü buna göre eğitilecek ve gerekli araç ve gereçlerle donatılacaktır. Jandarma ve sahil güvenlik gücünün yetki alanlarındaki askerî nitelikli olmayan iç güvenlik hizmetlerini yerine getirmek üzere, sivil ve profesyonel nitelikli iç güvenlik birimleri oluşturulacaktır. Sınırların güvenliği ve korunması Türk Silahlı Kuvvetleri'ne bırakılacaktır.

İç güvenlik örgütünün temel görevi suçu veya suça kalkışmayı önleyici ve caydırıcı etkinliklerde yoğunlaştırılacaktır. Önleyici ve caydırıcı güvenlik eylemi niteliğinde olmayan görevler iç güvenlik gücünden alınacaktır. Özellikle adli görevler, adli kolluğa bırakılacaktır. İç güvenlik örgütü adli olaylarda sadece sanığı ve suç kanıtlarını Cumhuriyet Savcılığına sevk etmek, suça ilişkin delilleri toplayıp, labora-

tuar hizmetleri ile teknik incelemeleri yapıp yargı organlarına sunmak gibi sınırlı görevlerle yükümlü olacaktır.

Sanıkların sorgusu kesinlikle polisçe ve karakollarda yapılmayacaktır. Bu görev yargı makamlarına ait olacaktır.

Bu düzenleme hem suça ilişkin soruşturma ve kovuşturmaların sağlıklı yürütülmesini, hem savunma hakkının gerçek anlamda güvenceye alınmasını ve hem de polisin baskı ve işkence yapmak gibi suçlamalardan arındırılarak saygınlığını korumasını sağlayacaktır.

İç güvenlik örgütünün görevlileri görevlerinin gereği olan maddî ve manevî imkânlarla kavuşturularak, örgütün verimliliği ve saygınlığı artırılacaktır. İç güvenlik personelinin örgütlenerek mesleğin işleyişine etkin katkıda bulunması sağlanacaktır.

Uluslararası sözleşme ve bildirimlerde (Avrupa Konseyi Parlamentosu'nun 690 sayılı kararı gibi) yer alan iç güvenlik örgütüyle ilgili kurallar, iç hukuka yansıtılarak yürürlüğe konulacaktır.

c) DIŞ GÜVENLİK - SİLAHLI KUVVETLERDE YENİLEŞME

Ulusumuz barışçıdır. Bağımsızlığını ve haklarını korumak için savaşçı yeteneğini gerektiğinde kanıtlamış olan ülkemiz barış içinde yaşamak ister.

Kahramanlıkla insanı bağdaştıran Ulusal Ordumuz da, ulusun bağımsızlığını ve güvenliğini korurken dünya barışına da katkıda bulunmaya her zaman özen göstermiştir.

Çağımızda bir ulusun barış içinde yaşayabilmesi dünya barışından soyutlanamaz. Dünyanın herhangi bir noktasındaki çatışma çok geniş bir çevreyi doğrudan ilgilendirir hale gelmiştir.

Varşova Paketi'nin dağılması, soğuk harbin sona erdiği, dış güvenlik sorunlarının boyutunu azaltmamış, aksine güçlenen milliyetçilik ve etnik duyarlılık akımlarından kaynaklanan yeni belirsizlik odakları oluşmuştur.

Cumhuriyet Halk Partisi, dış dünyada ve çevremizde oluşmakta olan gelişmeler karşısında, ulusal güvenliği geliştirici adımlardan ödün vermeksizin Atatürk'ün, "yurtta barış, dünyada barış" anlayışına d n olduğu gibi bugün de sahip çıkmaktadır.

CHP, son yıllarda bloklararası silahsızlanmada atılan olumlu adımlar ve sağlanan nispi yumuşamanın sürekliliğine ve gelişmesine katkıyı önemsemektedir. NATO'nun da, bu anlayışla, daha geniş katılımlara, daha büyük bir alanda, çatışmaları caydırıcı aktif rol oynaması görüşündedir.

Bu noktalardan hareketle, ülkenin dış güvenliğinin, koşullar ne olursa olsun değişmemesi gereken temel ilkeleri şunlar olmalıdır;

-Yurt savunması bir bütündür; Yurdun her yöresi eş ve ulusal ortak duyarlılıkla, her an hazırlıklı olma anlayışıyla korunur.

-Ulusal güçle ulusal güvenlik bir bütündür. Onun için ekonomik gücümüz, ulusal eğitim bilgi ve teknolojik düzeyimiz, stratejik sektörlerde birikimimiz, dış güvenliğimizi sürekli geliştirecek ve sağlamlaştıracak biçimde ve yönde hızla yükseltilmelidir. Dış güvenlik kavramımız ve stratejimiz de, ekonomimize, bilgi ve teknolojik birikimize, sürekli ve etkin katkıda bulunmalıdır.

-Barış bir bütündür. Onun için, Türkiye kendi dış güvenliğini sağlarken, dünya barışına, özellikle bölge barışına yönelen tehlikeleri artırmayan, azaltan; öylece bölge ve dünya barışına katkıda bulunan bir tutum izlenmelidir. Uluslararası silahlanma yarışının önlenmesi sürecine sürekli katkı sağlamalıdır.

-Dış güvenliğin önemli bir gereği bütün bölge ülkeleriyle dostluktur. Onun için Türkiye bütün bölge ülkeleriyle karşılıklı güvene dayanan dostluk ilişkileri geliştirmelidir.

-Dış güvenliğimiz ulusal bağımsızlığı güçlendirici nitelikte olmalıdır. Onun için dış güvenlik bir ölçünün ötesinde dış yardıma ve desteğe bağımlı olmamalı, büyük ölçüde ulusal güce ve kaynaklara dayanmalıdır.

Bu ilkeler çerçevesinde, CHP, çok sayıda insan gücüne dayanan bir savunma düzeni yerine, Türkiye'nin ulusal dış güvenlik stratejisine ve çağdaş savunma teknolojisinin bütün gereklerine uygun, ateş gücü, vurucu gücü, hareket yeteneği üstün, iletişim olanakları etkin bir savunma gücü oluşturulmasını öngörmektedir. CHP, Türk Silahlı Kuvvetlerinin bu anlayışla yeniden yapılandırılmasını, esnekliğe kavuşturulmasını, gerekli görmektedir.

CHP, ordumuzun iç güvenlik alanından dış güvenliğe yönlendirilmesini, tüm sınırların güvenliğinin Silahlı Kuvvetlere terk edilmesini öngörmektedir.

CHP iktidarında, Türk Silahlı Kuvvetlerinin tüm üyelerinin manevî ve maddî huzurla görevlerini sürdürmelerine özen gösterilecektir.

CHP, çağdaş demokrasilerin doğal özellikleri çerçevesinde, Genelkurmay Başkanlığı'nın Millî Savunma Bakanlığı'na bağlanmasını öngörmektedir.

CHP yönetiminde, ordumuzun savunmayla ilgili araştırma ve teknoloji oluşturma çabaları desteklenecektir. Stratejik araştırma yapan, teknoloji üreten tüm ulusal kuruluşların da bu çabalara katkıları sağlanacaktır.

4.2- DIŞ İLİŞKİLER

Cumhuriyet Halk Partisi, Türkiye'nin ulusal çıkarlarını korumaya, yani bağımsızlığını ve egemenliğini, ulusu ve ülkesiyle bölünmez bütünlüğünü sürdür-

meyi, uluslararası saygınlığını ve etkinliğini arttırmaya yönelik barışçı bir “ulusal dış politika” izler.

Bu amaçla, bir yandan dış politikanın savunma politikasından ayrılmayacağı inancıyla Türkiye'nin ulusal gücünü en yüksek düzeye çıkarırken, öte yandan diplomatik yönetimlerden, bu arada ikili ilişkilerden, bölgesel ve uluslararası işbirliği örgüt ve girişimlerinden de bu amaç doğrultusunda yararlanmaya çalışır.

İkili, bölgesel ve uluslararası ilişkileri Türkiye'nin ulusal çıkarları açısından dikkatle izler ve onları korumak için, günün koşullarının gerektirdiği tüm düzenlemelerin yapılmasını ister.

CHP, bir yandan Türkiye'nin ulusal çıkarlarını korurken, öte yandan bölge ve dünya barışına katkıda bulunmayı da gözetir. Ulusal bağımsızlığımızla ve çıkarlarımızla bağdaştığı ölçüde, bölgesel ve uluslararası örgütler içinde, uluslararası toplum da yararlı ve onunla uyumlu politikalar izlemeye çalışır.

CHP, dış politikaya toplumun her kesiminin ilgisini ve katkısını sağlamayı, bu arada parti olarak da çok yönlü ve yaygın uluslararası ilişkiler kurmayı ödev bilir. Kendi doğrultusundaki partilerle insanlık ve ülke yararına işbirliği kurarken, komşu ya da dost ülkelerdeki başka siyasal kuruluşlarla da ülkemizin ortak yararı için, bölge ve dünya barışı için yakın ilişkiler geliştirmeye çalışır. Uluslararası ve bölgesel işbirliği örgütleri içinde, Türkiye'nin ulusal çıkarları doğrultusunda, yer ve durum alır.

a) YURTTA BARIŞ, CİHANDA BARIŞ

Dünyada saygınlığın ölçütleri, artık, demokrasiye bağlılık, insan haklarına saygı ve ekonomik gelişmişliktir. Soğuk savaş koşullarıyla bölünmüş dünyanın yerine, bu saygınlık ölçütlerine uyabilen devletlerin aralarında işbirliğine yöneldikleri bir dünya kurulmaktadır.

Cumhuriyet Halk Partisi'nin dış politikası barışçıdır; hedefi ise, Türkiye'yi oluşmakta olan bu yeni ilkeliliğe dayanışmaya, kurulmakta olan bu yeni dünyaya taşımaktır. CHP, Atatürk'ün "Yurtta Barış, Dünyada Barış" ilkesinin doğal sahibi ve takipçisidir. CHP, Türkiye'nin dış sorunları gibi uluslararası anlaşmazlıkların da barışçı yöntemlerle çözülmesi gerektiğini savunur. Türk ulusunun barış içinde yaşamasını sağlarken, komşularımızla ve bölge devletleriyle karşılıklı güvene ve ortak yarara dayanan barışçı ilişkiler kurarak, bölge ve dünya barışını da güçlendirmeye çalışır.

CHP, uluslararası ilişkilerin her ulusun bağımsızlığının, egemenliğinin ve toprak bütünlüğünün dokunulmazlığı ilkesine dayanması gerektiğine, bölge dünya barışının ancak böylece korunabileceğine inanır. Komşularından, bu ilkeye saygılı olmalarını bekler.

CHP, bölgesel ve uluslararası kuruluşları, uluslararası anlaşmazlıkların barışçı çözümü ve uluslararası işbirliği açısından gerekli ve yararlı görür. Ancak, dünya barışının korunması için Birleşmiş Millet-

ler'den de aynı ilkeyi tüm uluslararası anlaşmazlıklar da ayırım yapmaksızın uygulamasını, tüm ülkelerin bağımsızlığının, egemenliğinin ve toprak bütünlüğünün korunmasına aynı ölçüde yardımcı olmasını ister. Birleşmiş Milletler ve AĞİK gibi uluslararası kuruluşların, büyük devletlerin ulusal politikalarının aracı olmasına karşı çıkar.

Dünya barışını korumanın bir koşulu da, uluslararasıdaki büyük ekonomik uçurumların kapatılmasıdır. CHP, Birleşmiş Milletler'in dünyada yeni ve hakça ekonomik düzen kurulması için etkin çalışmalarda bulunması gereğini savunur ve bu amaçla yapılacak her türlü yeni uluslararası düzenlemeleri destekler.

b) ULUSAL BAĞIMSIZLIK

Soğuk savaş ertesinde oluşan ve oluşmakta olan koşullar, Türkiye gibi çevresini etkileme yeteneğine sahip olan devletlerin küresel kaygı ve çıkarlarını, Soğuk Savaş dönemine göre, daha önemsiz hale getirmektedir. Yeni oluşmakta olan uluslararası yapı içinde Türkiye'nin bölgesini etkileme olanakları, eskisine göre çok daha fazla olacak; Balkanlardan Kafkasya'ya uzanan, yeni bağımsızlığını kazanan Türk devletlerine kadar giden bir geniş alanda, bölgesel rolü önem kazanacaktır.

Ancak, yeni oluşmakta olan uluslararası yapı, bir başka açıdan ise, uluslararası barış ve güvenliğin tehlikeye düşmesini kolaylaştıracak koşulları da birlikte getirmektedir.

İki kutuplu yapıda, bölgesel çatışma ve karşıtlıklar, küresel sonuçlar doğurmaya aday oldukları için çoğu kez engelleniyor, denetleniyordu. Oysa şimdi bu çatışmayı engelleyecek koşullar büyük ölçüde ortadan kalkmıştır. BM gibi uluslararası örgütlerden uluslararası barış ve güvenliğin sağlanması için çok şey beklenmemektedir. Zira, bu örgütler kendilerine yön veren devletlerin çıkarlarından bağımsız bir rolü barış ve güvenlik alanında üstlenebilmekten uzak görünmektedirler. Bunlara ek olarak; silah üretim ve ticareti, halen “gelişmiş” ekonomilere yaşamsal kaynak sağlamaya, dolayısıyla, bölgesel çatışmaları körükleyen bir diğer etmen olmaya devam etmektedir.

Bu nedenlerle; Türkiye'nin her zamankinden daha çok çevresini, bölgesini etkileme şansına sahip olduğu bir dönemde, aynı zamanda da bölgemizdeki belirsizlik ve güvensizliklerde yeni tehditler oluşturmaktadır. Dolayısıyla, Türkiye şimdi çevresinde, bölgesinde yer alan belirsizlik ve bunalımlara her zamankinden daha çok ilgi göstermek zorundadır. Artık, Türkiye'nin bölgesini etkileyen ve çevresindeki bunalımları denetleyen bir bölge devleti rolünü benimsemesi, yalnızca çevresindeki etkinlik için değil, aynı zamanda da ulusal bağımsızlığımızın korunması için de gereklidir.

Yüzlerce yıllık bağımsız devlet geleneği içinden gelen Türkiye, uluslararası ilişkilerde çok duyarlıdır. Dış politikada bu bağımsızlığa gölge düşürecek tu-

tu ml ar ve ba ğ lan tı lar iç i ne gi ri l me si, dı ŝ po li ti ka mı zı n b ü y ü k de v le t le ri n ken di ul sal ç ı ka r lar ı na g ö re sa p ta d ı kl ar ı po li ti ka lar ı na g ö re be li ren ip y ü r ü t ü l me si d ü ŝ ü n ü le me z. T ü r ki ye b ü y ü k de v le t le r ile ili ŝ ki le ri nde an cak ba ğ ı ms ız l ı ğ ı nı ve ken di ul sal ç ı ka r lar ı nı ko ru ya bi len bir dı ŝ po li ti ka iz le ye bi di ğ i ö l ç ü de, b ö l ge ve d ü n ya de v le ri ni n say g ı n l ı ğ ı nı ka za na bi lir.

“Ba ğ ı ms ız l ı k be nim ka rak ter im dir” de mi ŝ o lan At a t ü r k ’ ü n ku r mu ŝ ol du ğ u Cu mh u ri yet H alk Pa r ti si, dı ŝ po li ti ka da ul sal ba ğ ı ms ız l ı ğ ı n sim ge si ve ö d ü n s ü z ta ki p ç i si ol a ca k t ı r.

c) K İ ŝ İ L İ K L İ D İ ŝ P O L İ T İ K A

K i ŝ i li k li bir dı ŝ po li ti ka iz le me k, T ü r ki ye ’ yi to pl um sal ve si ya sal ol a rak ist i k ra ra ka vu ŝ tu r mak, e ko no mik ve tek no lo jik a ç ı dan g ü ç le n di r me k, ya ni ul sal g ü c ü m ü z ü en y ü k sek d ü ze ye ç ı ka r mak la ol a sı d ı r. B ö y le ce K ı b ı r ı s ko nu su nda, T ü r ki ye Cu mh u ri yet le ri ve İ sl am ü l ke le ri ile ili ŝ ki le r de ve Ba l kan lar ’ da ve Bi r le ŝ mi ŝ Mi l let le r ve A Ğ İ K gi bi ul su lar a ra sı ku ru lu ŝ lar ile ili ŝ ki le r de, T ü r ki ye, ken di ul sal ç ı ka r lar ı nı n ge re k ti r di ğ i po li ti ka lar iz le ye bi lir.

U lu s lar a ra sı ko ŝ ul lar da ki de ğ i ŝ i k li k le r kar ŝ ı s ı nda T ü r k dı ŝ po li ti ka s ı nda da de ğ i ŝ i m ka ç ı n ı l maz ol ma k ta d ı r. An cak, bu de ğ i ŝ i m T ü r k dı ŝ po li ti ka s ı nı n tem el a ma ç lar ı nda ol a maz. To pra k b ü t ü n l ü ğ ü n ü n ko ru n ma sı, la ik ve de mo kr a tik si ya sal ve to pl um sal d ü ze ni mi zi n pe ki ŝ ti ri l me si ve e ko no mik ge li ŝ me mi z iç i n ul su lar a ra sı i ŝ bi ri ğ i nden ya ra r lan ma, T ü r k dı ŝ po li ti ka s ı nı n de ğ i ŝ me ye n a ma ç lar ı d ı r.

Ancak, Türkiye artık dış politikasındaki davranış kalıplarını *değiştirmek zorundadır*. Edilgin ve arka planda kalan bir dış politika yerine, Türkiye'nin uluslararası ilişkiler sisteminin ve çevresini etkilemeye yönelik yapıcı, olumlu bir dış politika yürütmeye gereksinimi vardır. Bugün artık Türkiye artık geniş bir coğrafyada barış ve güvenlik sorunlarıyla ilgilenmesi gereken bir devlettir.

Soğuk Savaş ve iki kutuplu uluslararası yapı süregelirken, Türk dış politikası esas olarak, edilgin ve *tepkisel bir niteliğe sahip oldu*. Türkiye, uluslararası siyasal gelişmelere bağımsız ve kalıcı etkiler yapmayı bir hedef olarak benimsemedi. Bunun tek istisnası, CHP'nin 1970'li yıllarda izlediği Kıbrıs politikası oldu.

Oysa artık Türkiye bağımsız, kişilikli bir dış politika ile çevresini ve bölgesini olumlu etkilemek ve uluslararası barış, güvenlik ve işbirliğine yapıcı katkıda bulunmak şansına sahiptir. Bunun nesnel koşulları *uluslararası yapıda gerçekleşti*; öznel koşulları ise CHP, iktidarında gerçekleştirilecektir.

CHP, Kıbrıs sorununun ancak Kuzey Kıbrıs halkının ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinin kazanılmış haklarının korunması ve iki toplum arasındaki ilişkilerin bu anlayış *doğrultusunda* dostluk, dayanışma ve kalıcı barışa dönüştürülmesi ile çözümlenebileceği görüşündedir.

CHP, Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra bağımsızlıklarına kavuşan Türk Cumhuriyetlerinin,

yeniden yabancı egemenlikler altına düşmemeleri gereğini savunur. Onların, bağımsızlıklarını koruyabilmeleri için yeni siyasal ve ekonomik düzenlerini bir an önce kurmalarına, ana dillerini ve kültürlerini, ulusal kimliklerini yeniden kazanmalarına Türkiye'nin yardımcı olması gereğini savunur, bu amaçla, onlarla yakın ilişkiler kurulması ve geliştirilmesini öngörür.

Türkiye, hem Balkan, hem de bir Ortadoğu ülkesidir. Her iki bölge ile de tarihten gelen bağları vardır. Her iki bölge ülkeleri ile ilişkiler, karşılıklı çıkarlar ve dostluk ve kalıcı barış anlayışı ile geliştirilmelidir. CHP, Yugoslavya'nın dağılmasından sonra ortaya çıkan Balkan statükosunun güç kullanımı ve "etnik temizlik" yoluyla değiştirilmesine karşıdır. Bosna/Hersek'in toprak bütünlüğünün yeniden kurulmasından ve Makedonya'nın bağımsızlığının korunmasından yanadır.

CHP, başta komşularımız olmak üzere bütün Ortadoğu ülkeleriyle ve İslam ülkeleriyle kalıcı ve kapsamlı dostluk ilişkileri kurulmasından yanadır. Ancak, Cumhuriyet Halk Partisi yönetiminde bu ilişkilerin laiklik ve teröre ödün vermemek gibi Türkiye'nin çok duyarlı olduğu konularda gösterilecek ortak duyarlılıkla gelişebileceği bilinmelidir.

TBMM
Kütüphanesi

200402098

İÇİNDEKİLER

BİRİNCİ BÖLÜM

IDEOLOJİK ÖZÜMÜZ VE TEMEL TERCİHLERİMİZ

I. GİRİŞ	17
1.1 Türkiye Cumhuriyeti ile CHP Tarihi Ortaktır	22
1.2 Devrimlerin, Değişimin Demokrasinin Öncüsü CHP	23
1.3 Tarih İçinde Değişim	25
a) Cumhuriyetçilik	25
b) Miliyetçilik	26
c) Halkçılık	28
d) Devletçilik	29
e) Laiklik	31
f) Devrimcilik	32
1.4 Cumhuriyet Halk Partisinin 1976 Programı	33
II. YENİ KOŞULLAR - YENİLEŞEN CHP	36
2.1 DEĞİŞEN DÜNYA VE TÜRKİYE	36
2.2 CHP: "DEĞİŞİMİN GÜCÜ"	38
a) Özgürlük	38
b) Eşitlik	40
c) Dayanışma	41

d) Emeğin üstünlüğü ve Bütünlüğü.....	42
e) Gelişmenin Bütünlüğü ve Etkinliği	44
f) Demokratikleşme	46
III. TOPLUMA HEDEF GÖSTERİYORUZ.....	48

İKİNCİ BÖLÜM

TEMEL POLİTİKALAR "DEĞİŞİMİN GÜCÜ"

I. DEMOKRASİ	61
1.1 ÖZGÜR BİREY	62
a) İnsan Hakları - Temel Hak ve Özgürlükler	63
b) Özgürlük ve Eşitlik	67
1.2 ÇOĞULCU TOPLUM.....	67
a) Laikliğin Korunması	67
b) İkelik Bir İletişim Ortamı	69
c) Toplumun Yasaklardan Arındırılması	71
d) Etnik Duyarlıklara Demokratik Çözüm.....	72
1.3 DEMOKRATİK DEVLET	73
a) Yeni Bir Anayasa	73
b) Parlamento'nun Etkinliği Kavuşturulması	75
c) Katılımcı Çoğulcu Devlet	77

d) Hukukun Üstünlüğü, Yasa Önünde	
Eşitlik	77
e) Hukuk ve Adalet Reformu.....	79
f) Ekonomi Hukukunun Çağdaştırılması	83
1.4 EŞİTSİZLİKLERİN GİDERİLMESİ	86
a) Her Alanda Fırsat Eşitliği -	
Sosyal Adalet.....	86
b) Kadını ve Erkeği Eşit Toplum	87
c) Farklı Kültür Kümeleri Eşit Toplum	90
1.5 DAYANIŞMA - ÖRGÜTLÜ SİVİL	
TOPLUM.....	91
a) Siyasi Partiler	91
b) Sendikalar	93
c) Dernekler, Meslek Örgütleri, Vakıflar	93
d) Kooperatifler	95
e) Engellilere Duyarlı Toplum	96
1.6 YÖNETİMİN YENİDEN	
YAPILANDIRILMASI	98
a) Yerinden Yönetim	98
b) Personel Reformu.....	100
c) Yerel Yönetim Reformu	102
d) Metropol Kentler ve İstanbul	
Yönetimi.....	107

1.7 DÜRÜST YÖNETİM - AÇIK TOPLUM	108
II. EKONOMİK POLİTİKALAR	110
2.1 DİNAMİK, ETKİN, AÇIK EKONOMİ	110
a) Örgütlü Pazar Ekonomisi	110
b) Stratejik Planlama	112
c) Ekonomide Verimlilik ve Etkinlik	113
2.2 SANAYİLEŞME POLİTİKALARI	114
a) Sanayileşme	114
b) Sanayileşme Bilinci ve Yeni Sanayici Kuşağı	116
c) Teknolojik Gelişme - Bilgi Toplumuna Geçiş	117
d) Sanayide Teşvik ve Yeniden Yapılanma	119
e) Bölgesel Gelişme	120
f) Üretken İstihdam - İşsizliğin Aşılması	121
2.3 İSTİKRAR İÇİNDE BÜYÜYEN EKONOMİ	124
a) Makro Dengelerin Korunması, Fiyat İstikrarının Sağlanması	124
b) Kamu Ekonomik Girişimciliği Reformu ve Özelleştirme	125
c) Vergi Reformu	128
2.4 ÜRETİCİSİ, ESNAFI, TÜKETİCİYE GELİŞEN EKONOMİ	130
a) Tarım Üreticileri ve Destekleme Politikaları	130
b) Orman Köylüsü ve Orman İşletmeciliği	131

c) Esnaf ve Sanatkarların Geliştirilmesi	133
d) Tüketicilerin Korunması	134

2.5 SAĞLIKLI,DENGELİ BÜYÜYEN

EKONOMİ	135
a) Tarım, GAP ve Toprak Reformu.....	135
b) Hayvancılık ve Su Ürünleri	138
c) Enerji ve Doğal Kaynaklar	140
d) Ulaşım ve İletişim	143
e) Denizcilik.....	145
f) Turizm	146

2.6 REKABET İÇİNDE DIŞA AÇILAN

EKONOMİ	148
a) Ekonomide Yeni Dünya Düzeni.....	148
b) Dış Ekonomik İlişkilerde Çok Yönlülük ..	150
c) Dış Ekonomik İlişkilerde Gelişme	151

III. SOSYAL POLİTİKALAR

3.1 EĞİTİM.....

a) Öğretim Hakkı ve Fırsat Eşitliği	153
b) Eğitimde Birlik ve Reform	155
c) Okul Öncesi Eğitim	158
d) Temel Eğitim.....	159
e) Orta Öğretim	159
f) Engellilere Özel Eğitim	161
g) Din Eğitimi.....	162

h) Üniversite	163
i) Öğretmen	165
3.2 SAĞLIK	167
a) Sağlıklı ve Uzun Yaşama Hakkı	167
b) Sağlık Reformu	168
c) Ana ve Çocuk Sağlığı	173
d) Nüfus Planlaması	174
e) Sağlık Sektörü İnsan Gücü	175
3.3 SOSYAL GÜVENLİK	176
a) Herkese Sosyal Güvenlik	176
b) Sosyal Güvenlik Reformu	177
c) Emekli Dul ve Yetimlere Onurlu Yaşam	179
d) Engelliler ve Korunmaya Muhtaç Yaşlılar	180
e) Korunmaya Muhtaç Çocukları	181
f) İşsizlik Sigortası	183
3.4 ÇALIŞMA YAŞAMI	184
a) Herkese Çalışma Hakkı	184
b) Çalışma Hukuku Reformu	185
c) İş Güvencesi	188
d) Tüm Çalışanlara Çağdaş Sendikal Haklar	189

e) Tüm Çalışanlara Grevli Toplu Sözleşme Hakkı.....	190
f) Güvenli ve Sağlıklı Çalışma Koşulları Hakkı.....	191
3.5 KÜLTÜR, YAZIN, SANAT	192
a) Kültürde Gelişme ve Çeşitlilik	192
b) Sanat, Dil ve Yazına Duyarlılık, Sanatçıya Destek	193
c) Tarih, Kültür ve Doğa Zenginliklerinin Korunması	196
3.6 YERLEŞME DÜZENİ	197
a) Planlama	198
b) Kentleşme	200
c) Barınma	204
3.7 ÇEVRE POLİTİKALARI	207
3.8 GENÇLİĞE YENİ BİR DÜNYA.....	211
3.9 HERKESE SPOR VE DİNLENCE OLANAĞI.....	212
3.10 YURT DIŞINDA YAŞAYAN YURTTAŞLAR.....	213
IV. ULUSAL GÜVENLİK VE DIŞ İLİŞKİLER	216
4.1 ULUSAL GÜVENLİK.....	216
a) Siyasal Şiddet - Terör	216

b) İç Güvenlik	219
c) Dış Güvenlik - Silahlı Kuvvetlerde Yenileşme	222
4.2 DIŞ İLİŞKİLER.....	225
a) Yurtta Barış, Cihanda Barış.....	227
b) Ulusal Bağımsızlık	228
c) Kişilikli Dış Politika	230